

సరస్వతీ గ్రంథమండలి

C

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
చిన్న కథలు

2

ఇల్లుపట్టిన పెద్దవాడబడుచు

22

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

రెండవ సంపుటం

కథ

ఇల్లుపట్టిన వెధవాడబడుచు

పబ్లిషర్స్: ఆర్థోపత్తి అండ్ కో
సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

4

అన్ని హక్కులూ
ప్రకాశకులవి

మొదటి కూర్పు ౧౯౩౯
రెండవ కూర్పు ౧౯౫౮

హ చ్చ రి క

శ్రీ శ్రీ పాద సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి గారి

చిన్న కథలు

1. ఆన్నంత పనీ జరిగింది	2. వడ్లగింజలు
3. శుభికే! శిరఆరోహ	4. తాపీమేస్త్రీ రామదీక్షితులుబి.వి.
5. గులాబీ అత్తరు	6. మార్గదర్శి
7. కన్యాకారే యత్నాద్వారిత	8. గూడుమారిన కొత్తరికం
9. అరికాళ్ళ కిందమంటలు	10. కీలెరిగిన వాత
11. రాచపేనుగ తోడులేకుండా వెళ్ళదు	12. విఘ్నానం యెక్కోతూనూ
13. తల్లిప్రాణం	14. కొత్తమాపు
15. యిల్లుపట్టిన వెధవాడబడుచు	16. యావజ్జీవం హోమ్యమి
17. గుర్రప్పందాలు	18. ముళ్ళచెట్టు కమ్మనిపువ్వును
19. జాగ్రత్తపడవలసిన ఘట్టాలు	20. కూతుళ్ళతల్లి
21. నాటకం	22. పట్కర్మయుక్తా

లిఖితరూపంగా మా అనుమతి పొందకుండా భాషాంతరీకరణం, ప్రదర్శనం, బ్రాడ్ కాస్టింగు, రికార్డింగు, స్క్రీనింగు, అనుసరణ, ముద్రణం, ప్రకటనం వగైరా యేవిధంగానూ, యెవరూ వుపయోగించుకోగూడదు.

పల్లిపర్లు: అద్దేపల్లి అండ్ కో

Printed by Addepally Nageswara Rao
at Saraswathi Power Press
and Published for Addepally & Co., Rajahmundry
order No. 984/1958

SN

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

ఇల్లుపట్టిన వెధవాడబడుచు

“వారేయ్ తమ్ముడూ”

సాయంత్రం నాలుగున్నర దాటాక, నూతిపెరట్లో కూచో పెట్టి, చలపతిరావు నెత్తిమీద చమురుపెడుతూ యిలా ప్రారంభించింది బుచ్చమ్మ.

“పదిమాట్లు చెబుతుం దేమి టీపిచ్చిముండ అనుకోకేం? నువ్వు చిన్నవాడవు. ఆటలూ పాటలూ తప్ప, సంసారం అంటే యేమిటో యిప్పటికీ యెరగవు నువ్వు. నేను పెద్దదాన్ని. పిల్లా పీచా నాకు? మొగుడి మొగమే యెరగ నయితే నసలు. “ంచేత, నాకు, తమ్ముడి వయినా నువ్వే, కొడుకు వయినా నువ్వే, కూతురి వయినా నువ్వే. నలుసంత చెల్లెలయినా లేదు కదా? కనక, నాముద్దుముచ్చ ట్లన్నీ నీమూలంగానే తీరాలి. అందుకోసం చెబుతున్నా నిదంతా బాగా వింటున్నావా?”

“.....”

“కానయితే, పంచశిఖలతో వుండగానే నీకు పెళ్లి కావడం బాగానే వుంది. అయితే, జోగమ్మ యింత త్వరగా కాపరానికి వస్తుం దని మేమెవళ్ళమూ అనుకో లేదు. మొన్న మొన్నటి పిల్ల కాదుట్రా అదీ? తల్లివైపు సంప్రదాయంపట్టి అలా

బొబ్బిల్లావుంది; గాని మొన్న నే రా నిండా యి పదహారేళ్ళు దానికి?”

“.....”

“ఇంతకీ, — కోడలు కాపరానికి రావడం కళ్ళతో చూసు కుందమ్మ. ఒక్కగా నొక్క కొడుకు వయినందుకు ముచ్చట్లు బాగానే తీరా యమ్మకి.”

“.....”

“ముప్పయ్యెకరాల పల్లబూభిమి, పదెకరాల కొబ్బరి తోటా, ఇనప్పెట్టిలాంటి యిల్లా — చదువు లేకపోతే లేక పోయింది, నీకేం లోటూ? కాలిమీద కాలువేసుకూ చున్నా — దమ్మిడీ అయినా సంపాదించకపోయినా — పదితరాల దాకా సరిపోతుంది నీకూ నీవాళ్ళకిని, తెలుసా?”

“.....”

“గతిలేనివాడివా యేమిటి నువ్వు, ఎండా వానా అన కుండా, గాడిదలాగ పుస్తకాలు మోసుకుంటూ ఇస్కూళ్ళ వెంట తిరగడానికి?”

“.....”

“బతికివుండినంతకాలమూ నిన్ను కనిపెట్టుకుని వుంటాను కదా నేను?”

“.....”

“అమ్మ లేనిలోటు తీర్చలేను; గాని కింద నడవనిస్తానా నిన్ను నేను?”

“.....”

“చూడు తమ్ముడూ, నేనిల్లు పట్టాను. నాకు నువ్వే దిక్కు. నీకూ నేనే దిక్కుసుమా. నువ్వు నిస్సాకారంగా చూశావంటే — అబ్బే, వూరికే అన్నాను. నేనంటే నీకు భయభక్తులున్నాయి నాకు బాగా తెలుసు”

“.....”

“కాని రోజులు మంచివి కావు. అంచేత, ఎప్పటికీమిటో అని — అందుకోసం చెబుతున్నా నిదంతా”

“.....”

“అనుమానం పెనుభూతం అన్నారు పెద్ద లెరుగుదువా? ఎందుకు చెప్పవచ్చా నంటే? మృగ యింటి మొగవాళ్ళు పెళ్ళాలమాట వినడం యెప్పుడూ లేదు”

“.....”

“ఛా, అదేం బతుకు తమ్ముడూ? ఎక్కడో పుట్టి యెక్కడో పెరిగి, గుప్పెడు మెతుకులకోసం చేరిన పెళ్ళానూ యింటో పెత్తనం చెయ్యడం? మొగజన్మ యెత్తినవాడి కది యెంత పరువుతక్కువ పని?”

“.....”

“ఇంట్లో పుట్టి, యింటికోసమే బతుకుతూ, యిల్లే కని పెట్టుకుని వుండిన ఆడబడుచులు మట్టికొట్టుకుపోవలసిందేనా?”

“.....”

“మన తాత కిద్దరుండేవారుట తోడబుట్టిన పడుచులు. ఇద్దరూ యిల్లుపట్టారుట వొకర్తి రెండేళ్ళు కాపరంచేసి, మరొకర్తి సమర్తే ఆడకుండాను. చాకిరీ చెయ్యడం తప్పిం

చింటో యెప్పుడూ పెత్తనం లేదుట నాయనమ్మకి. భోజనం చెయ్యడమూ, నిద్రపోయినంతసేపు నిద్రపోయి స్వాముల వారి వుపదేశాలు వింటూ మార్కండేయస్వామివారి గుళ్ళో కూచోడమేట యెప్పుడూను, తాతయ్య. ఇంటి సంగతి యెరగనే యెరగదుట, కాస్తా కూడా.”

“.....”

“సరే, నాన్న సంగతి నువ్వే యెరుగుదువు”

“.....”

“మన అమ్మ, చాకిరీ కూడా చేసెరగ దెప్పుడూ, అదీ నువ్వే యెరుగుదువు. అమ్మకి చీర కావా లన్నా రైక కావా లన్నా అత్తయ్య కొనిపట్టుకు రావలసిందే బజారుకి వెళ్ళి”

“.....”

“కిక్కురుమన్నాడా నాన్న యెప్పుడైనా? ఎందుకూ? నానా బాధలూ పడేవాళ్ళింటోవున్నప్పుడు నిశ్చింతగా కూచోక మొగరాజుకి?”

“.....”

“కన్నకూతు రన్నట్టు చూసుకుంది అత్తయ్య నన్నె ప్పుడూ. సంసారం గుట్టంతా నాచెవిలో పోసిం దావిడ. పోతూపోతూ తాళాల గుత్తి నాచేతికే యిచ్చింది గాని నాన్న కిచ్చిందా మరి?”

“.....”

“ఏపొరపాటు నైనా, తప్పి దారి, అత్తయ్య యిస్తుందే

అనుకో. అయితే మాత్రం? నేనెదటే వుండగా, సాహసించి
పుచ్చుకోగలడా నాన్న?”

“.....”

“ఇంటిగుట్టు బ్రహ్మ కయినా తెలియనివ్వ ననీ, కుటుంబ
గౌరవం బాగా నిలబెడతా ననీ, ఈయింటో ఆడుబడుచుల
అధికారం అన్యాయకాంతం అయిపోకుండా జాగ్రత్తపడతా
ననీ - ఎన్నమాట్లు నాచెయ్యి తనచేతిలో వేయించుకుందో
అత్తయ్య, నువ్వెరుగుదువా?”

“.....”

“ఇవాళ నేను హారీ అంటా ననుకో. ఎందు కయినా పనికి
వస్తుందా యీకొంప?”

“.....”

“పోనీ, నాఅత్తవారి యింటికి నేను వెళ్ళిపోతా ననుకో.
ఈయింటిమీద కాకయినా వాల్తుందా యింక?”

“.....”

“నీరెండిపోయిన చెరువులో చేపల్లాగ, బయటిపడిపోరూ
నాన్నా నువ్వును, ఊణంలో?”

“.....”

“నాదంతా చేదస్తంగాని - ఇదంతా నువ్వే మెరుగుదువు,
ఊరికే మాటవరసకి చెప్పా నంతే, మరేం లేదు”

“.....”

“బుద్ధికలిగి, నీకు నువ్వే తెలుసుకోవలసిం దయినా, నేను
పనికట్టుకుని చెప్పవలసిం దయినా, మొక్కటేరా, తమ్ముడూ.

ఏమి టంటావా? చేబోలువారి ఆడవాళ్ళు కజ్జాకోర్లు. అందు లోనూ నీల త్తగారు మరీనూ. నెలకి నూట యాభై గూపాయల జీతం తెస్తా డన్నమాటే గాని, తెచ్చి దంతా — తెచ్చిన పుత్తరక్షణంలో నీల త్తగారి చేతిలో పాయ్యవలసిందే గదా నీమామగారు?”

“

“లేకపోతే పచ్చిమంచినీళ్ళ కయినా గతి వుందా ఆ బ్రాహ్మణి కాంటో?”

“”

“ఛీ, యెందుకు వచ్చిన ఒత్తుకు తమ్ముడూ అదీ?”

“”

“ఏమయినా, నీల త్తగారి వూసు నాకెందు గ్గానీ, నీపెళ్ళాం యేమి చేసిందో యెరుగుదువా? ముదిమాటలూ అదీ — నీభావ మరిది పోయినప్పుడు చూశాలే నేనదంతా”

“”

“అన్నివిధాలా తల్లిని పుణికిపుచ్చుకుం దది యేమనుకు న్నావో గాని”

“”

“కావలసినవాళ్ళు కదా అనీ, పుట్టెడు దుఃఖంలో వున్నారు పోనీ అనీ, ఆపదిరోజులూ వండిపెట్టాను కాదూ నేను? తల్లి వొకమూల పడివుండే దనుకో, తానయినా నాకు సాయం కావచ్చునా? ఆడబడుచు నవుదునా, సమర్థాడిన పిల్ల

గదా, రాత్రిపూట అయినా కాస్త వంటచెయ్యగూడదూ తమ్ముడూ అదీ?”

“.....”

“ఎప్పుడు వెళ్ళిపోతానా?” అనిపించనా యినతలి వాళ్ళకి?”

“.....”

“నువ్వు చిన్నవాడవు. అంచేత చెబుతున్నా నిదంతా. వెయ్యికళ్ళతో నేను కనిపెడుతూనే వుంటాను; గానీ — ఏమాత్రం చనువిచ్చినా నెత్తిక్కి కూచుంటుంది సుమా, ఊణంలో”

“.....”

“నేనంటే కుక్కిన పేనయిపడివుండేటట్లు చూస్తూ వుండాలి సుమా దాన్ని?”

“.....”

“నాన్న వెర్రిబాగులవాడనీ, నేను మనోవర్తి మనిషి. ననీ, యిదివరకే బోధించివుంటుంది తల్లి. అబ్బో, ఆమాటకి వస్తే నీపెళ్ళామే నెల్లూరి నెరజాణల రకం అసలు. అవతల పెద్దవాళ్ళున్నారు కదా అనీ, మన కెందు కనీ నదురూ బెదురూ వుందనుకున్నావా కసింతయినా మనిషికి?”

“.....”

“వేషా లంటే నువ్వు సరదాపడతా వని అదనీ యిదనీ నగలు పురమాయిస్తుంది విన్నావుసుమా, వెర్రినాగమ్మా! అంత సరదా అయితే అక్కణ్ణించి తెచ్చుకోమను డబ్బు.

తానొక్కరే కాదూ వారికి బిడ్డ? వారి కున్న దంతా తనకి ముట్టేదే కాదూ?”

“.....”

“నీచూమగా రామాత్రం మనిషి కాదు గానీ, కొంపతీసి, నీలత్తగారే యేకుర్ర కుంక నయినా దత్తత చేసుకుందా మంటుందేమో, అది పడనివ్వగూడదు సుమా నువ్వు. అలా జరిగిం దంటే అక్కడిది వొక్క పూతికపుల్లకూడా తక్కుదు సుమా నీకు?”

“.....”

“కాస్తా కూస్తా కాదు, పదమూడు యకరాల భూమిరా వాళ్ళదీ? అయినకాడి కమ్మకున్నా యాభై వేల కరుకులు రాలతాయిరా”

“.....”

“అదంతా నీస్వాధీనం కావాలి, తెలుసా?”

“.....”

“ఎప్పుడో అనుకున్నా వేమో వల్లకాదు, నుంచున్న పాశంగా జరిగిపోవాలి రాతకోతలు. ఒక్కొక్కటే చరాస్తీ అంతా ఇక్కడికి చేరవేసుకో మని తొందరపెట్టు నీపెళ్ళాన్ని. అలాచేస్తేనే నువ్వుమాట్లాడాలి దాంతో.”

“.....”

“వాళ్ళ పిల్లపేర రాస్తా మంటారు, వల్లకాదు సుమా”

“.....”

“మీ ఆస్తి మీ పిల్లవేర రాస్తే మీ ఆస్తి అంతా మా నాన్నా నేనూ మాలక్కవేర రాసేస్తా మను, కచ్చితంగా”

“.....”

“ఆరాత కాస్తా అయిపోయిందా, కిక్కురుమన నిస్తానా యిక వాళ్ళని?”

“....”

“పోనీ గాని తమ్ముడూ, అడిగేవాడు లేకగానీ — ఎంత వుద్యోగస్థు లయితే మాత్రం అవేం కాఫీలురా? హవ్వ, పొద్దుటిపూట చాలదూ, మధ్యాహ్నం కూడానా?”

“.....”

“కుడితికీ కాఫీకీ భేదం యేమిట?”

“.....”

“అక్కడ రుచిమరిగివుంటుంది — గానీ — ఇక్కడ సాగ నిచ్చా మంటే గుడ్డిగవ్వకు మారము సుమా మనం?”

“.....”

“తనకి రొట్టె లేకుండా నీకు మప్పుతుం దది, విన్నావు సుమా; నువ్వు కాఫీరుచి మిగా వంటే, దానివల్లో పడిపోయా వన్నమాటే సుమా”

ఇలాగ చాలా సంగతులూ చెప్పింది బుచ్చమ్మ, చాలా దూరమూ చెప్పింది; కాని దేనికీ బదులు చెప్పలేదు చలపతి. ఆమాటలు విసగా, అతనికి, ఒకపంటికింద తీపీ, మరోపంటికింద చేదూ పడ్డట్టుంది.

దాంతో, ముసిముసినవ్వులు నవ్వుకుంటూ కొంతసేపూ, సిగ్గుపడుతూ కొంతసేపూ, ఏమనాలో తోచక కిందా మీదా పడుతూ కొంత సేపూ, ఏమంటే యేమిటో అని జంకుతూ కొంతసేపూ నోరు కట్టేసుకూచున్నా ఉతను.

ఇతంతా తనకి విధేయతే అనుకుంది బుచ్చమ్మ. “ఇది జ్ఞాపకం వుందా” అని వొకటి “అన్నట్టు మరిచిపోయా, సిది బాగా విను” అని వొకటి! “ఇది ముఖ్యం సుమా” అని యింకొకటి అని యేమిటేమిటో చెప్పి, చివరికి “నామాటే వింటాడు తమ్ముడు” అనుకుని తలంటు పూర్తిచేసిందామె.

పొడిబట్ట కట్టుకున్నాడు చలపతిరావు. “చొక్కా తొడు కుక్కరా” అందామె. కండువా తెచ్చి తానే అతని బుజాన వేసిం దెందుకో చెప్పకుండా. ఒక అర్థణా తెచ్చి అతని చేతిలో పెట్టింది “తెలిసిందా?” అన్నట్టు చూస్తూ. “దజ్జాగా కాఫీహోటలుకి వెళ్ళు. కమ్మగా అరకప్పు కాఫీ పుచ్చుకో, కాలిమీద కాలువేసు కూచుని. పెళ్ళాంగారు పుట్టింటినించి వచ్చాటప్పటికి, మొగంవాచివుండినట్టు ఇంట్లో ఎదురుగా వుండగూడదు మొగుడు. కనుక, గోదావరిగట్ట వెళ్ళి, మూజియంకోటలో కూచుని, యెనిమిదింటికో యెనిమిది న్నరకో యింటికి రా గచ్చిప్పుగా” అంది కళ్ళు తిప్పుకుంటూ.

జబ్బిపట్టుకు తీసుకువెళ్ళి వీధిగుమ్మం దాటించింది ఉత్తరంగా దారి చూపిస్తూ. భడీమని వీధి తలుపున్నా వేసేసుకుంది ; కాని నాలుక కరుచుకుంటూ వెంటనే తలుపు తెరిచింది.

అత్రంగా వీధిలో కొక్క దూకు దూకింది; కాని అప్పటికే
మాయమయి పోయాడు చలపతి.

“అది గోదావరిస్టేషనులో రెయిలు దిగుతుంది, తమ్ము
ణ్ణి నెళ్ళమన్నా మేమిటి మనం? ఈ వెరినాగమ్మ స్టేషను
లోనే కూచుంటా డేమో కొంపతీసి” అని పిసుక్కుంటూ
అక్కడే వుండిపోయింది, అటే చూస్తూ.

2

రాత్రి యేడింటికి తీసుకువచ్చాడు జగ్గయ్య, కోడలు జోగమ్మని.
మళ్ళీ, తన భార్యపోయిన యిన్నాళ్ళకి తన నట్టింట పుణ్యస్థ్రీ
పడుచు మసలబోతున్నందుకు చాలాపొంగిపోషా తీసుకువచ్చా
డతను. తాను స్వయంగా, తన కోడలిని తీసుకు తెచ్చుకోడం
ఆవీధిలో నలుగురూ చూడా లని యెంతో ముచ్చటపడుతూ
కూడా తీసుకువచ్చా డతను; కాని, సాయంత్రం అయిదు
కాకుండానే గోదావరి స్టేషనుకి చేరుకోవలసిం దల్లా, ఆవేళ,
యేడున్నర దాటాక వచ్చింది రెయిలు.

తన ముచ్చట్లన్నీ యిలా అయిపోయేటట్టు గుర్తుకి రాగా,
నిడదవోలుస్టేషనులోనే విసుగూ రోషమూ పుట్టుకువచ్చా
యతనికి. మెయిలుబోటు దిగి, రెయిలెక్కడ మించిపోతుందో
అని కంగారుపడిపోయినవా డల్లా, స్టేషనుచేరుకున్నాక
కొయ్యయిపోయా డతను.

అంచేత, జట్కా-బండి గుమ్మాన ఆగడం తర వాయిగా బండి దిగి చక్రమ యింటోకి చక్కాపోయా డతను.

ఆచంటలో బిక్కుబిక్కుమంటూనే బయలుదేరింది జోగమ్మ; కాని యెంత ఆలస్యం అయినా, రెయిలు దిగాక, చాలా పుల్లాసంగానే జట్కా యెక్కిం దామె. బుచ్చమ్మ, తనకోసం బండిదగ్గిరే యెగిరివస్తుం దనీ “దయచేశాకూ రాణీగారు?” అంటూ తన కణతలమీద మెటికలు విరిచి పొదివిపట్టుకుని తనని బండిదింపుతుం దనీ, ఏమురుగుపోరుగు పిల్ల నై నా సిద్ధంగా వుంచి, తాను గుమ్మందగ్గిరికి వెళ్ళాటప్పటికి ఎర్రఅక్షింతలూ పచ్చఅక్షింతలూ దిగతుడిపించి, తన కాళ్ళ మీద చెంబెడునీళ్ళుకూడా పోయించి యెకసక్కా లాడుతూ యింటోకి తీసుకువెళుతుం దనీ అనుకుంటూ వచ్చింది పాపం.

అప్పుడు తాజెలా గునవాలో, సిగ్గెలా సటింఛాలో, ఎంత అమాయకంగా కనపడాలో, దానాదీనా తన కెంత సంబరం కలుగుతుందో - ఇదంతా పూహించుకుంటూ కూడా వచ్చిం దామె.

బుచ్చమ్మ కళ్ళబడకుండా, చలపతిరావు తనని తొంగి చూస్తా డనీ, తానున్నా అత ణ్ణలాగే చూడా లనీ - ఇలా కూడా అనుకుంటూనూ, ఆశించుకుంటూనూ కూడా వచ్చిం దామె; కాని, బండి దగ్గిరికి రాకపోడమే కాదు, తొంగి చూడగా, గుమ్మంలో వున్నట్టున్నూ కనపడలే దామెకి బుచ్చమ్మ.

ఉత్సాహం అంతా చల్లబడిపోయింది. మనస్సుకూడా చెదిరిపోయింది. ఉపూరుమంటూ బండిదిగి, కాళ్ళీచ్చుకుంటూ బయలుదేరి, తెల తెలపోతూ యింట్లో ప్రవేశించింది జోగమ్మ. ఎవళ్ళయింట్లోనో అన్నట్టు.

అప్పటికి, మండువా అంచున నుంచుని ఉత్తరపు గదిగుమ్మాన పెట్టిస్తున్నాడు సానూను జగ్గయ్య. సిమెంటుబొమ్మలాగ పడమటింటి గుమ్మాన నుంచునివుంది బుచ్చమ్మ, ద్వారానికి చేరబడి.

“అబ్బాయి కనపడ్డే?” అనడిగాడు జగ్గయ్య, ఉండుడి.

“వంటెద్దుబండయితే మూడణాలకే వచ్చునుగదా, పావులా ఖర్చుపెట్టి గుర్రబృందెందుకు తీసుకువచ్చావూ?” అని యెదురడిగింది, దీనికి బుచ్చమ్మ.

చక్రమన్నాడు జగ్గయ్య. “అబ్బాయిమాట అడిగానే” నంటూ గద్దించాడు కూడా.

ఎగిసిపడింది బుచ్చమ్మ, తండ్రితోరణి చూసి, “ఏమిచూసుకునీ యీవాలకం?” అనిన్నీ అనుకుండా మె, తనపెత్తనం నెమరుకి తెచ్చుకుంటూ.

“ఇంట్లో లేడు” అనిన్నీ అంది, వంటింటికేసి చూస్తూ నిర్లక్ష్యంగా.

“ఎక్కడికి పంపావూ?”

“నేను పంపానా?”

“పోనీ, యెక్కడికి వెళ్ళాడూ?”

“నేను చూశానా?”

“.....”

“నాతో చెబుతున్నాడా వా డేమయినా, అసలు?”

“ఎంతసేపయిందీ వెళ్ళి?”

“నాకేం తెలుసూ?”

“భోజనం అయిందా?”

“లేదు”

“ఏం?”

“ఏమో?”

“వంటయిందా?”

“సడే! ఇప్పటిదాకా పూరికే కూచున్నా ననే నీవుద్దేశం?”

జగ్గయ్యకి మళ్ళీ చరుమంది; కాని, ఏమి చెయ్యాలో కనీసం యేమి చెప్పాలో కూడా తోచలే దతనికి. బుచ్చమ్మే అందుకుంది.

“తమలపాకులూ పోకచెక్కలూ తెచ్చుకో మని డబ్బిద్దా మని నేను వాకిట్లోకి వచ్చాటప్పటికే లేడు వాడు. రోజులు బాగా లేవు కనక, ఏనొంగయినా యింట్లో దూరతా డేమో అని తలుపు గడియవేసి వంటింట్లోకి చక్కాపోయా నాపళ్ళంగా”

“.....”

“నువ్వు తలుపు తట్టేదాకా నేనివతలికే రాలే దసలు”

“.....”

“నాలుగ్గడియల పొద్దువేళ తలంటిపోశాను, అంతే. మళ్ళీ చూడలేదు తమ్ముణ్ణి నేను”

జగ్గయ్య కేమీ పాలుపోలేదు. “ఎక్కడికి వెళ్ళాడో యెవరితో తిరుగుతున్నాడో?” అని, స్వగతంగా అనుకో బోయా డతను; కాని, పై కే వచ్చేసింది మాట.

ఇది విని జోగమ్మ వులిక్కిపడింది. “ఎక్కడికి వెళ్ళాడో” అన్నమాటకేం “యెవళ్ళతో తిరుగుతున్నాడో” అన్న మాటతో యేదో కంగారుపట్టుకుం దామెకి.

ఇది గుర్తించేసింది బుచ్చమ్మ. మాటమరిపించా లనుకుని “ఏచల్లగాలి కయినా — యేగోదావరివొడ్డు కయినా వెళ్ళి వుంటాడు తమ్ముడు. వెడితే మాత్రం భోజనాల వేళ కయినా రాకుండా అక్కడే వుండిపోతాడా? స్నానానికి నువ్వెలాగా గోదావరికి వెడతావు కనక, నీకు దారిలోనే యెదురవుతాడు వాడు” అంది తండ్రితో.

జోగమ్మ జగ్గయ్యకేసి చూసింది. జగ్గయ్య మిందువా అంచున వున్న బిందెకేసి చూశాడు. అది చూసి వంటిటోకి వెళ్ళి కుంభకోణం చెంబు తెచ్చి అతని యెదట వుంచింది బుచ్చమ్మ.

“సామాను సద్దుకోశాల్లో” అంటూ కోడలికి చెబుతూనే చెంబు పుచ్చుకుని వీధిలోకి వెళ్ళిపోయాడు జగ్గయ్య.

వెలగలేక వెలగలేక వెలుగుతున్న బుడ్డిదీపం వదినా మరడళ్ళ చూపులు కలిపింది.

“ఏమిటీవాలకం?” అనుకుంది జోగమ్మ. “మామగారు సామాను సద్దుకో మని చెప్పేదాక బొమ్మలా నుంచోవాలి

కామోసు. అదంతా సిగ్గు కామోసు. మేమెప్పుడూ యెరగం” అని వినపడి వినపడకుండా సాగతీసుకుని గిరున తిరిగి వంటింట్లోకి చక్కాపోయింది బుచ్చమ్మ.

గోదావరిలో స్నానంచేసి, శ్రీసూక్తపారాయణం, పూర్తి కాగా కిందిచీడీమీదే బ్రహ్మర్పణంగా యిన్ని నీళ్ళు విడిచి పెట్టి “అబ్బాయివచ్చాడా?” అవదుగుతూ యింట్లో అడుగు పెట్టాడు జగ్గయ్య. ఉలిక్కిపడి “లే” దని బదులు చెప్పింది జోగమ్మ.

“సినీమాకే వెళ్ళాడో, యెవళ్ళతోనయినా తిరుగు తున్నాడో వెరినాయన” అనుకుంటూ వంటింట్లోకి చక్కా పోయాడు జగ్గయ్య.

ఇన్నాళ్ళకి వచ్చినా — ఇంతమూరం వచ్చినా — ఇంత సేపున్నా అయినా తన వస్తువు కళ్ళకయినా కనబడకపోగా బెంబేలుపడిపోయి నుంచున్నది నుంచున్నట్టుగా చతికిలబడి పోయింది జోగమ్మ.

3

ఆచంటలో, పొద్దున్న తొమ్మిదింటికితిన్న మెతుకులు జోగమ్మకి.

ఆకలయినప్పుడు దారిలో తినమని జంతికలూ అవీ యిచ్చే పంపించింది తల్లి; కాని, మెయిలుపడవలో, ఆడవాళ్ళలో తా నీచివరా, జగ్గయ్య ఆపెట్టె భద్రంగా తన దగ్గర పెట్టుకుని మొగవాళ్ళలో ఆచివరా వుండిపోడంవల్ల అవి

తలుచుకుని గుటకలుమింగుతూనే కాలం గడపవలసివచ్చిందిగామెకి.

ఇదేమీ యెరగని జగ్గయ్య, నిడదవోలుస్తేషనులో “అరటి పళ్ళు కొనమంటావా?” అనడిగాడు. బేరమున్నూ సాగించాడు, అంగడిమనిషిలో; గాని “వద్దుగాక వ” ద్దనేసిందామె, సిగ్గుపడి, మొగమాటపడిపోయినది.

మొత్తానికి, రాజమహేంద్రవరం వచ్చాక, అడిగివుచ్చుకునేగాకా పచ్చిమంచినీళ్ళయినా యెరగ దామె.

ఎనిమిదిన్నర కింటికి వచ్చాడు చలపతిరావు.

నీసంకో గాఢనిద్రపట్టివుండడంవల్ల జోగస్తు అదియెరగదు.

ఇక్కడ జోగమ్మలాగే, అక్కడ — ఉత్తరవసారాలో గాది అరుగుమీద జగ్గయ్యకూడా గాఢనిద్రలో వున్నాడు.

ఏదోపనిమీద అటూ యిటూ తిరుగుతున్నట్టు నటిస్తూ యిందుకోసమే యెదురుమాస్తాన్న బుచ్చమ్మ, మెల్లిగా వెళ్ళి తలుపు తీసి, దుశుశుగా హాల్లో అడుగుపెట్టినవాణ్ణి వీధిచీడీల మీదికి తీసుకువెళ్ళి “నీపెళ్ళాం వచ్చిందిరా” అంది, కంఠం నొక్కుకుని.

“ఏదీ?” అనడిగాడు చలపతి.

అతనుకూడా బుచ్చమ్మలాగ కంఠం నొక్కుకోడానికే ప్రయత్నించాడు; గాని వుబలాటంకొద్దీ గట్టిగానే వచ్చేసిందిమాట.

ముందు ముక్కుమీద వేలుపెట్టుకుంది బుచ్చమ్మ. “ఇక గట్టిగా మాట్లాడవ ద్దన్న ట్టతని నోటి కడ్డంగా చెయ్యి పెట్టి

“ఉత్తరపింటి గుమ్మాన పడుకుని నిద్రపోతోంది” అని చెప్పింది.

“సరే”

“ఇప్పుడు మాట్లాడించకేం?”

“ఏం?”

లంఘనాలు చేసినవాడి చూటలాగ అతినీరసంగా వుందతని చూట.

“తప్పు తప్పు, లోకువయిపోవూ? గదిలోకి వచ్చి అదే ముందు నిన్ను పలకరించాలి”

“అలాగా?”

“ఇంటో నాలాంటి పెద్దవా భృండడం ఇలాగ మంచీ చెడ్డా చెబుతూవుండడానికే”

“ఊహూ”

“బాగా అర్థం అయిందా?”

“అ”

“చక్షీచప్పుడూ కాకుండా గదిలోకి వెళ్ళి పట్టుపంచె కట్టుకు చక్కారా”

ఇద్దరూ బయలుదేరారు; గాని గభీమని అతని కడ్డుగా నుంచుని “ఎవరైనా అడిగితే నీకు నువ్వే గోదావరిగట్టుకి పికారువెళ్ళినట్టు చెప్పేం?” అంది.

“నువ్వు వెళ్ళమన్నా వంటే?”

“అ - వ్వ” అని రుంజుకుంటూ నోరు నొక్కుకుండా దామె.

కారణం లేని ఆజ్ఞ యిది ; కాని జరిగిపోవాలి. ఇలాంటి సందర్భాల్లో ఆడవాళ్ళు వేసే రసాస్స యిది. దీంతో మహా ప్రత్యవాయం యేదో స్ఫురిస్తుం దవలివాళ్ళకి. ఏమీ బోధ పడదు ; కాని నాడులు కుంగిపోతాయి.

“సరే లే” అనేశా డతను.

తరవాత, జోగమ్మ యెక్కడ చూసిపోతుందో అని నక్కుతూ, పిల్లిలాగ అడుగులు మెల్లిగా వేసుకుంటూ ఉత్తరపుగదిలోకి చలపతి, పడమటింటోకి బుచ్చమ్మా చక్కా పోయాను.

బుచ్చమ్మ, వంటింటో పటవాల్చింది. విస్తరివేసింది. కంచుచెంబుతో మంచినీళ్ళుంచింది, వడ్డించింది. వెచ్చగిల్లడం కోసం నేతిగిన్నె పొయ్యిదగ్గరగా పెట్టింది. ఒక్క ఊణం గుమ్మం కేసి చూసింది ; కాని యిన్ని చేశాటప్పటికినీ చలపతి మడి కట్టుకురాలేదు.

వెంటనే మండువాలోకి వచ్చి ఉత్తరపుగదికేసి తొంగి చూసిం దామె. అతని జాడేమీ కనపడలేదు. ఒక్క ఊణం చూసి గదియెడటికి వెల్లినుంచుంది, అలికి డయి జోగమ్మ మేలుకుం టుం దేమో అని భయపడుతూనే.

గదిగుమ్మంలోకి వెళ్ళి తొంగిచూసింది చివరికి. మంచానికి చేరబడి నుంచుని వున్నాడు చలపతి. జోగమ్మకోసం యెదురు చూస్తున్నా డతను. “లేచిందా ?” అనీ “వస్తోందా లేదా ?” అనీ రెండుమాట్లు తొంగిచూశాడు కూడా అప్పటి కతను.

ఇంతలో అలికి డయింది. జోగమ్మ వస్తోం దనుకుని కుడి కాలి బొటనవేలితో గోదినీ రాస్తూ గభీ మని మొగం వంచేసు కున్నాడు; కాని వోరకంట చూశాడు.

తెల్లని బట్ట కనపడింది.

కిందచూపులే నిదానించిచూశాడు.

బోసికాళ్ళు కంటబడ్డాయి.

అనుమానిస్తూనే మొగం వై కత్తుకుని చూశాడు, కళ్ళ నిండా.

నిలువునా బుచ్చమ్మ.

తెల్లపోయా డతను. సీరున్నా అయిపోయాడు.

ఆస్థితి గ్రహించి, లోపలికి వెళ్ళి “రావేం?” అనడిగింది బుచ్చమ్మ, వెనకటిలాగే కంఠం నొక్కుకుని.

“లోపలి కది యికా రాలేను మరి?”

“ఇప్పుడు కాదురా”

మెల్లిగానే గదిమిందిలాగ బుచ్చమ్మ, నోరునొక్కుకుంటూ.

“మచెప్పుదూ?”

“భోజనం చేశాక”

“అయితే పద”

బుచ్చమ్మ ముందుబయలుదేరింది. పట్టుపంచె కట్టుకుని, జోగమ్మ నిద్రపోతోంది గదా అన్న దిలాసాతో వెన్ను విరుచుకుంటూ తరవాత వెళ్ళాడు చలపతి.

వెళ్ళి వెళ్ళడంతోనే పరిషేచన చేసేశాడు చలపతి.

వెంటనే బుచ్చమ్మ నెయ్యి వడ్డించబోయింది ; కాని రెక్క పట్టుకుని యెవరో వెనక్కి లాగేస్తున్న ట్టాగిపోయి, చురచుర చూస్తూ “కాళ్ళు కడుక్కున్నావా?” అనడిగింది, కంగారుగా.

చూసుకోగా, కంకరదుమ్ము కొట్టుకుని వున్నాయి కాళ్ళు. తెల్లపోయాడు చలపతి.

బిక్కమొగిమున్నూ వేశాడు.

ఎలా వున్నావా రలా కొయ్యయిపోయా రిద్దరూ, వొకరి కేసిమాత్రం వొకరు చూసుకుంటూ.

ఏమిటి దారి? ఇంకాకి పెద్దదిక్కు కదా, అనాచారం జరిగిపోతూ వుంటే చూస్తూ వూరుకోడమేనా బుచ్చమ్మ? డొంగుకోగలదా అస లామె?

కాని జరిగిపోయింది. ఇక కలిసిరాదు. అయినా, సంప్రదాయం నిలవబెట్టవలసినపూచీ తనకే వుండడంవల్ల వొక్క ట్టణం ఆలోచించింది బుచ్చమ్మ. ఆమె ఆలోచించినంత సేపూ, విస్తరిలో యెక్కడ యెలా వున్న చెయ్యి, అక్కడే — అలాగే వుంచేసుకుని ఆమె కేసే చూశా డతను.

చివరికి, అంతర్వాణి ఆ దేశం అందింది, బుచ్చమ్మకి. “ఇంకెప్పుడూ ఇలా చెయ్యకేం?” అంటూ గద్దించింది. కాళ్ళివ తలికి చాపమని తానే కాసిన్ని నీళ్ళు చిలకరించింది. “భోజనం

చేశాక మాత్రం నూతికి వెళ్ళి బాగా కడుక్కోసుమా” అని గట్టిగా కట్టడచేసింది. చివరికి నెయ్యి మరో గరిటె యెక్కువ వడ్డించింది.

తరవాత ఆమె మామూలుగానే మాట్లాడింది, మెల్లిగా; కాని సంజ్ఞలతోనే కాలక్షేపంచేశా డతను. వంచిన తలయెత్త కుండా నాలుగు మెతుకులున్నూ తినేశాడు గబాగబా. చెయ్యి మాత్రం కడిగేసుకున్నా డాదరాబాదరా. జోగమ్మకి మెళుకువ రాకుండా గదిలో కుడాయించాడు. అప్పటికే నిద్ర ముంచుకు రాగా అతికష్టాన పట్టుపంచె విడిచి నూలుపంచె కట్టుకుని, మంచాన పడ్డాడు.

అత నిలా నిద్రకి పడ్డాడు, గడియారం అలా తొమ్మిది కొట్టింది. జోగమ్మ వులిక్కిపడిలేవడమూ “బొట్టుపెట్టి పిలవాలి కామోసు” అనుకుంటూ ధుమధుమలాడుతూ బుచ్చమ్మ మండువాలోకి రావడమూ నొక్కమాటే జరిగిపోయాయి.

ఇద్దరి కళ్ళూ కలిశాయి, అంతే. వెంటనే ముందు బుచ్చమ్మా, ఆమె వెనకనే జోగమ్మా వంటింటోకి బయలు దేరారు. కట్టుకున్నది పెద్దాపురం పట్టుచీర కావడంవల్ల కాళ్ళూ మాత్రం కడుక్కుని భోజనం ప్రారంభించింది జోగమ్మ.

“నా కే మవసరం?” అనుకుంటూనే “మీనాన్నా మీ అమ్మా కులాసాగా వున్నారా?” అని నోరు జారేసింది బుచ్చమ్మ.

“ఆ” అంది జోగమ్మ.

బుచ్చమ్మ యిక వాక్రవాహం ఆపుకోలేకపోయింది.

“మీనాన్న దగ్గర మూడో గుమాస్తా? ఆయనచెల్లెలు? మరిచిపోయా నావిడపే రేమిటి?”

“పుల్లమ్మ”

“ఆచంటలోనే వుందా ఆవిడ?”

“ఆ”

“అప్పుడే వెడుతుం దనుకున్నారు, రామేశ్వరం వెళ్ళి వచ్చిందా ఆవిడ?”

వొళ్ళు మండుకుపోయింది జోగమ్మకి. “నత్తా రామేశ్వర మేనా?” అనడిగింది కొంటెగా చూస్తూ.

“అదేమిట అలా అంటావు?”

“ఏం? ఆవూళ్లో వాళ్ళకి చుట్టా లున్నారట కాదూ?”

“ఉంటే?”

“చుట్టాల యింటికి వెళ్ళరుటండీ?”

మాట తోచలేదు బుచ్చమ్మకి; కాని వూరుకోలేక “మహా మంచి మని పావిడ. నాలుగురోజులు మాట్లాడుకున్నా మో లేదో బాగా కలిసిపోయింది మాకు. ఎప్పుడో ఒకమాట వెళ్ళి చూసి రావాలి” అంది, అటు చూడకుండానే.

ఒక్క క్షణం యిద్దరూ మౌనంగా భోజనం చేశారు.

మళ్ళీ అందుకుంది బుచ్చమ్మ.

అయితే, అదనీ యిదనీ ఆచంట గొడవ లడిగింది. ఉండుండి యిక్కడి కబుర్లు చెప్పింది. మధ్యమధ్య యిరుగుపొరుగుదంప

తులకు పేర్లూ పద్దులూ పెట్టింది. కొత్తిమిరి కారంతోనూ, మామిడిపిందెల పచ్చడిబద్దలతోనూ, చివరికి మీగడపెరుగుతోనూ కాస్తకాస్త చొప్పున వుప్పపిండి తింది. తా నిలాగా అలాగా తిరుగుతూ ఇల్లంతా జోగమ్మచేత సద్దించింది. తన పక్క సవరించుకోవడంలో జోగమ్మ సాయంపుచ్చుకుంది.

“అమ్మయ్యా, రామయ్య తండ్రి, చాకిరీఅంతా చేసుకునే టప్పటికి నడుం లాక్కుపోయింది రామయ్యతండ్రి” అంటూ గభీమని పక్కమీద కూచుంది. “హు - హు - హ్లా” అంటూ వొక్కమా టావై పూ యీసై పూ దొర్లింది. “ఇక పడుకో” అంటూ జోగమ్మకి సెలవిచ్చింది, కళ్ళుమూసుకుని. పదిమ్ముప్పా వయింది ఖరాగా, అప్పటికి.

5

తెల్ల వారుజామున మూడున్నరకే మెళుకువ వచ్చింది బుచ్చమ్మకి.

తరవాత మరి నిద్ర రానూలేదు, అందుకోసం ప్రయత్నించనూ లేదామె.

పైగా, ఏమిటో మించిపోతున్నట్టు మనస్సు గందరగోళ పడిపోయింది.

రెండుమూడుమాట్లామె ఉత్తరపుగది తలుపు దగ్గిరికి వెళ్ళి తలుపుసందులకు చెవి ఆనించి వింది ; గాని దంపతుల్లో వొకరూ కూడా మేలుకుని వున్నట్టు కనపడలేదు.

తరవాత, వొక అరగంటచేపు మంచానకూచుంది, అతి కష్టమీద.

మరో పావుగంట పస్తాయించింది. ఇంకో అయిదునిముషాలున్నా వూరుకుంది; కాని మరి వుండలేకపోయింది. వెనకబడి మెసరో తరుముకువస్తున్నంత కంగారుపడిపోయిందాకూడా ఆమె.

సరిగా యీసమయాన పక్కయింటి గడియారం నాలుగు కొట్టింది. “ఇంకేముంది బాబోయ్” అనిపించింది దాంథో. వెంటనే వొక్క అంగవేసింది మళ్ళీ గుమ్మంలోకి. గొళ్ళెం దడదడలాడించింది, ఆవేశంతో. “తెల్లవారిపోవచ్చింది లేచి చదువుకో తమ్ముడూ” అంటూ పిలుపుమీద పిలుపున్నా మొనలుపెట్టింది.

జవాబు లేకపోగా, వొక నిమిషం చూసి మళ్ళీ పిలిచింది. ఓరుగాలి గొడుతున్నట్టు తలుపు గుంజింది; దాంథో జోగమ్మకి మాత్రం మెళుకువ వచ్చింది; గాని పలకలే దామె.

అన్నిమాట్లు పిలిచినా యెవరూ పలకనందుకు చాలా అభిమానపడింది బుచ్చమ్మ. ఇదంతా జోగమ్మ మూలంగానే జరిగిందని కూడా నిశ్చయించుకుం దామె. దీంతో చాలా వుక్రోషం వచ్చింది. దాంథో “వారేయ్, వోరి నీనిద్ర -” అంటూ చెండుకుంది. మళ్ళీ గొళ్ళెం కదిపింది. తలుపు గుంజింది. ఉరిమిన్నీ పిలిచింది మళ్ళీ మళ్ళీ.

దీంతో జోగమ్మకి మెళుకువవచ్చింది. “తెల్లవారిందా” అనుకుం దామె, కళ్ళు నులుముకుంటూ; కాని చదువు మాట

వినపడింది. “రోజూ చదివిస్తోందా భామ?” అనుకోకపోలేదు; గాని “అయినా చూద్దాం” అనినీ అనుకుని “మీ అక్క పిలుస్తోంది” అంది, చలపతిని కదుపుతూ.

భోజనం చేసి పడుకున్నాడు, మళ్ళీ చలపతి కిదే మెళుకువ రావడం; కాని బద్ధకం తగ్గలే దతనికి. కాక, తన్ను లేపు తున్నది జోగమ్మ కాని బుచ్చమ్మ కాకపోయింది. “వాట్లొ యెంతచించుకుంటేం, అక్క యింటోకి రాదు కదా?” అను కున్నాడు. “ఊరుకుందూ” అని ముసముస లాడా డీదిలా సాతో. ముసుగున్నా బిగించాడు.

స్పష్టంగా తెలియకపోయినా లోపల యేదో సంభాషణ జరగడం గ్రహించేసింది బుచ్చమ్మ. ఒక్కక్షణం చూసింది, మళ్ళీ చూట సవ్వడి కాలేదు. “వాడు మేలుకున్నాడు; కాని అదే లేవనివ్వడం లేదు” అని నిశ్చయించుకుంది. “తమ్ముడూ” “అబ్బాయి” “వారే బుల్లాడా” అంటూ యెంతో ప్రేమగా మళ్ళీమళ్ళీ పిలిచింది. చివరి “కిలా వుందా నీపని?” అనుకుని “మొగుడూ పెళ్ళామూ గూడా యిద్దరి కిద్దరే. యాకొంపలో మొగవాళ్ళ కెప్పుడూ యింతబండ నిద్దర లేదు. ఏడిచినట్టే వుంది నడసం. సిగ్గుబిడియమూ లేకపోతే సరి. మొండివాడు ముక్కు కోస్తే నెత్తురు తాగా డుట, అలా వుందిది. ఇలా అయితే, తెల్లవారిం దన్నమాటే సంసారం. మంచి సంప్రదాయమే దాపరించింది మాకు, చివరికి. పోనీ, నీకయినా మెళుకువ రాలేదుటే మాతల్లి?”

అని సాగదీసుకుని రెండుసిమిమాలనేపు తలుపు గుంజగుంజ విడిచిపెట్టింది.

ఈఅల్లరికి “మామగారు లేవకపోతారా” అనుకుంది జోగమ్మ. ఎంత చూసినా, తానూ బుచ్చమ్మా తప్ప మరో మనిషి మేలుకున్నట్టు తోచలే దామెకి. అయినప్పుడు రొట్టు మన కెందు ” కనుకుని లేచివచ్చి తలుపుతీసిం దామె, మాట్లాడకుండా.

తలుపు తెరుచుకుం దంతే, నొక్క దూకు దూకింది మంచం దగ్గరికి బుచ్చమ్మ. అది చూసి జోగమ్మ యివతలికి వచ్చేసింది. అందుకు మరీ సంకోషించింది బుచ్చమ్మ. వెంటనే నాలుగుచూట్లు అటూ యిటూ దొడ్లించిం దామె తమ్ముణ్ణి. చెవివో నోరుపెట్టి “యేదో చదువుకుంటున్నట్టు కనపడక పోతే నీ పెళ్ళాం లోకువచ్చేస్తుందిరా ” అని చెబుతూ తానే పట్టుకుని మంచానకూచోబెట్టింది. ఒక్కక్షణం చూసి చెయ్యి పట్టుకుని యివతలికిన్నీ లాక్కువచ్చి అరుగుపొద కూచోబెట్టింది.

ఇదంతా చూశాటప్పటికి జోగమ్మకి అరికాలిమంట నెత్తికి వచ్చింది, వల్లమాలిన దుఃఖిమూ ముంచుకువచ్చింది. దిక్కుతోచలే దామెకి. వెంటనే లోపలికి వెళ్ళి, తలుపు గొళ్ళెం పెట్టుకుని రెండుచేతులా మొగం కప్పుకుని యేడుస్తూ కూచుంది.

6

“ దీపం పెద్దది చెయ్యి మరి ” అంటూ గోడకి చెరబడ్డాడు చలపతి ; కాని యెప్పుడూ లేని దివాళ యీపురమాయం

పేమిటో అర్థంకాలే కతనకి. అయినా యేమి పుస్తకం
ఉదవడమో కూడా తోచలేదు.

అతని దగ్గర పుస్తకాలే లేవనలు.

సంవత్సరం కిందట, జోగమ్మ రజస్వల అయి దన్న
శుభలేఖ రాగా, వెంటనే అతని ఒడిచిదువు మానిపించేసింది
బుచ్చమ్మ. అప్పటి పుస్తకాలయినా యేమయిపోయామో
యెవరూ యెరగరు.

జగ్గయ్యదగ్గర పంచాంగం తప్ప మరోమీ లేదు. పోనీ
అంటే, చలపతి కది నడవదు.

తమ్ముని స్థితి అంతా గ్రహించింది బుచ్చమ్మ. సమక మైనా
చమక మయినా - విఘ్నేశ్వరపూజ అయినా చలపతికి వచ్చి
వుంటే బుచ్చమ్మ అవే యేకరుపుపెట్టుకోమని ఆజ్ఞాపించివుండును;
కాని అవే కాదు, చలపతికి సంధ్యావందన మయినా రాదు.

ఏమయినా, దేని కయినా ఆయింటో బాధ్యత అంతా
బుచ్చమ్మది. పెత్తనం కావా అని పాకులాడేవారు ప్రతీ
యింటోనూ వున్నారు, సం దేహం లేదు; కాని వారిలో చాలా
మంది, సమయంవచ్చినప్పుడు తమ బాధ్యత గుర్తించుకోరు.
బుచ్చమ్మ అలాంటిదికాదు. కనక, చలపతి కిప్పుడు ఏదో వొక
పుస్తకం అందించవలసిన బాధ్యత తనది అని గుర్తించుకుం
దామె. అది నిర్వహించుకోడానికీ పూనుకుం దామె.

చూడగా, అన్నిగోడలకూ మధ్యగా ఆయింటో వున్నది,
అప్పుడప్పుడు బుచ్చమ్మ పాడుకునే లంకాయాగంపాట

పుస్తకంవొకటే. ఆలోచించగా—పదిహేనునిమిషాలపాటున్నూ వెళ్తే, వంటింట్లో చింతపండుబుట్టమీద మూతఅయివుందది. అదే తీసుకువచ్చి అతని చేతిలో వుంచిందామె.

దీపంకూడా పెద్దది చేసింది.

చలపతి పుస్తకం విప్పాడు. నిద్రమత్తుతో ఎక్కడికో పోయివున్న అక్షరజ్ఞానం నెమరుకు తెచ్చుకున్నాడు. “శ్రీరామ రఘుపతీ సీత పిలిపించుకుని కోరి వేగము చదవగా” అంటూ పాడ్డమున్నూ మొదలుపెట్టేశాడు, లక్షణంగా.

చదువుల్లో శ్రుతపాండిత్యం అన్నది వొకటి. పనిపట్టి శ్రద్ధగా నేర్చుకున్నదానికంటే అదే యెక్కువగా పట్టుబడుతుందేవరికైనా. ఇంట్లో యేవిద్య అయినా వుండడం వుంటే, ముందుగా అదే పట్టుబడుతుంది కూడా.

ఆయింటికల్లా వున్నవిద్య — ముఖ్యంగా యెవరి కయినా వినిపించే విద్య వొక్క బుచ్చమ్మ దగ్గరే వుంది. అది తరుచుగా లక్షణంగా ఆమె లంకాయాగం పాడుకోడం. కనక, చలపతికే గాదు, మరియెవరి కయినా, ఆనాలుగ్గోడలమధ్యాశ్రుతం అయేది అదొక్కటే. అంచేత, అస్థితిని పట్టిపోయి వుంది చలపతి కది.

కనక, బుచ్చమ్మ ఆజ్ఞ అయింది కనక అది లక్షణంగా పాడ్డమే అతని బాధ్యత. దీంతో, చలపతి బాధ్యతా తీరింది, బుచ్చమ్మ బాధ్యతా తీరిపోయింది; కాని అదే విని తెల్లపోయిందామె.

పురుషులు నేర్చుకోవలసిన విద్యలు వేరనీ, స్త్రీలు నేర్చుకోవలసిన విద్యలు నేరనీ ఆమెకి బాగా తెలుసు మరి.

కాక, — కావలసినంత భూవసతి వుంది కనకా, పెట్టెవంటి యిల్లున్నూ వుంది కనకా చలపతికి చదువే అక్కర్లేదని ఆమె నిర్ధారణ చేసింది కాని, అతను స్త్రీలపాటలు పాడడం యెప్పటికీ వొప్పుకోదు.

కాగా, లక్షణంగా కాలిమీద కాలువేసుకుని మంచాన పడుకుని చలపతి తనమాట వింటున్నందుకు మురిసిపోతున్న దల్లా నాలుక కరుచుకుంటూ యిది వినగానే గభీమని లేచి కూచుం దామె. కూచున్న నెంటనే చలపతి దగ్గరికిన్నీ వ్రుకింది. తీవ్రంగా చూస్తూ మూటిబిడాయించుకుని ముందతని చేతిలో వున్న పుస్తకం వుళాక్కుంది. తరవాత, కిందికి చాలివున్న అతని మొగం రెండుచేతులతోనూ పైకెత్తి, వొకచెవి పైకి వచ్చేటట్టు నెంటనే పక్కకిన్నీ వంచి, ఆచెవిలో తన నోరుపెట్టి “వోరివాజమ్మా, పైకి పాడతావుట్రా, నీతెలివి తెల్లవారిపోను. నీపెళ్ళాం నవ్వుదుట్రా వినపడితే? ఇనాళకి లోపల్లోపలే పాడుకో. అంటే, కూడబలుక్కో. తెల్లవారాటప్పటికినాన్న నీ బజారికిపంపి పెద్దబాలశిశు అయినా యెక్కాలపుస్తకంఅయినా తెప్పించి యిస్తాను, రేపణ్ణుంచి గట్టిగా చదువుకుందువుగాని” అని చెప్పింది. అందుకు సరే అన్నట్టు చలపతి బుర్రవూపగా, మళ్ళీ ఆపుస్తకమే అతని చేతిలో పెట్టి దీపం తగ్గించి వచ్చి పడుకుంది, ముందు సంగతి ఆలోచించుకుంటూ.

“బతికాం” అనుకున్నాడు చలపతి. నిద్రచేడగొట్టి పుస్తకం చేతి కిచ్చి దీపం దగ్గర కూచోవట్టినందు కామెమీద కోపంగానే వుండతనికి; కాని యీమాట చెవినిపడాడప్పటికి కోపం పోడమేకాదు, సంతోషమున్నూ కలిగిందతనికి.

నిజానికి, బుచ్చమ్మ అప్పుడప్పుడు పాడుకోడం వింటున్నాడు కనక, రెండుమూడు చరణాలు మాత్రమే నలిగివున్నాయతనికి. అవి అయిపోయాయా, ఎక్కడి కక్కడే కూడబలుక్కోకుండా, ముందుముందు, వొక్క అక్షర మైనా ససిగా నడవ దతనికి.

అత నక్షరాస్యుడు కాడనడానికి వీల్లేదు. ఏమంటే, విద్యా శ్లాఖవారి లెక్కల్లో, అతను ప్రయిమరీపరీక్షలో నెగ్గినవాడనీ, అపై ని వురికొన్ని తరగతులున్నూ చదివివున్నాడనీ పెద్దక్షరాలతో రాసివుంది.

అయిదే జరిగిందేమిటంటే? “అబ్బాయిచేత బి. ఏ. పరీక్ష యిప్పించి “మేస్త్రీలు” పని చేయించాలని వుబలాటపడి మేనత్త అత ణ్ణింగ్లీషులో ప్రవేశపెట్టించింది. అదిలో; కాని ఘట్టుఫారంలోనే దండయాత్రలు ప్రారంభించాడతను. చివరికి, ఘట్టుఫారంలో ప్రవేశించిన యేడేళ్ళకి, అంటే, తన పందొమ్మిదో యేట ధర్మఫారం చదువుతూ చదువుతూ బడి విడిచిపెట్టేశాడతను.

ఇక్కడ “బడి విడిచిపెట్టేశాడతను” అంటే అతనది స్వతంత్రించి చేసినపని చెప్పడంలేదు. పెద్దచదువులు చదివించా

లని అతణ్ణి బడిలో వేయించింది మేనత్త. అప్పటి కాయంటి బాధ్యత అంతా ఆమెది. తరనాత అతణ్ణి బడి మానిపించింది బుచ్చమ్మ. ఇప్పటి కాయంటి బాధ్యత యీమెది మరి.

దానాదీనా అతని కింగ్గీ వంటలేదు. పాఠశాలకే - అసలు విద్యాశాఖకే బలాదూరు కావడంవల్ల తెనుగు గుంటపువ్వులు పూసేసింది.

పై పెచ్చు, - ఆలంకాయాగం, “పి. కె. థ భ థ థ క్క- మొదలియారు సుకీయ ఆరుముగం ముద్రాసాలన్ ముద్రింపించి బహిష్కరించబడ్డది” కూడాను.

ఇంతకీ, - లాంతరునిండా చము రుండడంవల్ల దీపం బంతి పువ్వులా వెలిగిపోతూనూ వుంది. పుస్తకంలో మొదట్లోంచి చివరికీ చివరినుంచి మొదటికీ గిరగిరా తిరిగిపోతూనూ వున్నాయి కాగితాలు. “తమ్ముడు నాచేతిలోనే వుంటా” డని బుచ్చమ్మ గర్వపడుతూనూ వుంది. ఇదేమిటో బోధపడక - తన ముందు గతిన్నీ తోచక గదిలో జోగమ్మ అటమిటించిపోతూనూ వుంది ; కాని యిలాంటి సమయాన, యెలా వచ్చిందో యెవరికీ తెలియకుండా వచ్చి ముగ్గురినీ అలుముకుంది గాఢనిద్ర.

భళ్ళున తెల్లవారాక అప్పలమ్మ వచ్చి “బుచ్చమ్మగోరూ, బుచ్చమ్మగోరూ” అంటూ పదిమాట్లు వీధితలుపు గుంజే దాకా యెవరికీ మెళ్ళుకువ రాలేదు.

అప్పు డయినా, అందరికంటే ముందు జగ్గయ్యకి వచ్చిం దా మెళుకువ.

తుళ్ళిపడి మేలుకుని, కళ్ళునులుముకుంటూ లేచి, తూర్తూ తూర్తూ బయలుదేరి వచ్చాటప్పటికి, నడవలో వున్న అరుగు మీద వెలవెలపోతున్న లాంతరు దగ్గర కొట్టేసిన పాములా పడివున్న చలపతి కనిపించా డతనికి.

“ ఏమిటిదీ ? ” అనుకున్నాడు జగ్గయ్య.

“ జోగమ్మ నడవలో పడుకుందా ” అనుకున్నాడు ; గాని యెవరూ లేరక్కడ.

బుచ్చమ్మ తనమంచంమీదే వుంది, అటుతిరిగి.

తలుపు అప్పటికీ గుంజుతూనే వుంది, అప్పలమ్మ. అందుకూ యిందుకూ చాలా కోపం వచ్చింది జగ్గయ్యకి. “ వినపడింది, వస్తున్నా నే ” అంటూ గుమ్మంకేసి చూస్తూ వొక్క వురు మురిమాడు ముందశను దాంకో. “ ఇక్కడ పడుకున్నా వేం నాయనా ? ” అంటూ ఆప్యాయంగా అడిగాడు తరవాత శట్టి లేపుతూ చలపతిని.

చలపతికి మెళుకువ వచ్చింది ; కాని “ చదువుకో మంటూ నాలుగంటలకే లేచి కూచోబెట్టిం దక్కయ్య ” అంటూ వుబ్బెత్తుగా లేచి శడబడుతూ పెరట్లోకి చక్కా పోయా డతను.

“చదువా?” అని కళ్ళు చికిలించుకుంటూ పుస్తకం తీసి చూశాడు జగ్గయ్య “లంకాయాగం” అన్న అక్షరాలు కొట్టవచ్చాయి. తెల్లపోయా డతను? కాని మళ్ళీ తలుపు గుంజింది అప్పలమ్మ.

ఇటు లంకాయాగం పుస్తకమూ, అటు లంకిణిలాగ అప్పలమ్మాను. వీటికిసాయం యెప్పుడూ లేంది, చలపతికి తెల్ల వారుజామున చదువు.

అగ్గయిపోయాడు దీంతో జగ్గయ్య. వాళ్ళు మరిచిపోయి ఆపుస్తకం నిలుపుగానూ అడ్డంగానూ రెండుచింపులు చింపి మండువాలోకి విసిరేశాడు ముందతను. తరువాత తలుపు తెరిచి “వస్తున్నా నే అంటూనే వున్నాను గదా, అదే గుంజ డమా తలుపు? ఒక్క ఊణం నుంచోలేవూ? ఇంత తొందర పడేదానివి, ఇంతపొద్దెక్కేదాకా యేమి చేస్తున్నా వసలు?” అంటూ బాగా చెండుకున్నాడు.

ఈరసభసకి తుళ్ళిపడి, గదిలో జోగమ్మా, వాకట్లో బుచ్చమ్మా వొక్కమాటే మేలుకున్నారు.

అయితే, తండ్రి రుసరుసలూ, అప్పలమ్మ గొణుగుడూ చూసి అదంతా తలుపు తియ్యడం దగ్గిరే వచ్చిందనుకుంది బుచ్చమ్మ. దీనిమీద “నేనొక్క ఊణం యెక్కడి కైనా వెడితే — వొక్క ఊణం నిద్రపోతే — వొక్క ఊణం ఒద్దకిస్తే కొట్టేరయిపోతుంది కొంప. నేనేం కావా అని నెత్తిన

పెట్టుకున్నానా యేమి టీ పెత్తనం? పనిమనిషిమీద యెగిరి పడకపోతే నన్నే లేపితే యేం?” అంటూ లేచి కూచుం దామె.

ఆలేవడం అయినా, జోగమ్మ యివతలికి వచ్చిందా లేదా అని వోరకంట గదికేసి చూస్తూనే లేచిం దామె.

“మరి, నీకంత బండనిద్ర యేం?” అనడిగాడు జగ్గయ్య. అప్పటి కింకా ధుమధుమలాడుతూనే వుం డతని మొగం.

“కొట్టుకొట్టుకుని పదకొండింటికి పడుకున్నాను, పట్టక పట్టక తెల్లవారగట్ల నిద్రవచ్చింది నాకు”

“నాలుగంటలకే లేపావుట అబ్బాయిని?”

“నాలుగే అయిందో, అయిదే అయిందో నాకేం తెలుసూ?”

“వాణ్ణి లేపవలసిన అగత్యం యేమి వచ్చిందీ?”

“చదువుకో మనడం తప్పా?”

“లంకాయాగమా వాడు చదవ్వలసింది?”

కొయ్యయిపోయింది బుచ్చమ్మ. ధుమధుమ లాడుతూనే నూతి పెరట్లోకి వెళ్ళిపోయాడు జగ్గయ్య.

అప్పటికీ మంచంమీద కూచునేవుంది బుచ్చమ్మ. “ఇంటో మరో పుస్తకం లేక లంకాయాగం యిచ్చాను, తప్పా?” అనుకుంది. తండ్రికీ లేకపోయె, కొడుక్కీ లేకపోయె చదువు లీకొంపలో, మరి పుస్తకా లెలా వస్తాయీ మరో రకం?” అనిన్నీ రుంజుకుంది. ఈ రుంజుకోడంలో అటూ ఇటూ చూసింది, గుర్రాలక్కలాగ మొగం తిప్పుకుంటూ. అలా

తిప్పకోడంలో మండువాలో వున్న కాగితాలముక్కలు కనపడ్డాయామెకి. నిదానించగా యేనో పుస్తకం చింపేసిన బాపతన్న ట్టున్నా యవి. ఆత్రంగా తీసి చూడగా లంకాయాగం.

తన లంకాయాగానికి పట్టిన గతి అది. “అయ్యో, అయ్యో” అంటూ నోరునొక్కుకుని కొయ్యియిపోయింది వెంటనే. “నాకీ గతిపట్టిన కొత్తరికం అత్తయ్య కొనిపెట్టిన దీపుస్తకం. ఇంతకాలమూ నాచేతిలో నలిగిన దీని కిప్పటికీగతి పట్టింది” అనుకుంటూ చాలా బాధపడిపోయిందామె. “మరి, యిలాంటి పుస్తకంటే మొగ్గిల్లవాడి చేతిలో పెట్టవలసిందీ?” అని యెనరో అడిగిన ట్టుయింది? కాని అది వినిపించుకో లే దామె.

“ఏమి చూసుకునీ యిమిడిసిపాటు? ఎలాగయితేం వచ్చిందే కోడలు, ఆవిణ్ణి చూసుకునా యిదంతా? అయితే, తిన్నారన్నమాటే యిద్దరూ కూడా బువ్వ” అని యీసడించుకుంది. “చూస్తాకాదూ? ఈకళ్ళ కీరెప్పలు దూర మవుతాయా?” అనుకుంటూ తల పంకించుకుంది. చివరికి.

దంతధావనం ముగించుకుని యిలాంటప్పుడు మండువాలోకి వచ్చింది జోగమ్మ, మొగం తుడుచుకుంటూ. ఆమెని చూడగానే వొళ్ళు మండుకుపోయింది బుచ్చన్నకి. “ఇంట్లో అడుగుపెట్టావో లేదో అప్పుడే కజ్జాలు పెంచుతున్నావు ఇనప గజ్జెలతల్లివి” అనుకుంటూ దామె. “నన్ను కాదని యీకొం

పలో నెవరు నెగ్గుకురాగలరో చూస్తూ కాదూ?” అని వొట్టున్నూ పెట్టుకుంది.

ఉండుండి “ఇంత పొద్దెక్కేదాకా మంచం దిగకపోతే పనులెలా తెమలుతాయీ? నేను మాత్రం పనుకో లేనా యేమిటి భోజనాలవేళదాకా కమ్మగా?” అంటూ సాగతీసు కుంది కూడా; కాని ఇదేమీ వినిపించుకోకుండా గదిలోకి బయలుదేరింది జోగమ్మ.

“వంటిల్లు అలకాలి, బొట్టుపెట్టి చెప్పనక్కరలేదో వోవిడా” అంటూ ఖాంకారంగా పిలిచిం దామెని బుచ్చమ్మ. ఆమె అలా అంటూవుండగానే గదిలోకి వెళ్ళింది జోగమ్మ; కాని వొక్కక్షణాన మళ్ళీయివతలికి వచ్చి వంటింటోకి వెళ్ళిపోయింది.

తానున్నూ కాల్యాలు తీర్చుకుంది; గాని తిన్నగా వీధి గుమ్మంలోకి వెళ్ళి నుంచుంది బుచ్చమ్మ. అప్పటికప్పుడే పక్క యింటి సోదెమ్మ కరివేపాకూ, కొత్తిమీరే, పచ్చిమిరపకాయలూ గుమ్మడిబద్దలూ — ఇలాంటివి కొంటోంది.

అక్కణ్ణించి ఆవిడా యిక్కణ్ణించి యీవిడా వొక్కమాటే చూసుకున్నారు. “మీమరదలు వచ్చిందా యేమిటే?” అనడిగింది సోదెమ్మ. “ఆ, తోడితెచ్చుకున్నా డమ్మా మా నాయన కోడల్ని” అంది బుచ్చమ్మ, ముక్కు మూతీ తిప్పుకుంటూ. ఆమాటా యీమాటా అనుకుంటూనే యిద్దరూ సోదెమ్మ అరుగుమీద చేరుకున్నారు.

ఇద్దరూ మాటమీద మాట ప్రవాహవేగంగా వాడేస్తు

న్నారు. ఉండుండి “అయితే, వాసే వదినా, సుఖంగా నిద్ర పోకుండా పాపం నాలుగంటలకే లేపావెందుకే చలపతిబావనీ?” అనడిగింది సోదెమ్మ. “ఆ మరే లేపకపోతే వూరుకుంటాను పాపం. పెళ్ళాంగారు వచ్చారని చదువు మానుకుంటే యెలాగా? చూశావా మానాన్నని? బంధువులకు ఉత్తరాలు రాయాలన్నా, వచ్చిన వుత్తరాలు చూడాలన్నా నీమరిది కాళ్ళు పట్టుకోవాలి గదా? తెలిసివుండీ కూడా అలా తయారు కాని వ్యమంటావుటే చలపతిని?” అంటూ యెదురడిగింది బుచ్చమ్మ.

గుతుక్కు మనిపోయింది సోదెమ్మ అదివిని; కాని ధోరణి అంతా గ్రహించేసింది. ధోరణి మా ర్చేసింది నిమిషంలో; కాని బుచ్చమ్మ ఆమె ప్రయత్నం సాగనివ్వలేదు. “కోడల్ని చూసుకుని మానాన్న మహా పొంగిపోతున్నాడు గాని కావెదు సారే అయినా తెచ్చుకోలే దావిడ” అంటూ ముందుకు సాగిందామె. దానిమీద “అయ్యో, నాతెలివి తెల్లవారి పోనూ చెప్పావే కాదేమిట?” అంటూ సోదెమ్మ “వోసి నీమొగం యిడ్చా, నేనుమాత్రం చూశానా యేమిట” అంటూ బుచ్చమ్మ సాగతీసుకుంటూ ఈయింటికి బయలుదేరారు.

అప్పటికి జోగమ్మ, ఆడబడుచు చెప్పిన పని పూర్తిచేసి, చేతికందిన మరెండుమూడు పనులున్నూ చేసి పుట్టించినుంచి తెచ్చుకొన్న సామాను సద్దుకుంటోంది మెల్లిగా.

గదిగుమ్మాన అడుగుపెట్టాటప్పటికి, బుచ్చమ్మకీ సోదెమ్మకీ బల్లమీద మొదట హాస్మోనియం కనబడింది. దానితరవాత

ట్రంకు పెట్టే, బొట్టుపెట్టే, పాందానూ, వెండిసామాను కొంతా వున్నాయి. బుచ్చమ్మ మూతిబిడాయించుకుంది ; గాని సోదెమ్మమాత్రం సంబరం కనబరిచింది. “ ఏమేమి సారె పెట్టారమ్మా మీవాళ్లు ? ” అని చాలా ప్రీతిగా కూడా అడిగిందామె.

ఆమాటలో జోగమ్మ కెంతో ఆత్మీయత కనబడింది. బుచ్చమ్మ ధోరణిని పట్టి కూడా ఆమె కిది తృప్తి కలిగించింది. వెంటనే “ అక్కయ్యగారూ ” అంటూ ఆమెని సంబోధించి “ సెలవు పుట్టక మానాన్నారు నాకూడా రాలేకపోయా రండీ. ఈనెలా ఆఖరుకి తప్పకుండా వీలవుతుం దని నమ్ముకుని వున్నారు వారు. మాఅమ్మకూడా నస్తుం దప్పుడు. పందిరి మంచమూ, బట్టలబీరువా, కుర్చీలూ, టేబిలూ, ఇత్తడి సామానూ, వెండిసామాను మరికొంతా కూడా కొనిపెడతా రండీ అప్పుడు ” అని మిక్కిలీ ముద్దుగా బదులుచెప్పిందామె.

సోదెమ్మ చాలా సంతోషించింది. “ బాగుంది తల్లీ ” అందామె బుజం తట్టుతూ ముందు. “ అందచందాలు బాగా తెలుసు మీవాళ్ళకి. అచ్చటా ముచ్చటా నీకు బాగానే తీరతాయి నాకు తెలుసు ” అని చాలా మెచ్చుకుంది చివరికి.

కాని బుచ్చమ్మ అనుకోని దిది. సోదెమ్మ తన మరదల్ని చూసి యింత సంతోషిస్తుందనుకోనే దామె. జోగమ్మ. గుట్టూ మట్టూ తెలుసుకోడానికే సోదెమ్మ మాట్లాడుతుందనీ, చివరికి తనలాగే ప్రాతికూల్యమే వహిస్తుందనీ కూడా ఆశించిందామె. దాంతో, యిది కొట్టినంత పనయిందామెకి.

మొగం మాడిపోయింది కూడా. “సానిసాపని పంపినట్టు ముందు ఆర్మణీ యిచ్చి పంపారుగదా?” అంటూ యీసడించు కుంటూ యివతలికి చక్కావచ్చిం దామె, వెంటనే.

జోగమ్మ చిన్నబుచ్చుకుం దది విని. కళ్ళనీళ్ళపర్యంతమూ అయిం దామెకి. అది చూడగా గుండెల్లో కలుక్కుమంది సోదెమ్మకి. నాలుక కరుచుకుంటూ తానున్నా యివతలికి వచ్చి “అదేమిటే నీబుద్ధి గడ్డితినా అంతమాట అన్నావూ?” అనడిగింది కంటం నొక్కుకుని.

ఇద్దరూ గోదావరికి బయలుదేరారు మరి మాట్లాడకుండా.

8

కాఫీహాటలుకి వెళ్ళి అప్పుడే వచ్చాడు చలపతి. బిందెలు బుజాలపెట్టుకుని బుచ్చమ్మా సోదెమ్మా గోదావరికి బయలు దేరడం అల్లంత దూరాన వుండగానే కనపడిం దతనికి. పరు గన్నట్టునడిచి యింట్లో పడ్డాడు వెంటనే అతను. గది గుమ్మం సమీపించా టప్పటి కతనికిన్నీ ముందు హార్మోనియమే కన పడింది. అనుకోకుండా కూనిరాగమున్నూ వుబి కేసిం దతనికి. “ఓహో, యిది తెచ్చావూ? భలేదానివి” అంటూ వొక్క దూకున గదిలో పడ్డా డతను.

అప్పటికి జోగమ్మ జంతికిల బరిణే, అరిసెల బరిణే పైకి తీస్తోంది పెట్టెలో నుంచి.

“అరిసే, జంతికా పుచ్చుకుందురుగాని యిలా కూచోండి” అంటూ బల్ల కాళీచేసింది వెంటనే ఆమె.

“ ఎక్కడికి పంపిందో రాకాసి ” అనుకుంటూనే వుం దామె. అలాంటి దల్లా బుచ్చమ్మ అలా యిల్లు విడిచిపెట్టగానే అత నిలా యింటికి వచ్చినందు కెంతో మురిసిపోయింది, మరి.

“ సాంబారుతో యిడ్లీ తిని యిప్పుడే కాఫీ పుచ్చుకు వచ్చాను ; గానీ - ఇలా తే ” అంటూ ముందవి అందుకునే తరవాత కూచున్నా డతను. కూచోడమే తడువుగా అరిసె కూడా విరిచాడు, ఆత్రంగా.

తానున్నా కొంచెం అరిసెముక్క నోట వుంచుకుని అతి నాజూకుగా నములుతూ “ నాకు కాఫీ తెచ్చిపెడతారా ? ” అనడుగుతూ అతనికి చేరబడినుంచుం దామె, వయ్యారంగా.

“ మాలక్కని రానివ్వ ” మన్నా డతను.

“ ఎందుకూ ? ”

“ మరి డబ్బులో ? ”

“ మీరెలా పుచ్చుకువచ్చారూ మరీ ? ”

“ ఎన్నడూ లేదు గానీ - నన్నా యివాళా తనకి తానే యిచ్చింది మాలక్క ”

“ మీకు మీ అక్క యివ్వడం యేమిటి ? ”

“ నాకేమిటి మానాన్న కేమిటి, డబ్బులు కావా లంటే మాలక్కే యివ్వడం ”

“ ఏం ? ”

“ ఇనప్పెట్టై తాళాలు మాలక్కదగ్గరే వుంటాయి, మరి ”

ఆమె కనుబొమ్మలు ముడిపడ్డాయి.

“పోనీ, నేనిస్తాను పట్టుకురండి వెళ్ళి” అందామె చూసి చూసి.

“తే” అంటూ చెయ్యి చాపా డతను. పెట్టెకేసి రెండడుగులు వేసిం దామె; గాని అంతలో వొక సందేహంతోచగా అగిపోయి “ఈసంగతి రహస్యంగా వుంచుతారా?” అనడిగింది.

“ఏం, రహస్యం యెందుకూ?”

“నేను కాఫీ పుచ్చుకున్నట్టూ, అది మీచేత తెప్పించుకున్నట్టూ వారికీ వారికీ యెందుకు తెలియాలి?”

“మాలక్క అడిగితే?”

“ఎలా అడుగుతుందీ?”

“నువ్వు పుచ్చుకోడం చూస్తే?”

“నే నెవరూ చూసేటట్టు పుచ్చుకోను. మీరు కూడా వొకళ్ళు చూసేటట్టు తీసుకురావద్దు”

“తరవాత తెలిస్తే ‘నాతో యెందుకు చెప్పావు కా’ దని గదమదూ మాలక్క?”

అదిరిపడింది జోగమ్మ.

“అయితే, మీరు తీసుకురానే వద్దు. నేనిలా అడిగా నని మాత్రం యెవరితోనూ చెప్పకండి”

“చెబితే యేం?”

“అగత్యం యేమిటీ మీకూ?”

“చెప్పినా యేమీ అనదు మాలక్క”

“వొక రనడమూ అనకపోడమూ — ఇదంతా యెందుకు రావాలి? కనక, మీరు చెప్పనే వద్దు, తెలిసిందా?”

దీనికి బదులు చెప్పలేదు; గాని “నీకు ముఖారి రాగం వచ్చునా?” అని మాత్రం అడుగుతూ హాస్యోనియం కేసి తిరిగా డతను.

“వచ్చు” నందామె. అయితే, “చెప్పకండే?” అంటూ అతని బుజాలమీద చేతులు వేసి, మొగంమీద మొగంపెట్టి పక్కవాటుగా నుంచుంది.

“చల్ మోహనరంగా” పాడగలవా?”

“అది నాకు రాదం” దామె. అని “కాఫీసంగతి మీ అక్కతో చెప్పకుండా వుంటారు కాదా?” అనడుగుతూ అతని గడ్డం పట్టుకుంది కూడా.

“పోనీ — “సిరిసిరిమువ్వ” — పాడగలవా!”

“అలాంటి వడుగుతా రేమిటండీ? మీరు నేర్చుకున్నారా అవన్నీ?”

“వో, దంచేసి పాడతా న్నేను”

చూసి చూసి “మీఅక్క నేర్పిందా?” అనడిగిం దామె.

“బండప్పలసామి నేర్పాడు నాకు. “అప్పనా తనా మనా” “ఓరోరి బండోడా” “అద్దురూపాయి డబ్బులికీ —” ఇలాంటివి చాలా వచ్చు నాకు.”

“కాకి ముక్కుకి దొండపండు కట్టడం” అంటే యేమిటో ఆమె కిప్పు డర్థం అయింది. అందుకే ఆమె కుమిలి పోసాగగా

“నేనవి పాడతాను, నువ్వు హర్మణి వాయింతు” అంటూ తొందరపెట్టాడతను.

చాలా చురుగ్గా చూసిం దామె, అతనికేసి. “నా కలాంటివి రానూ రావు, నేనవి వాయింతునూ వాయింతులేను” అంటూ కరుగ్గా కూడా చెప్పింది, తన ఆసహ్యాభావం కనపరుస్తూ; కాని అతని కదేమీ అర్థం కాలేదు. ఆధోరణి లేదతని కసలు.

“మరేం వచ్చునూ?” అనిమాత్రం అడిగాడు.

“రామ నీ సమానమూ, రామభక్తి, పక్కలనిలబడి మనసు కరుగదేమీ, ఎంతవేడుకొందునూ, ఎందరో మహానుభావులూ, సంగీతశాస్త్రజ్ఞానమూ —”

ఇంకా చెబుతూనే వుం దామె; కాని “అలాంటి ముసలమ్మ పాట లెవరి క్కావాలీ యిప్పుడు?” అన్నాడతను, నిరసనగా.

“వెధవ పల్లెటూళ్ళవాళ్ళ బతుకింతే” అని అనుకున్నాడు కూడా అతను. గిరికీలు కొడుతూ యెందరో అప్పలస్వాములు కనపడ్డారతని కళ్ళకి. “వాళ్ళలా పాడగలిగితేనా, నారాజా?” అని ప్రారీపోయాడు. జోగమ్మ హాళ్ళ పెళ్ళాలవంటిది కాక పోయినందుకున్నా వుసూరుమనిపోయాడు.

దీనికి సాయం, ఆపాటలమీద సరదా యెక్కు వయిపోయిందతనికి. “మాలక్క యింటికి రాకుండా యేదో వొక మట్టు పాడెయ్యి తొరగా” అంటూ హర్మోనియం కేసిన్నీ లాగా డత నామెని.

కొయ్యయిపోయింది జోగమ్మ. ఆడబడుచు దౌర్జన్యానికి నాయం యీ పుద్ధతం కూడా చూసి ఆమె బల్లమీద కూల బడిపోయింది నుంచో లేక.

అదిన్నీ గమనించ లే దతను. “లే మరి. మాలక్క వచ్చే వేళ అయిపోతోంది కానియ్యి తొరగా” అంటూ ఆమెను లేవతీశాడు.

“మాలక్క వస్తే యేం?”

“తిడుతుంది”

ఇలా అంటూ హఠ్కోనియంమీదికి లాగా డత నామె చెయ్యి.

“ఎవర్ని తిడుతుందీ?”

“నిన్నూ నన్నూ కూడా”

“మీరింకా ఆవిడచేత తిల్లు తింటున్నారా?”

“లేకపోతే చంపెయ్యదూ?”

“అంటే?”

“అన్నం పెట్టదు. గుమ్మంలోకి రానివ్వదు”

మీది ప్రాణాలు మీదికే యెగిరిపోయా యామెకి. బుచ్చమ్మ యెంతగడ్డుమనిషో గుర్తించగలిగింది; గాని చలపతి యింత మడ్డుమనిషి అని వూహించుకో లేకపోయింది.

ఏడుపు వచ్చిం దామెకి. అయినా, కన్నీళ్ళు రెప్పల్లోనే అప్పళించుకుని, ధైర్యమున్నూ చిక్కబట్టుకుని యేదో అన పోయింది; కాని మాట తొణకనివ్వలే దతను.

“తొరగా తొరగా” అని రెక్కగూటిమీద పొడుస్తూ తరమసాగాడు కూడా.

మాట రాలే దామెకి; ఆజ్ఞాపిస్తున్న వాడు భర్త. కాద నలేకపోయింది. “తొలినే జేసిన పూజాఫలము” లన్న కృతి వాయింపడం మాత్రం పెట్టుకుంది.

అతని కదేమీ నచ్చలేదు. పైగా, వుబలాటం వశం తప్పిపోయింది. వెంటనే జోగమ్మ నివతలికి లాగేసి హార్మోనియం తన కేసి తిప్పుకున్నా డతను.

పెట్టె స్వాధీనం అయింది; కాని మెట్లు? ఆవుత్సాహంలో - బుచ్చమ్మ వచ్చేస్తుందన్న ఆకంగారులో యిదేమీ తోచలే దతను.

మొదట, యెడమచేతి శక్తి అంతా వినియోగిస్తూ గాలి పోయ్యసాగా డతను. తనకి వచ్చిన టుమ్మి లన్నీ యేకబిగిని వాయింపెయ్యా లని యేక కాలంలో నాలుగుమెట్లు నొక్కాడు.

ఒక్క టుమ్మి కూడా పలకలేదు. కాని యేకటాకీని నాలుగు వూరకుక్కలు మొరుగుతున్నట్టు మాత్రం అయింది.

విసిగిపోయా డతను, దానాదీనా.

దీనికి సాయం బుచ్చమ్మ వచ్చేసిన సవ్వడిన్నీ అయింది.

ఎలా వున్న హార్మోనియం అలా వదిలేసి, వెంటనే వాకట్లోకి వొక్క దూకున్నూ దూకేశాడు.

జోగమ్మ అందుకే తెల్లపోగా, బిందె బుజాన వుంచుకునే యెదురుగా నుంచుని, బిందె బరువుకీ కోపావేశానికీ వూగీస

లాడిపోతూ “మాపరువు తక్కునివ్వవూ? నేను బతికివున్నంత కాల మయినా ఆర్మణీ కట్టిపెట్టు. తరవాత నువ్వెలాగా భూమ్మీద మన్నవులే” అంటూ గింజుకుని, పెద్దపెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ వంటింటోకి యెగిరిపోయింది బుచ్చమ్మ.

9

జోగమ్మ చాలా యిదయిపోయింది.

“ఎందుకూ తిట్టడం? హార్మోనియం వాయిస్తే తప్పే మిటీ?” అంటూ యెంతో బాధపడింది.

కానయితే, వచ్చినప్పట్లుంచీ తెలుస్తూనే వుంది బుచ్చమ్మ వాలకం; కాని, యింతలో అది యింకాగా ముదిరిపోతుం దనుకోలే దామె.

ఆమె తల్లి పూర్ణమ్మమాత్రం యెప్పుడో గ్రహించివుం దిది.

బుచ్చమ్మ, తాను వితంతు వయివుండిన్నీ తన తమ్ముని పెళ్ళిలో అన్నిటికీ తానే ముందుకి వస్తూ, ప్రతీదానికి పెడ ధూలు తియ్యడమూ, కుయుక్తులు పన్నడమూ, ఒక్కొక్క పూట చలపతిని శలాహారానికి విడిదినుంచి తమ యింటికి రానివ్వకపోడమూ, అలకమంచంమీద తగని పట్టు పట్టించ డమూ, ప్రోల్లో పట్టుచీర నెనక్కిపెట్టించి తన కూతురుకి సాదా రంగునేతచీరపెట్టించడమూ ఇలాంటివి పూర్ణమ్మ మరిచిపోలేదు, వొక్కటి కూడా.

తరవాత, పండుగులకు చలపతితో కూడా వచ్చి ఆమె చేసిన అల్లరి కూడా మరిచిపోలే దామె.

తన యేకపుత్రుడు పోయినప్పుడు బుచ్చమ్మ చేసిన ఆ గాయిత్యం కూడా మరిచిపోలే దామె.

మొత్తానికి, మొగుడి అప్రయోజకత్వమూ, ఆడబడుచు రాగతనమూ తన కూతురుకి ముప్పు తెచ్చిపెడతా యని మొదట్నుంచీ అనుకుంటూనే వుందామె.

కాగా, జోగమ్మని అందుకు తగ్గట్టే తయారుచేసింది.

అసలు, జోగమ్మయినా సిసింద్రీకాని వాలుజెవుల మనిషి కాదు.

“తాళాలు నీ మామగారి చేతిలో వుండాలి. లేకపోతే నీమొగుడి దగ్గర వుండాలి. అతనికి చేతకాకపోతే నువ్వు చేసుకుంటావు పెత్తనం. మధ్యగా యీగాలివాన మనిషెవరే నీయింటోను?” అని తల్లి అడిగిన మాట బాగా జ్ఞాపకం వచ్చింది జోగమ్మ కిప్పుడు.

అయితే, తొలీమాటు వచ్చాటప్పటికే కథ యిలా అడ్డం తిరిగింది గదా యేమిటి దారి ;

బుచ్చమ్మకి స్థానబలం వుంది. అంటే, — తండ్రీబలం వుంది. తమ్ముడి బలం వుంది. ఇరుగుపొరుగుల ఆసరా కూడా వుంది. మరి, తన మాట ?

వచ్చీరావడంతోనే కజ్జాకి సిద్ధపడితే, తరవాత జయం మాట యేయినా, ముందు లోకులు పీకెయ్యారా ? చివరి కే

యిరుగుపొరుగు ముసలమ్మ అయినా తనకి ఆసరా అవుతుం
దన్న భరవసా లేనప్పుడు యిక న్యాయం తన దయితే
మాత్రం యేమి లాభమూ?

తల్లి చేసిన బోధ అంతా ఆమె కిప్పుడు బాగా నెమరుకి
వచ్చింది. అంతా గమనించుకుంది. దురదృష్టపురోజు
లెన్నాళ్ళో అన్నాళ్ళూ తన కిది తప్పదనుకుంది.

ప్రాజ్ఞత లేనివాడు కనక తన మొగు డీవేళ బుచ్చమ్మ
చేతిలో వున్నాడు. ఆదారినే రేపు తన చేతిలో పడకుండా
వుంటాడా?" అనిన్నీ ఆలోచించుకుంది. ఈనిశ్చయంతో,
బుచ్చమ్మ యెన్నిమాట అన్నా యెలాంటిమాట అన్నా బదులు
చెప్పడం మానుకుంది.

కాని, వచ్చిన మూడోనాటి రాత్రి, ఇక పడుకోడమే తర
వాయి అయి వున్నప్పుడు, బుచ్చమ్మ “ఇవాళ రంగూన్ రౌడీ
నాటకం ట కాదూ? చూడా లని లేదుట్రా తమ్ముడూ నీకు?”
అని అంటించి, యెరగనివాణ్ణి రెచ్చగొట్టి, అర్థరూపాయకాసు
చేతిలో పెట్టి, తండ్రికి తెలియకుండా చలపతి నవతలికి పంపేసి
నప్పుడు బేలపోయి చొక్క గంటసేపు మాత్రం కుమిలి కుమిలి
యేడ్చిందామె.

ఆదుఃఖం కొత్తగోదావరి వరద అంత వృద్ధతంగా వచ్చింది.
గజగజలాడించేసింది. అటూ యిటూ విసిరేసింది. సుడిగుండా
లలో తిప్పితిప్పి కొట్టింది. అడుక్కంటూ ముంచేసింది. ఆకాశాని
కిన్నీ యెగరగొట్టేసింది. ఇన్నిచే సిన్నీ చివరికి మాత్రం ఆమె

బేలతనం కొట్టుకు చక్కాపోయింది.

అంతటితో పూర్తి కాలే దది.

ఆరాత్రి చలపతి మూడున్నర కింటికి వచ్చాడు. అతను తలుపు గుంజడమూ, బుచ్చమ్మ తలుపు తియ్యడమూ “నీ కిప్పుడు నాటకా లేమికి నాయనా?” అని జగ్గయ్య మందలించడమూ వరాసగా జరిగిపోయాయి.

ఈసందడితో తనకి నిద్రాభంగం కాగా, మొగు డింటోకి వస్తాడు కదా అని, చుడీ చప్పుడూ కాకుండా తలుపు గడియ తీసి వు చి పడుకుంది జోగమ్మ.

కాని బుచ్చమ్మ వుక్రోషం అంతటితో తీర లేదు.

చలపతిని తన మంచంమీద వాకట్లోనే పడుకో మని, కొంగుపరుచుకుని తాను అరుగుమీద పడుకుంది. అదేమిటో... ఇదెందుకో గూడా అర్థంకాక - వుసూరుమంటూ పడుకుని, పడుకోడం తమవుగా వొళ్ళు మరిచి గాఢనిద్రలో పడిపోయాడు చలపతి.

అప్పుడు కూడా వుత్తరవరదలాగ వుడుకుమోతనం వచ్చింది జోగమ్మకి; కాని తనే తుమ్ముకుని తనే దీవించుకున్నట్లు, కొంతనేటికి తన్ను తానే వోదార్చుకుం దామె.

కళ్ళనీళ్ళు తుడుచుకుంటూ గోడవై వు తిరిగి పడుకుని ఆలోచన ప్రారంభించిం దామె.

“ఏమిటి దీని కుషాయం?”

ఇలా యెత్తుకుందామె విషయం; కాని దీనికి జవాబు

తోచడానికి బదులు “నీయింట్లో మాయబుచ్చమ్మకి పెత్తనం యెలావచ్చిందీ?” అని యెవరో ముదలకించి అడిగినట్టయింది.

అవును — నిజమే — ఎలా వచ్చిందీ?

జగ్గయ్య వెరిబాగులవాడు కనక, చలపతి వో — ట్టి తులసీ దాసు కనక, ఇప్పటివరకూ ఆకొంపలో యిలా ఆలోచించిన వారు లేకపోయారు కనక?

అయితే, యిప్పుడు చెయ్యవలసిం దేమిటి?

ముందు చలపతికి బుచ్చమ్మకి భేదాలు పెట్టడం. తా నతణ్ణి లోపుచేసుకోడం. కొంతవర కయినా యిది సాధ్యం అయితే, అప్పుడు తనకాళ్ళకి నేల అంది నుంచోడానికి వీలవుతుంది.

తరవాత, జగ్గయ్యకి, కూతురిమీద ప్రేమే యెక్కువో తనమీద వాత్సల్యమే యెక్కువో కనిపెట్టడం.

అతను కూతురిపక్షం అయివుంటే, సేవచేసి, పూజ చేసి కాళ్ళు కడిగి దాహం పుచ్చుకుని, తన తెలివితేటలూ, వినయ విధేయతలూ, జాగ్రత్తగా కనబరిచి, బుచ్చమ్మ రాగతనం గ్రహించేటట్టున్నా చేసి అతని వాత్సల్యానురాగాలు సంపాదించుకోడం.

ఈయిబ్బంది లేకపోతే, అతనిచేత చలపతికి బుద్ధిచెప్పించు కోడం.

ఈఆలోచనా, ఈప్రణాళికా జోగమ్మకి తృప్తి, ఆశా, ధైర్యమూ కలిగించాయి. ఆందోళన పూర్తిగా తగ్గిపోయింది. దీంతో నాలుగుంబా వయాటప్పటికి గాఢనిద్ర పట్టిం దామెకి.

బుచ్చమ్మ విషయమై చదరంగ పెత్తులున్నూ ప్రారంభించింది జోగమ్మ; కాని నాలుగురోజుల్లోనే ఆసంగతిగ్రహించేసింది బుచ్చమ్మ.

జోగమ్మా చలపతి యేకం అయితే యిక తన బతుకేం గానూ? నిజానికి వా రేకంకావడమే ధర్మం అని తెలుసు; కాని తాను “మనోవృత్తి ముండ”గా మాత్రమే బతకడం ఆమె కిష్టంలేదు.

ఇంటిపెత్తనం తానే చెయ్యా లనీ, చలపతికి ముకుదాళ్ళు పోసి అవి తనచేతిలోనే వుంచుకోవా లనీ, ముప్పతిప్పలు పెట్టి జోగమ్మని మూడు చెరువుల నీళ్ళూ తాగించా లనీ ఆమె వొట్టుపెట్టుకుంది.

“చూసుకో నిన్నేం చేస్తానో?” అని జోగమ్మను ద్వేషించి పళ్ళున్నూ పటపట్టాడించుకుంది.

చలపతి మొదట్లోంచి తన చెప్పుచేతల్లోనే వున్నాడు. అంటే బాగా జాగ్రత్తపడి తా నత ణ్ణలా తయారుచేసుకుంది. కనక, తన పెత్తనం యెవరూ తప్పించలే రని దృఢనిశ్చయం చేసుకుంది. అయినా, ఎటొచ్చి యెటు పోతుందో చూపంతా అటే వుంచుకుంది.

ఒకనాడు జోగమ్మ నూతిపెరట్లో నీళ్ళు పోసుకుంటున్న సమయం కనిపిస్తే, చలపతిని వీధిగుమ్మంలోకి పోసుకువెళ్ళి

“వెరినాయనా, పగలు పెళ్ళాంతో మాట్లాడగూడదు” అని వొక మంత్రోపదేశం చేసింది. “పదిపన్నెండు తరాల నుంచీ మన కుటుంబం సంప్రదాయం యిది” అని తమ ఘనత విశదం చేసింది.

“ఓడి కూసింది మొదలు వూరుమాటుమణిగే దాకా రాజుల యిళ్ళ మొగుడూ పెళ్ళా లొకరికంట వొకరు పడరు. గొప్పవాళ్ళ మర్యాద లవి. నీమామగారు నొకరీచేసుకుంటే గాని పొట్టగడవని కుటుంబంలో పుట్టారు. ఇలాంటి మర్యాదలు ఆయనకే తెలియవు, నీపెళ్ళాని కెలా తెలుస్తాయీ? పోనీ అంటే, రాచకొమాళ్ళు నీదగ్గర దిగతుడువు. నీకేం తక్కువ?” అని బాగా వుబ్బేసింది, తరవాత.

“సాయంత్రం మనం యిద్దరమూ బజారుకి వెడదాం, వొంటెద్దు బండేం కర్కం, జట్కామీదే వెడదాం దర్జాగా. ఒక టేబులూ, వొక కుర్చీ, ఒక సిరాబుడ్డి, వొక కలమూ, వొక అద్దుడుకాగితమూ, నాలుగు తెల్లకాగితాలూ కొనుక్కుందాం. నాలుగు కాపీబుక్కులు కూడా కొనేస్తా న్నీకోసం నేను. పగలస్తమానమూ నువ్వు దొరగారిలాగ వీధిగదిలో కచేరిచేసుకుంటూ వుండువు గాని. నెల కొక రూపాయ ఇస్తే నీదగ్గర ఆపనీ యీపనీ చేస్తూవుంటుంది, వొక పిల్లని కూడా జీతానికి పెట్టేస్తాను. ఇంతలో నీ క్కూతురు పుడితే అదే యెత్తుకుంటూ కూడా వుంటుంది. అయితే, నేను పిలిస్తేనే నువ్వింట్లోకి వస్తూవుండాలి. మరెవరు పిలి

చినా రాగూడదు సుమా” అంటూ పూరించినట్టే పూరించి ముందరికాళ్ళకి బందమున్నూ వేసింది.

ఇది పొద్దున్న జరిగింది.

కాని యిదేమీ యెరగని జోగమ్మ, ఆవేళ మధ్యాహ్నం మూడుగంటలవేళ తల దువ్వుదా మని సన్నచేసి చలపతి నింటోకి పలిచింది. చలపతి మెల్లిగా బయలుదేరనూ బయలు దేరాడు. అతను గదిలోకి వచ్చీరావడంతోనే తలుపులు వేసెయ్యడాని జోగమ్మ సిద్ధంగా నుంచుంది కూడా.

కాని, పడమటింటో వున్న బుచ్చమ్మ యిదంతా కనిపెట్టేసింది.

“తమ్ముడూ” అంటూ పిలిచిం దెంతో ముద్దుగా ముండామె. “ఇప్పుడే వెళుదువుగాని వొకమా టిలా రానాయనా” అని మెల్లిగా రమ్మంది, తరవాత. వచ్చీరావడంతోనే అతని రెక్కపట్టుకుని, యేమిటేమిటో అంతరమంతర గొడవలు చెబుతూ వంటింటి పెరట్లోకి తీసుకువెళ్ళింది, చివరికి.

ఎందుకో అనుకున్నా డతను; కాని “ఇదేమిటా రోడ్డు బూడిద, అంతా నీతల్లోనే వుందీ?” అంటూ కూచోపెట్టి, నిమిషంలో సాధనసామగ్రి తెచ్చి తనే తలదువ్వేసింది, ఆదరాబాదరా. “ఇక వెళ్ళు అదెందుకో పిలిచింది పాపం” అంటూ పంపేసింది, మండువాదాకా సాగనంపి.

మర్నాడు పిల్లికంటే వొడుపుగా కూచుని గదిలోకి రమ్మని కన్నుగీటింది జోగమ్మ. “మాట చెబుతా కూచోండి”

అంటూ రెండురెక్కలూ పట్టుకుని కూచోపెట్టి నూనెసీసా అందుకుంది తటాలున.

అరిసెలో జంతికలో పెడుతుం దన్న ఆశతో వచ్చాడు చలపతి. నిన్నకూడా అత నలాగే అనుకున్నాడు; కాని బుచ్చమ్మ అవి తక్కకుండా, చేసిం దని అవతలికి వెళ్ళాక చాలా బాధపడ్డా డతను పాపం. చివరి కయినా పెట్టిక పోతుందా అనుకుంటూ ఆశపడుతూ కూచున్నా డివాళ.

కాని బుచ్చమ్మ యిది కూడా కనిపెట్టేసింది.

ఒక్క అంగలో గదిగుమ్మం దగ్గి కి వెళ్ళి, తా నెంతసేప ణ్ణం-చో యెంతగట్టిగానో పిలుస్తూ వుండినట్టు చురచురలాడుతూ “ఎంత గొంతుకు చించుకున్నా పలక వేమిటేమాతల్లీ?”

అంటూ గుంజుకుని జోగమ్మనివతలికి రప్పించేసింది వెంటనే.

మెల్లిగానే యివతలికి వచ్చింది జోగమ్మ; కాని “యేమి మించిపోయిం దేమిటి?” అన్నట్టు చురుకూ చురుకూ చూసింది.

మించిపోలేదు, అసలు, పనీ లేదు; కాని తెల్లపోతే యెలాగా? అంచేత, తనవెంట రమ్మని ముందామెని వుత్తరపు వసారాలోకి తీసుకువెళ్ళింది బుచ్చమ్మ. ఏదయినా పని కల్పించా లక్కడ, అప్పటికప్పుడు. కనక అలాగా యిలాగా చూడగా వొక స్తంభందగ్గిర చీపురుకట్ట పడివుంది. వెంటనే “ఇది యిక్కడేనా పడెయ్యడం?” అనడిగింది, ఏదో అకా ర్యకరణం జరిగిపోయిం దన్నట్టు రూక్షంగా చూస్తూ.

ఉగ్రురా లయిపోయింది జోగమ్మ. ఆమె వచ్చాటప్పటికే అక్కడ వుందది. వచ్చినప్పట్లాంచీ దాని స్థలం అదే అనుకుని అక్కడే పడేస్తోంది జోగమ్మ, దినమ్మా. అయితే, యిప్పుడీ ఆక్షేపణ యెందుకు వచ్చిందో తెలుసు నామెకి. అంచేత “మరెక్కడ పడేయ్యా లేమిటి?” అనడిగింది దామె, నిలవతీస్తూ న్నట్టు చూస్తూ.

“అక్కడ గాదినావట్లో మానాన్న పడుకునే మంచమా? ఇది యిక్కడా యెదురుగా?”

“నేనీవూరు వచ్చాటప్పటికే యిది యిక్కడ వుంటోందా? ఇవాళ దీనికి తప్పువచ్చిందా?” అని యెదురడిగింది జోగమ్మ. బుచ్చమ్మ తెల్లపోయింది.

పులుకూ పులుకూ చూసుకున్నా రిద్దరూ.

“పనిమనిషి పడేసిందేమో యెప్పుడయినా? ఇంట్లోవాళ్ళ కయినా ఆలోచన వద్దా?” అనడిగింది బుచ్చమ్మ.

“ఇల్లుమోసినవాళ్ళు వెంటనే చెప్పకోవద్దూ మొదటే?”

“ఇదిగో యిప్పుడు చెబుతున్నాను”

“ఇదిగో నేనూ యిప్పుడే వింటున్నాను”

“అక్కడా యిది వుండవలసినచోటు” అంటూ బుచ్చమ్మ వొక మూల చూపించింది జోగమ్మకి తానక్కడే వుండి.”

వెంటనే “యిదిగో” అంటూ ఆచీపురు పుచ్చుకుని అటు వెళ్ళి “ఇక్కడ పడేశాను సరా?” అంటూ అక్కడ యెత్తిపడేసి “మరి యింకేమిటి తరవాయి?” అనడిగింది యెదటికి వచ్చి.

బుచ్చమ్మ ఆ వెటకారం గుర్తించకపోలేదు; కాని “తొందర పడకో భామా” అనుకుంది మనస్సులో. ఈవ్యవధానంలో అలాంటివే మరో చిన్నపనులు కనిపించా యామెకి. “అదిగో అది” “ఇదిగో యిది” అని అవిన్నీ చూపించి దామె వెంటనే.

జోగమ్మ అవి అందుకునేప్పుటికి మరో రెండుపనులు కని పెట్టింది బుచ్చమ్మ. అవి పూర్తిచేశాటప్పుటికి మరొకటి కూడా కల్పించింది. అయితే, పనిమీద పని కల్పించడం లోనూ, అవి పురమాయించడంలోనూ తానూ అక్కడే వుండి పోవలసి రావడంవల్ల బుచ్చమ్మ కూడా చలనానికి తలదువ్వ లేకపోయింది.

దీనికి సాయం, ఇదంతా యెందుకో జోగమ్మ కనిపెట్టేసింది. దాంతో, చెప్పింది వినిపించుకోకుండా, వికటప్రశ్నలు చెయ్యి సాగింది. పెద్దర్థాలు కల్పించి చెప్పిందానికి తల్లకిందులుగా చెయ్యసాగింది. అలా చెయ్యడంలో కూడా తాను చేసిందల్లా బుచ్చమ్మ మళ్ళీచేసుకుంటే గాని వీలులేనట్టు చేసింది.

“ఆకసంత పనికి అంతనేపుట” అని బుచ్చమ్మ సాగతీసు కుంటే “అయ్యో, వస్తున్నానా మరీ? చేస్తున్నానా? నేనేమీ కూచోలేదు గదా? ఇది చెయ్యడంగాని చెప్పడం కాదుగదా పైని కూచునీ?” అని తానంతకుంటే సాగతీసు కుంటూ — మరింత ఆలస్యమున్నూ చేస్తూ తిప్పితిప్పి కొట్టింది జోగమ్మ ఆమెని.

ఇక్కడ, చలపతి, ఎంతసేపటికీ జోగమ్మ రాకపోడం చూసి విసిగిపోయాడు. “అరిసెలూ జంతికలూ రాత్రి అయినా పెట్టదా?” అనుకున్నాడు. ఎప్పటి కయినా వాళ్ళ పని ముగియడం అంటూ వుంటే “ఇంతసేపూ గదిలో నక్కా వుట్రా?” అంటూ బుచ్చమ్మ వచ్చి చీవాట్లు పెడుతుందన్న భయంతో వీధిలోకిన్నీ వెళ్ళిపోయాడు, ఊర్ధ్వశ్వాసతో.

మర్నాడు జోగమ్మ మళ్ళీ ప్రయత్నాలు ప్రారంభించింది. చలపతిని గదిలోకి వెళ్ళకుండా చేద్దామని, బుచ్చమ్మ కూడా అంతకి ముందే సిద్ధంగా కూచుంది. చూశారు చూశారు ఇద్దరూ కార్యక్రమం అందుకున్నారు.

జోగమ్మ కనుసన్న చేసింది. చలపతి యెగిరిగదిలో పడ్డాడు. ఇద్దరూ నవ్వుకున్నా రొకరినీ చూసి వొకరు; కాని “తమ్ముడూ” అంటూ కేక వేసింది బుచ్చమ్మ వచ్చి. ఇద్దరూ తెల్లపోయారు ముందు. జోగమ్మ ఉగ్రురాలు కాగా, చలపతి వెర్రిమొగం వేశాడు, తరవాత.

కాని బుచ్చమ్మ వూరుకోలేదు. “వొరేయ్, తమ్ముడోయ్” అంది లాలనగా ముందు. “మొన్న ననగా సుభద్రమ్మ వదినతో వొక పని చెప్పాను రా. దాని మొగం యీడ్చి, ఎంత తొందర అని చెప్పినా, యిప్పటికీ మళ్ళీ కళ్ళ బడిందే కాదురా అది. మళ్ళీ జన్మకి నీకడుపున పుడతాను గానీ వొక్కమాటు ఆల్కట్టుతోటకి వెళ్ళిరా నాయనా! దాంతో యీమాట చెబితే గాని నువ్వింటికి రావద్దు. అది యింతో

లేకపోతే అక్కడే కూచో నువ్వు. ఒకవేళ యిప్పుడు రాలే నంటుంది. తప్పదను. కాదూ కూడ దంటే చివరికి రేపు మధ్యాహ్నం అయినా తప్పకుండా రావా లని చెప్పిరా.” అంటూ రెక్కపట్టుకుని వీధిలోకి తీసుకువెళ్ళి చలపతిని ధవళేశ్వరంవైపు పంపిసి మరీ యింట్లోకి వచ్చిం దామె.

దీంతో అంతా సద్దుకుంది. జోగమ్మకీ బుచ్చమ్మకీ కూడా సావకాశం చిక్కింది. వెంటనే సాదెమ్మగారి యింటికి వెళ్ళి కబుర్లు విడేసింది బుచ్చమ్మ.

ఇందులో తనకూ జయపుండడం గుర్తించుకుంది జోగమ్మ. “నేనే కనక ఆడదా న్నయితే నీరాలుగాయతనం వదిల్చి తీరతా” నని వొట్టుపెట్టుకుంది బుచ్చమ్మని తలుచుకుని ఆమె. వెంటనే గదిలోకి వెళ్ళి, వొక అరిసే వొక జంతికా కమ్మగా తిని, మంచినీళ్ళు పుచ్చుకుని, తాంబూలంకూడా వేసుకుని కాలిమీద కాలువేసుకుని దర్జాగా మంచంమీద పడుకుని, సావకాశంగా సత్యవతీచరిత్ర చదువుకోసాగింది, సావకాశంగా.

11

ఆవేళ రాత్రి చలపతి గదిలోకి వచ్చాక, మీదిమీదికి వెళ్ళి నుంచుని, “తలదువ్వుతాను కూచోండి” అంది జోగమ్మ.

“ఇప్పుడా?” అన్నాడు చలపతి చకితుడయి.

“అయితే యేం?”

“పగలు—”

“అందరూ పగలే దువ్వుకుంటారు తల ; కాని మీకు తీరుబడేదీ పాపం ? ఇవాళ ఆల్కట్టుతోటకి వెళ్ళారా మరి ? రేపు ఆర్యాపురమో, దాసవాయిగుంటో, వీరభద్రపురమో, సీతంపేటో, చివరికి హుకుంపేటో — ”

“రాత్రి తలదువ్వుకుంటే సానిపుట్టుక వస్తుందిట కాదూ ?”

“ఎవ రన్నారూ ? ”

“చాలామా ట్లంది మా అక్క ”

“చాలా మంచిమాట అన్నా రావిడ. ఇంతనంటే మీకదే నయం అని కోరుకుంటున్నా రన్నమాట ఆవిడ. పైగా, ఆజన్మలోకూడా మీఅక్క మీకు అక్క అయే పుడతాడు లెండి, బెంగ పెట్టుకోకండి ”

గతుక్కుమనిపోయాడు.

మొగమున్నూ బాగా వంచేసుకున్నాడు.

ఇలా అని ఆమె వెంటనే దీపం హెచ్చించి, అది ట్రంకు పెట్టెమీద వుంచి, దాని కెదురుగా అతణ్ణి కుర్చీపీటమీద కూర్చోపెట్టి, పెద్దబిళువారీ అద్దం చేతికిచ్చింది.

బుచ్చమ్మ తలదువ్వితే యెప్పుడూ అద్దం చేతికిన్వదు.

అతను తరవాత చూసుకున్నా అది యింత పెద్దదీ కాదు, ఇంత మంచిదీ కాదు, ఇంత చక్కనిదిన్నీ కాదు.

పైపెచ్చు దానికి చట్రమే లేదు.

“కళాయి పోతోంది నాన్నా ” అంటూ బుచ్చమ్మ యెన్నాళ్ళో పోరగా పోరగా, జగ్గయ్య, వొక తాటాకుపెట్టె

మూతలో బిగించా డది. దాని కొక నులకతాడు ముక్క కట్టాడు. అది తగిలించడానికి వంటింటిగుమ్మంపక్కని వొక నాసంమేకున్నా కొట్టాడు.

అద్దం సంగతి యిలా వుండగా, జోగమ్మ తెచ్చిన నూనె మామూలుగా కాక, యెర్రగా వుంది. అది ఆమె చేతిలో వేసుకున్నప్పుడే ఘునుఘుమలు మొదలుపెట్టింది. అది తన తలకు రాసినప్పు డతనికి పాతముక్కు పోయి కొత్తముక్కు వచ్చినట్టనిపించింది.

ముచ్చమ్మ తలదువ్వి తే, చెవులూ నుదుకూ చెంపలూ మెడా నూనెమరకలతో నిండిపోతాయి. ఎక్కడో వొకచోట దువ్వెన్న తప్పకుండా గీసుకుపోయి రక్తం కూడా కళ్ళబడు తుంది, కాస్తో కూస్తో.

జోగమ్మ, అలాకాక చాలా జాగ్రత్తగా నూనె రాసింది. చాలా నాణూకుగా దువ్వింది. ఆపెద్దద్దంలో వొకదాన్నొకటి రాసుకుంటున్నట్టు ఇద్దరిమొగాలూ ఎంచక్క కనపడు తున్నాయి.

కాక, — మధ్యమధ్య మీదికి వాల్తూ, చెవిలో నోరుపెట్టి “ఇలాగేనా తలదువ్వడం?” అని వొకమాటూ “ఎక్క డయినా దువ్వెన్న గీసుకుపోతే యేమీ అనకండేం” అని వొకమాటూ “ఎంచక్కం టుంది ముచ్చటముడి వెయ్యనా?” అని యింకోమాటూ “రేపల్లించి కాకిలాగ గోదావరిలో మునిగి చక్కారాకండి. మీఅక్క గోదావరికి వెళ్లాక వినో

లియాసబ్బుతో వొళ్ళు తోమి నేను స్నానం చేయిస్తూ వుంటాను” అని మరోమాటూ — అని యిలాగ మెల్లి మెల్లిగా యేమిటేమిటో చెబుతూ, యేమిటేమిటో అడుగుతూ, నవ్విస్తూ తుళ్ళిస్తూ, ఉండుండి బుగ్గలకు తన పెదవులు ఆనిస్తూ, చక్కలి గిల్లిపెట్టి వ్రాపేస్తూ, చిరునవ్వు నవ్వుతూ కొంటెచూపులు చూసి మైకం కమ్మిస్తూ, జంకెనచూపులతో చురుకు పుట్టిస్తూ కొత్తప్రపంచములో తిప్పేసింది కూడా ఆమె.

అక్కడికే ఏదో కొత్తదనం జాగృతం అయిం దతని ప్రకృతిలో. దీనికి సాయం, జోగమ్మ, ముందు తాను సబ్బుతో చేతులు కడుక్కుని వచ్చి తడిగుడ్డతో మొగమంతా మెల్లిగా తుడిచిం దతనికి. కమ్మని స్నానాస్తూ మొగం అంతా నిమిరింది. అంటే అంటకుండా పొడరు రాస్తూ బుగ్గలు పొడిచింది.

పాండానుమూతలో వున్న తమలపాకుచిలక లెడమచేత వుంచుకుని, వక్కపొడిచేర్చి రెండుమూడు చిలక లతని నోటి కందించి, తన నోటకూడా నాలుగుచిలక లుంచుకుని “కాస్త, చోటివ్వండి నాకు” అంతా సుతారంగా బుజాలు పట్టుకుని వ్రాపింది, కళ్ళల్లోకి చూస్తూ.

ఇద్దా మనే అనుకున్నాడు చలపతి; కాని, వొక్క మనిషి కే చాలీచాలని పీట అది. ఈసంగతి ఆమెకీ తెలుసు. జరగడానికి చోటులేక అతనుకంగ రుపడుతూ వుండడమున్నా గుర్తించిం దామె; కాని నిలాసవతి కనక “పోనీ లెండి... ఏం?” అంటూ నెంటనే అతని వొళ్ళో కూచుంది.

అందుకే అతను పరవశు డయిపోగా, ఎడమచెయ్యి అతని మెడకి చుట్టేసి, వొక చిలక పుచ్చుకుని సగం తన నోట వుంచుకుని “ఊ, ఊ,” అంటూ పావురం లా గుబాళిస్తూ ఆనోటితోనే తక్కిన ఆసగం చిలకా అతని నోటి కందించి, వొకమాటు పెదవి కరిచి తరవాత కటుక్కున కొరికి మళ్ళీ కళ్ళలోకి చూసింది, బెల్లిస్తూ.

12

తెల్లవారాక అలాగా యిలాగా తిరగడంలో — వొకమాటు పక్కపక్కగా నడవడంలో చలపతి సంగతి కనిపెట్టేసింది బుచ్చమ్మ. గుప్పన కొట్టింది జోగమ్మ రాసిన తలనూనె సువాసన ఆమెకి. పెంటనే నీళ్ళపొయ్యమీద డేగినా పడేసి అతనికి తలంటు ప్రారంభించిం దామె.

అది చూసి “వోసి నీబుద్ధి బుగ్గయిపోనూ” అని యీస డించుకుంటూ గదిలోకి చక్కాపోయింది జోగమ్మ.

తలమీద నూనెపెడుతూ “రాత్రి తలదువ్వింతుకున్నావు. కదూ అబ్బాయీ?” అనడిగింది బుచ్చమ్మ.

“నేను వద్దన్నాను ; కాని అదే దువ్విందే”

“నేనెరగనూ? దానిపనే యిది. అచ్చంగా సానిపాపే మాతల్లి”

తననికూడా ఏమంటుందో అని భయపడ్డా డతను.

“రాత్రి తలదువ్వుకుంటే సానిజన్మ వస్తుంది, యింకెప్పుడూ

అలా చెయ్యనియ్యకు వెరినాయనా”

రాత్రి జోగమ్మ అన్నమాటలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి.

“మొగవాడి కాడజన్మ యెలా వస్తుందే?” అని మాత్రం అనగలిగా డతను.

“ఏం రాకా? దేవుడికి ఆడామొగా భేదం వుందనుకున్నావా? వెనకటిజన్మలో నీపెళ్ళాం మొగవాడు కాక ఆడదనుకున్నావా యేమిటి బుల్లాడా?”

అతనికి శరీరం కొంచెం వొణికిన ట్టయింది.

“కాకపోయినా, సానికొంపలో మొగవాడ వయి పుట్టి తిత్తి వూదే యోగం పడితేనో?”

కొయ్యయిపోయాడు చలపతి.

అది గుర్తించి “తెలిసిం దంటే ‘నువ్వయినా చెప్పావు కాదేం?’ అని నన్ను తిడతాడు నాన్న” అని అందుకుం దామె.

“దువ్విన వాళ్ళు బాగానే వుంటారు, మధ్య, యేమీ యెరగని నాకూ చివాట్లూ చెప్పుదెబ్బలూను. పెత్తనం చేసినేనేమీ బాముకోడం లేదు. కుటుంబమర్యాద నిలబెట్టడానికి నేనెన్ని పాట్లు పడుతున్నానో ఆభగవంతుడి కెరుక. అమ్మ చూసుకోవలసిన వివన్నీ. అలో మని యేడుస్తూ మూలపడి వుండకుండా భారం అంతా మొయ్యవలసివచ్చింది నాకు. అయితే, యినపగజ్వెలతల్లి యింట్లో అడుగుపెట్టింది, అమ్మ యెలా తక్కుతుందీ మనకి?”

దీనిమీద రాత్రిచర్య అంతా జ్ఞాపకం వచ్చింది చలపతికి.

తాంబూలం నోటితో అందించడమూ, వొళ్ళోకూచోడమూ-
జోగమ్మ యీవిలాసా లన్నీ కళ్ళక్కట్టిన ట్టయినా యతనికి.
పైగా “ఆయింట్లో మీఅక్క అడుగుపెట్టింది, మీబావ చచ్చి
పోయా” డని ఆమె అంటున్నట్టున్నూ తోచిం దతనికి.

“మీఅక్క దౌర్భాగ్యం తెలుసా నీకు?” అని యెవరో
బుగ్గమీద పొడిచినట్టున్నూ అయిం దతనికి.

ఈమాటలే అనేద్దా మనుకున్నాడు; కాని మాట రాలేదు.

తరవాత కూడా నాలుగైదు మాట లందామె. వాటిలో
వొకటిరెండు ప్రశ్నార్థకా లయివుండినా చలపతి బదులుచెప్పక
పోడం చూసి “తమ్ముడు సిగ్గుపడుతున్నాడు జరిగిపోయినదా
నికి. బుద్ధివచ్చింది” అనిన్నీ అనుకుంది. ఆమెకూడా వూరు
కుంది, చివరికి.

నోరెప్పు డూరుకుందో అక్కడి నరాల్లో వున్న కదలిక
అంతా ఆమె చేతినరాల్లోకి బదిలీ అయింది.

దాంతో, పాళాలు కనిపెట్టే ధోరణి మరిచిపోయి వొక
మాటు సలసలలాడే మరుగునీళ్ళు పోసీ, తనచేతులే చురుక్కు
మనగా వెంటనే నాలుగుచెంబులు చప్పని చన్నీళ్ళు పోసీ,
మెడ బెణికే టట్టు జుట్టు దులిపి, పెంకులు తీసెయ్యకుండా
కుంకుడుపిప్పితో నొక్కి వొళ్ళు తోమి మరో పదినిమిషాలకు
తలంటు పూర్తిచేసిం దామె.

అక్కడి సద్దుబా ట్లన్నీ చేసుకుని ఆమె వాకట్లోకి వచ్చా
టప్పటికి చలపతికి జోగమ్మ తల చిక్కుతీస్తోంది. తలలో వున్న

కుంకుడుకాయపిప్పి కూడా తీస్తోంది.

ముందు కొయ్యయిపోయి తరవాత అగ్గయిపోయింది బుచ్చమ్మ. తాను గోదావరికి వెళ్ళవలసిన సమయం అది. తానొక్కర్తీ వెడితే యింట్లో, తలంటువిషయమై యెన్ని వంకలు పన్నుతుందో? అదంతా చెప్పి చలపతి మన స్నేం విరిచేస్తుందో? ఈసందేహంకూడా కలిగిం దామెకి.

అప్పటికి జోగమ్మ పని పూర్తయింది. వెంటనే బిందె పుచ్చుకుని బయలుదేరి, యెక్కడ లేని అపేక్షా కనపరుస్తూ “గోదావరికి వెడదాం రావేమరదలా” అనిపిలిచింది, ప్రేమ గుమ్మరిస్తూ.

అది విని “నాతరవాయి వచ్చింగా యిప్పుడు?” అను కుంది జోగమ్మ. “గోదావరి కాదు, నీకు తగ్గది కొల్లేరు” అనుకుంటూ పళ్ళుకూడా కొరుక్కుంది, అటు తిరిగి. “మాటలు పెరిగితే యేమయినా సరే దులిపేస్తా” ననిన్నీ నిశ్చయించు కుంది. ఈనిశ్చయంతో కొంచెం దురుసుగానే వచ్చింది, కొంచెం యెదటికి.

“గోదావరికి వెడదాం రా” అని మళ్ళీ పిలిచింది బుచ్చమ్మ.

బుంగమూతిపెట్టుకుని “నేను — రాను” అని బదులుచెప్పిం దందుకు జోగమ్మ.

“అదేమే మాతల్లీ?”

“గోదావరిలో స్నానంచేస్తే నాకు జబ్బుచేస్తుంది బాబూ”

“ఎంత వులకమే మామ్మా?”

“మీరు వెళ్లిరండి. ఇంట్లో నాకు పనికూడా వుంది ”

బుచ్చమ్మ గతుక్కుమంది. “మాతమ్ముడికి ఉన్నవీ లేనివీ కల్పించి చెబుతావు. అంతకంటే పనేమిటి నీకు ? ” అనుకుంటామె మనస్సులో. ఎలాగయినా ఆమెని వెంటబెట్టుకుని వెళ్ళవలసిందే అనినీన్ని నిశ్చయించుకుంది.

“ఎందుకు చెప్పానో విను ”

“నాకంతా తెలుసునండీ ”

“అంతా తెలుసునూ ? అయితే, యివాళ యేకాదశి కదా, సముద్రం అంత గోదావరి వుండగా కాదని బ్రాహ్మణ పుట్టుక పుట్టిన ఆడ దేవ రయినా నూతనీళ్ళతో స్నానం చేస్తుందా యీవూళ్ళో ? ”

ఈమాటకి బదులుచెప్పలేక జోగమ్మ తెల్లపోతుం దనీ, పుచ్చినట్టు తన కూడా వస్తుం దనీ అనుకుంది బుచ్చమ్మ. కాని జోగమ్మ వూరుకోలేదు. “మీరు కనక సరిపోయింది గాని, బ్రాహ్మణ యింట్లో పుట్టిన ఆడది యెవ ర్తయినా ఏకాదశి పూటా, తన తమ్ముడికి తలంటుతుందా యీవూళ్ళో ? ” అని యెదు రడిగిం దామె, తల యెగరవేసుకుంటూ.

ఈమాటకి కొయ్యయిపోయింది బుచ్చమ్మ. కత్తివేస్తే నెత్తురుచుక్క లేకుండాపోయింది కూడా ఆమె మొగాస.

నిజంగా ఆమెకి చచ్చినచా వయిపోయింది.

దీనికి సాయం, గాదెసావిట్లో జంధ్యాలు వొడుక్కుంటున్న జగ్గయ్య “అలవాటు లేకపోతే జబ్బు చేస్తుంది, పాపం, బల

వంతపెట్టి దాన్ని గోదావరికి తీసుకువెళ్ళకే అమ్మాయి” అంటూ కొంచెం గదిమినట్టన్నాడు.

13

ఆవేళ మధ్యాహ్నం, తలదువ్వించుకుందా మని ముచ్చటపడి సొంతంగా చలపతే బయలుదేరాడు గదిలోకి; కాని అదే సమయాన, పరికరాలతో వచ్చి వొడుపేసి అతణ్ణి పట్టుకుని వాకట్లోనే మండువా అంచున కూచోపెట్టి బుచ్చమ్మే తల దువ్వసాగింది.

అయితే అక్కడ చలపతికి ముచ్చట అయినట్టే “ఈపాటికి పిలుద్దాం” అంటూ యిక్కడ జోగమ్మకీ సంకల్పం కలిగింది. పరికరా లన్నీ నసారాలో పెట్టి వెంటనే ఆమె వాకట్లోకి బయలుదేరింది.

కాని వాకట్లో అడుగుపెట్టాటప్పటి కదీ “బాగోతం”

వొళ్ళు తిరిగి విసిరేసిన ట్టయి జోగమ్మ, ఆపక్కనే వున్న స్తంభానికి చేరబడిపోయింది, దాంతో.

ఇది చూసి, బుచ్చమ్మ మరీ మొండికెత్తింది. ఒకమాటు కీగంట జోగమ్మ కేసి చూసీ, వొక్కమాటు కొంచెం ఆలోచన కూడా చేసీ అందుకుని “ఎప్పుడూ లేంది నిజ్జే పంపంటి జుట్టు ఇలా పాయలుపాయలుగా వూడిపోతోంది, బజారుకంపు నూనె లేమయినా తగులుతున్నాయా యేమిటి బుల్లేడా” అనడిగింది, ఝాంకారంగా ఆమె.

ఇది విని పెదవులు విరుచుకుంటూనూ, మెడ బిగించుకుంటూనూ జోగమ్మ తల అడ్డంగా తాటించుకుంటూ వుండగా, పిలిచినట్టు పెత్తనాలకు వచ్చింది పక్కయింటి సోదెమ్మ.

ఆయిద్దరి వాలకమూ చూసి “యేవో వుంది” అనుకోక పోలే దామె ; కాని మన కెందు కని వెనక్కి వెళ్ళలేకపోయింది. కాక, — “రావే” అని బుచ్చమ్మా ఆహ్వానించ లేదు “రండి” అని జోగమ్మా స్వాగతం చెప్పలేదు, అయినా ముందుకే వచ్చేసింది కూడా.

కూచుంటూ కూచుంటూ ఆమె జోగమ్మ కేసి చూడగా, జోగమ్మ ఆమెకేసి చూసింది.

ఎవరో చెప్పినట్టు బుచ్చమ్మ కెదురుగా కూచుంది సోదెమ్మ. అవతల యెవరో పిలుస్తున్నట్టు జోగమ్మ కూడా గదిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

బుచ్చమ్మ లాగ సోదెమ్మా వితంతువే. వారి స్నేహాని కది కూడా వొక కారణమే. అయితే, సోదెమ్మ హృదయం స్తబ్ధం మాత్రమే అయిపోయింది ; గాని శూన్యం అయిపోలేదు. నల్ల రాయిన్నీ అయిపోలేదు.

యథారూపంగానే వుం దది. నిర్మలంగానూ వుంది, ఆర్ద్రంగానూ వుంది, స్నిగ్ధంగానూ వుంది కూడా. దాని స్పందనం మాత్రం చెల్లెలి హృదయానికి ధారపోసిం దామె.

కొడుకులు లేకపోడంవల్ల ఆమె తండ్రి రెండో అల్లుణ్ణి రికం తెచ్చుకున్నాడు. సోదెమ్మ, చెల్లెలే కూతురుగానూ,

మరిదే తమ్ముడుగానూ సంసారం దిద్దుతోంది.

సోదెమ్మకీ చలపతికీ వదినామరనుల వరస. అప్పుడప్పుడు, ఆమె “వెర్రిబాగులవాడు” అనుకుంటూనే చలపతిని పరియాచకంచేస్తూవుంటుంది.

ఈచనువుతో “పెళ్ళాంచేత తలదువ్విించుకోడం సిగ్గా యేమిటా బావా?” అనడిగిం దామె చలపతిని.

పైపెచ్చు, — “కాకపోయినా, చక్కగా పక్కపాపిడి క్రాపింగుపెట్టించుకోక, ఆడపిల్లకి లాగ నీకంత జుట్టేమిటా యీరోజుల్లోను?” అనిన్నీ అందామె, చలపతిని పిలిచి.

ఆసమయాన సోదెమ్మ రావడం బుచ్చమ్మ కిష్టంలేదు. పోనీ అంటే, వచ్చింది వచ్చినట్టుండక అటు జోగమ్మ మొగంకేసీ యిటు బుచ్చమ్మ మొగంకేసీ పరీక్షగా చూడసాగింది కూడా.

అయినా వూరుకుంది బుచ్చమ్మ, లోపల యెంత యిష్టం లేకపోయినా; కాని పెళ్ళాం తలదువ్వుడంమాటా క్రాపింగు మాటా తెచ్చాటప్పటి కిక సహించ లేకపోయిం దామె.

చనువూ, స్నేహమూ, మొగమాటమూ దూరంగా పెట్టేసింది ముందు. ధుమధుమలు సాగించింది తరవాత. “ఇంట్లో వున్న ఆడవాళ్ళు భయభక్తులూ సిగ్గుబిడియాలూ వున్నవాళ్ళయితే అంతరమంతరంవాళ్ళు గజ్జెకట్టుకు వచ్చి యిలా భాగోతం ఆడగలరా యేమిటి? సిగ్గుకాకపోతే మాత్రం పెళ్ళాంగారు వచ్చాక తోడబుట్టినవాళ్ళని తీసిపారేసుకోవాలా? తలదువ్వే దిక్కు లేకపోతే మొగముండాకొడుకు క్రాపింగూ

పెట్టించుకోక బోడిగుండూ చేయించుకోక మరేం చేస్తాడూ ? గురివిందగింజ తన కున్న నలుపెర గదు. ఒకళ్ళ యింటి ముచ్చట్లు మాత్రం యింతకంటే బాగా వుండి యేడిచామా ? కాకపోయినా, కొంతమందికి కళ్ళల్లో వుంటుంది విషం” అంటూ విసిరికొట్టింది, చివరికి.

సోదెమ్మ మనస్సు చివుక్కుమంది. చాలా అభిమానపడి పోయిందామె. కళ్ళనీళ్ళపర్యంతమూ కూడా అయింది. మరి కూచో లేకపోయింది.

“యాదాలాభంగా అన్నమాట కింత అల్ల రేమిటే మా తల్లీ” అని పులుకూపులుకూ చూస్తూ వుబ్బెత్తుగా లేచినుంచి మొదట ఆమె. “తెల్లవారి యెవరి మొగం చూశానో?” అనుకుంటూ వీధిలోకి వెళ్ళిపోయింది తరవాత. “తీరికూచుని యెంతంతలేసి మాటలు పడవలసివచ్చిందీ ?” అని మిక్కిలీ పరితపిస్తూ యిల్లుచేరుకుని “మరద లంటే కళ్ళల్లో అంతగా నిప్పులు పోసుకుంటుందే ?” అని గొణుక్కుంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

“వెళ్ళిపో, నాకేం దిగడిపోతుం దనుకున్నావా ? అసలిక్కడికి నిన్నెవరు రమ్మన్నా రేబుద్ధిలేనిదానా ?” అనుకుంది బుచ్చమ్మ.

“అల్లరిట అల్లరి, చూశావా తమ్ముడూ ? గుమ్మంలోకి రానిస్తే ఎంతెంత లయినా పుట్టిస్తుం దిది. చెల్లెలికి మాయ మాటలూ మంకుపట్లూ నేర్చి మరిది నెంత యేడిపిస్తోందో యెరుగుదువా నువ్విది ? నీపెళ్ళాన్ని లోపుచేసుకుని మన కొంప

కూడా ముప్పు తెస్తుంది సుమా చివరి కిది, కనుగలిగి వుండాలి నువ్వు నేనూ కూడా” అని చలపతి చెవిలోనున్నా వూదిం దామె.

తరవాత జోగమ్మను ద్వేషించి, ఆగది కేసి చూస్తూ “ఆటక్కు లాడితో మాట్లాడి చూడు నిన్నేం చేస్తానో?” అంటూ పళ్ళున్నూ కొరుక్కుంది, చివరికి.

లోగుమ్మంలో నుంచుని, జోగమ్మ, ఆచెలికత్తెల మాట లన్నీ వింది. చలపతిని గురించి వారి కిద్దరికీ విరోధం వచ్చి నందు కెంతో పొంగిన్నీ పోయిం దామె.

14

నెల్లాళ్ళగ్గానీ రారనుకున్న జోగమ్మ తల్లి తండ్రి పదిహేను రోజులకే వచ్చారు.

నిజాని కవిరోజులే; గాని జోగమ్మకి సంవత్సరా లన్నంత భారం అనిపించాయి.

వా రయినా, జోగమ్మని విడిచి వుండలేక అయితే నేమి, నెల ఆఖరున గాని అందదనుకున్న సెలవు పదిహేను రోజులకే రావడంవల్ల నయితే యేమి పిలిచినట్టు వచ్చారు కనక సరిపో యింది గాని, లేకపోతే, యెంత బిగపట్టుకున్నా ధైర్యం నిలవక బెంబేలుపడిపోయివుండును జోగమ్మ.

అక్కడికీ, పెట్టె తెరిచి మినపసున్నిబుట్టా, మిఠాయిబుట్టా పైకి తీస్తూ తలవని తలంపుగా తన మొగం చూసి “అదేమే

మామ్మా, అంత కంప అయిపోయావా?” అంటూ తల్లి చేతులు చాపాటప్పటికి దుఃఖం పొంగుకురాగా తల్లిమీద వాలి బేరు మనిపోయిం దామె.

బుచ్చమ్మ వెయ్యి కళ్ళతో కనిపెడుతూనే వుంది ; గాని, జోగమ్మ, యిక్కడి సంగతి అంతా ఆపూ టే తల్లితో చెప్పేసింది.

పూర్ణమ్మ కరికాలి మంట నెత్తికి వచ్చింది. అది విని వేంకటాచలం కూడా చాలా ఆగ్రహపడ్డాడు ; కాని అల్లుడి అమాయకత్వం జ్ఞాపకంవచ్చి “తొందరపడకు” అని పూర్ణమ్మని ముందు సముదాయించి “పడ్డన్ని రోజులు పట్టవు, తల్లీ, వోపికపట్టు. మేమిక్కడ పదిహేనురోజు లుందా మని వచ్చాము. ఈలోపున చలపతిని దిద్దగలుగుతానా సరే, లేక పోతే, తరవాతి సంగతి అప్పుడు చూసుకుందాం” అని జోగమ్మని కూడా వోదార్చి ఆలోచన ప్రారంభించా డతను.

ఇదిలా వుండగా, జోగమ్మనీ, పూర్ణమ్మనీ చలపతినీ వెంట బెట్టుకుని ఆవేళ మధ్యాహ్న మే బజారుకి బయలుదేరా డతను ; కాని చలపతి వారితో వెళ్ళడం బుచ్చమ్మకి సుతరామూ యిష్టంలేదు. అయితే, ఆమాటా యీమాటా చెప్పుకుంటూ వాకట్లో కూచున్నవారు కూచున్నట్టుగానే బయలుదేరడం వల్ల వద్దనడాని కామెకి వీలుకాలేదు. కళ్ళతో సన్న చేసి అయినా ఆపుచేద్దా మని యెంతయినా చూసింది ; గాని వొట్టుపెట్టు కున్నట్టు చలపతి, ఆమె కేసే చూడలే దాసమయాన.

మళ్ళీ అయిదుగంటలవేళ వచ్చారు వా రింటికి. వెండి -

కంచు — ఇత్తడిసామానూ, పందిరిమంచమూ, పీచుపరుపూ, దూదిపరుపూ, మార్బిలుమేజా — ఇలాంటి సామాన కొంత పట్టించుకునే వచ్చారు వా రూరికే కాదు.

జగ్గయ్య పొంగిపోయాడు; కాని అదంతా చూసీచూడ గానే మూతి ముడుచుకుని వంటింటోకి చక్కాపోయింది బుచ్చమ్మ.

తండ్రి సన్న చెయ్యగా, తల్లి ముందుకి నడిపించగా “మా అమ్మా మానాన్నారూ మమ్మల్నిద్దరినీ బజారుకి తీసుకువెళ్ళి నాకు సారెవస్తువులు కొన్ని పెట్టారు మామయ్యగారూ” అంటూ మురిసిపోతూ వెళ్ళి చెప్పింది జోగమ్మ, ముందు జగ్గయ్యకి పాదాభివందనంచేసి. ఆవస్తుసామగ్రి కంటే కోడలి వినయం చాలా ఆనందం కలిగించిందని. దాంతో, పరవశుడయిపోయి, అతను “జమిందార్లు, మీవాళ్ళిచ్చా రన్నా, పెట్టిపుట్టావు, నువ్వు తెచ్చుకున్నా వన్నా వింత యేమి టవ్తూ?” అని కోడల్ని, “మాయిల్లు పడుతుందా బావగారూ?” అంటూ వియ్యంకుణ్ణి ప్రశంసించి, కూలీలను వాకట్లోకి రప్పించి “ఇక్కడ - ఇక్కడ” అని సామానంతా దింపించాడు జగ్గయ్య.

జాపితాప్రకారం సామానంతా సరిచూసుకుని, నూతికి వెళ్ళి, కాళ్ళుచేతులూ కడుక్కుని మంచినీళ్ళు స్వయంగా పుచ్చు కున్నారు రెండుజోడాలవారున్నా.

పాతమంచం విప్పి వాకట్లోకి చేర్చేదాకా కూడాకూడా వుండి జగ్గయ్య, తరవాత బుచ్చమ్మని బలవంతాన తీసుకు

వచ్చి ఆమె సాయంతో అది పడమటింటో అమర్చుతూ వుండగా — జోగమ్మ సెలవు లందుకుంటూ, పూర్ణమ్మ సాయం పుచ్చుకుంటూ వేంకటాచలమూ చలపతీ పావుగంటలో కొత్త మంచం అమర్చేశారు.

తక్కిన సామాను కూడా గదిలోకి చేరేదాకా సాయపడి, తరవాత “ఇక నావల్లకా దమ్మోయ్! కాకపోయినా, నేను వియ్యపురాలి నైతిని, మీయింటో నేను చాకిరీ చెయ్యడం యేమిటీ? ఎవరయినా చూస్తే నవ్విపోరా, సిగ్గుసిగ్గు” అంటూ చలపతికేసి వోరచూపులు చూసి, జోగమ్మకి కన్ను గీటి, వాకట్లోకివచ్చి చతికిలబడి — సామా నెక్కడవుండవలసిందక్కడ సద్దడంలో వొకరికొకరు సలహాలు చెప్పుకుంటూ, వొకరికొకరు సాయంచేసుకుంటూ, మధ్యమధ్య “నీకు తెలియ” దంటే “మీ రెరగ రండి” అని వాదించుకుంటూ “నాకు తోచింది చెప్పాను, ఆపై ని నీయిష్టం” అంటే, “నే ననుకున్నది చెప్పాను. ఇక మీయిష్టం సుమండీ” అని మళ్ళీ అంతలో సమాధానపడుతూ జోగమ్మా చలపతీ బుజమూ బుజమూ రాసుకుంటూ తిరగడం చూసి వేంకటాచలంకేసి సాకూ తంగా చూసింది పూర్ణమ్మ.

అది చూసి, ముందు ముసిముసినవ్వులు నవ్వుకుని, తరవాత, తువ్వలు పరుచుకుని కవాచీబల్లమీద నడుంవాల్యాడు వేంకటాచలం.

“తెచ్చిన వెంటనే వస్తువులు వాడుకుంటే ముహూర్తం అక్కర్లేదుట” అంది జోగమ్మ.

“అవునుట, చాలామాట్లు చెప్పాడు మానాన్న” అన్నాడు చలపతి.

“ఇంకేం, మరి, కుర్చీమీద కూచోండి ముందు” అంటూ చెయ్యి పట్టుకుని అతణ్ణి అలాతీసుకువెళ్ళింది జోగమ్మ.

“అది నీకోసం కొన్నారు మీనాన్నారు. ముందు నువ్వు కూచోవాలి; కాని నేనాయేమిటి?” అని నసుకుతూనే దర్జాగా కూచున్నా డతను.

“నేను వొట్టి కుర్చీలో కూచుంటానా యేమిటి మీలాగ?” అనడిగింది జోగమ్మ, మీదికి వాలి.

“మరెలా కూచుంటావా?” అనడిగాడు చలపతి.

“ఇదిగో యిలాగ” అంటూ వెంటనే అతని వొడిలో కూచుం దామె, బెల్లించిచూస్తూ.

రెండుచేతులూ అతని మెడకి చుట్టవేసి, బుగ్గాబుగ్గా ఆనించి కువకువలాడి “తెలిసిందా? బాగుందా?” అనిన్నీ అడిగిందామె.

దాంతో, తెరపిమరపుల్లో పడిపోయాడు కాస్సే పతను.

తరవాత, అతని మొగాన మొగంపుంచి రేపు పొద్దున్న మీరు కోరుకున్న కుర్చీ కొంటారుట మానాన్నారు” అంది జోగమ్మ.

“నీతో చెప్పారా?”

“మాలమ్మా మానాన్నామా అనుకున్నారు”

“ఊహూ”

“ఆకుర్చీకి తగిన టేబిలు కూడా కొనమంది మాలమ్మ”
అతని మొగం విప్పిరింది.

“కొంటా” నన్నారు మానాన్నారు.

“భేష్!”

“ఫౌంటెన్ కలం కూడా కొని యిమ్మన్నా నేను”

“వో” అంటూ యెగిసిపడ్డా డతను, జోగమ్మని పక్కకి తీసి.

“ఇక అస్తమానమూ రాసుకుంటూనే కూచుంటా నేను”

అని ఆమెని గట్టిగా పొదుపుకున్నాడు కూడా.

ఇంతలో “అడగడం ధర్మం కాదుగానీ — అయినా, వూరికే — విందా మనీ సంతోషిద్దా మనీ సుమండి. మంచం యెంతకి పుచ్చుకున్నారు భావగారా?” అని జగ్గయ్య అడగడమూ “దాల్లో తప్పేం వుంది భావగారా? వస్తువు కంటికింపుగా వున్నప్పుడు “వెల యెంత?” అన్న ప్రశ్న సహజంగా తోస్తుం దెవరి కయినా. కనక, మీరడగడం ధర్మమే కాదు, మాకు మన్ననాను. అది మాలదృష్టం అనండి, ఈశ్వర కటాక్షం అనండి, మే మనుకున్న చేవకర్రమంచమే దొరికింది పురమాయించినట్టు. నూటయెనభై ఆరు రూపాయలు పుచ్చుకున్నా డనుకోండి షాపతను; కాని మంచిపనివాడి తనం కూడా వుంది. ఇక పరువులు రెండున్నూ. నలభై ఆరు పైచిల్లర అయ్యాయి ఆరెండూ, దిండ్లు రెండున్నూ” అని వేంకటా

చలం బదులు చెప్పడమూ చల్లగా వినపడ్డాయి.

వెంటనే కాగిలి విడిపించుకుని, వొక్కదూకున మంచం మీదికి వెళ్ళి వాలి “ఎంత మెత్తగా వుందో పరుపు?” అంటూ కిలకిల్లాడింది జోగమ్మ.

“అవును సుమా” అంటూ వెళ్ళి చలపతి పరుపు తాకాడు.

వెంటనే మెడపట్టుకుని అతని మొగం తన మొగంమీదికి తీసుకుంది జోగమ్మ.

నాలుగు పెదవులూ ప్రీతి నెరుపుకున్నాయి.

ఆమహాపుణ్యకాలాన రంయి మని వచ్చి, గోదావరి గాలి, గులాబీపువ్వుల పరిమళం తీసుకువచ్చి వారిని పరవశులను చేసింది.

కాని, మబ్బులేని పిడుగు లాగ, దానివెనకనే “తమ్ముడూ, వొకమా టిలా రావాలి” అంటూ కఠోరాహ్వానం కూడా వచ్చింది పడమటింబోనుంచి.

జోగమ్మ కడుపులో థాయి పడ్డ ట్టయింది. అయినా, వెంటనే తేరుకుని “వెళ్ళకండి, వెళ్ళకండి” అంటూ చేతులు గట్టిగానే బిగించిం దామె; గాని ఆపట్టు బలవంతాన విడిపించు కుని చలపతి యెగిరిచక్కాపోయాడు దూదిపింజెలాగ.

దెబ్బతిన్న ఆడతాచు లాగ నిప్పులు కక్కుతూ లేచివచ్చి, జోగమ్మ తనకేసి సామర్షకరుణం చూడగా “చూశారా?” అన్నట్టు పూర్ణమ్మ వేంకటాచలంకేసి చూసింది.

ఇదంతా కనిపెడుతూనే వున్నాడు జగ్గయ్య. వియ్యంకుడు తనకేసి చూస్తూవుండడమూ, ఆచూపుల్లో తీవ్ర మైన అసం

తృప్తి వుండడమున్నూ గమనిస్తూనే వున్నా డతను. అతనిచేత యేదో అనిపించుకోడం యిష్టంలే దతనికి. తనకీ చాలా కోపం వచ్చింది మరి. “ఇప్పు డేం పనే ? వాడెందుకు నాతో చెప్ప రాదుటే ?” అంటూ వొక్క వురుమురిమా డతను, వంటింటి కేసి చూస్తూ ; కాని అప్పటి కప్పుడే ముందు బుచ్చమ్మ, గుడికి మేకపోతులాగ ఆమె వెనక చలపతి వంటింటి పెరట్లోకి, నూతనమీసానికి వెళ్ళిపోయారు.

“ఇప్పుడే చూశాను ఉప్పయిపోయింది, పట్టుకురావాలి” అంది, వెనక్కి తిరుగుతూనే బుచ్చమ్మ.

మాట్లాడలేకపోయాడు చలపతి, చెయ్యిమాత్రం చాపాడు.

ఆచేతిలో పడెయ్యడాని కొక అణాకాసు ఎత్తిపట్టుకుని “వాళ్ళు రమ్మంటే, వెనకా ముందూ చూసుకోకుండా కూడా చక్కాపోతావా ?” అని ముందు గదిమే “అయితే, యేమేం కొన్నా కేమిటి ?” అని తరవాతే అడిగింది లాలనగా.

16

“వాళ్ళు బయలుదేరేదాకా యెందు కూరుకోవాలి ?” అను కుని మర్నాడు పొద్దున్న ముందే మేలుకుంది బుచ్చమ్మ. దీనికి సాయం, ఆవేశ లేచినంత తొందరగా యెప్పుడూ లేవ లేదు చలపతి.

దంతధావనాదికం పూర్తిచేసుకుని అతను షర్టు తొడు క్కుంటూ వుండగా జోగమ్మకి మెళుకువ వచ్చింది. కూనిరాగం

తీసుకుంటూ కోడిగుడ్డులాంపు వెలుగులోనే అద్దంమొదట నుంచుని అతను బొత్తాములు పెట్టుకుంటున్నాడు. “ఎక్కడికో పంపుతోంది భామ” అనుకుంటామె, అది చూసి. అటు కోపమూ, యిటు ఆత్రమూ ముప్పిరి కాగా వురికివెళ్ళి, రెండు రెక్కలూ పట్టుకుని అతణ్ణి తనవైపు తిప్పుకుని “ఏమిటీ సడసం?” అన్నట్టు చురుగ్గా చూసిందామె, వెంటనే.

ఉలకలేదు పలకలేదు “మీరంతా వో-ట్టి నిద్రమొగా” అన్నట్టు మొదట చిరునవ్వునవ్వుతూ చూశాడతను. తరవాత, ఆమెధోరణిగుర్తించి “చూసుకో నేనులేచి అప్పుడేగంటయింది. ఇక మీరు బయలుదేరడమూ, వర్తకులు కొట్లు తెరవడమూ మాత్రమే తరవాయి” అంటూ కనుబొమ్మలూ తలా యెగర వేసుకున్నాడతను.

“వోస్, ఇంతే కదా?” అంటూ స్థిమితపడి జోగమ్మ పెరట్టోకి వెళ్ళిపోయింది. ఆమెని చూసి పూర్ణమ్మా, పూర్ణమ్మని చూసి వేంకటాచలమూ, వాకట్లో వీరి సందడి విని గాదె సావట్లో జగ్గయ్యా లేచారు.

వీరినందరినీచూసే పొడుపుకొండమీదికివచ్చాడుసూర్యుడు.

“దొంగలుపడ్డారుమాసాలకు కుక్కలు మొరిగాయన్నట్టు, ఆతరవాత, సావకాశంగా ఆరుకొట్టింది పక్కింటి గడియారం. చలపతి మనస్సు ఆగిపోయింది.

“వీళ్ళింకా యెప్పటికి తేలనూ?” అని చిరాకుపడుతూ మొదట రెండుమూడునిమిషాలనేపు వాకట్లో తచ్చాడాడతను.

అంతలో జ్ఞాపకం వచ్చి పెళ్ళామో మామగారో “సంయే” అనీ అనడంతోనే పిలిచేద్దా మని వచ్చేపోయే జట్కాలలో కాళీగా వున్నవి చూడ్డానికి వీధిలోకి వెళ్ళి అరుగుచివర కూచున్నాడు.

అత నలా కూచున్నాడు, అంతే. ఇలా వచ్చి బుచ్చమ్మ గుమ్మాన నుంచుంది, అప్పుడే.

దూరాన వొక కాళీజట్కా కనపడింది. సమీపించింది. వచ్చింది. వెళ్ళిన్నీ పోయింది. అత నది గమనించ లేడు, అందు కోసమే కూచుని వుండిన్నీ. అతని చూపు బుచ్చమ్మ మొగం మీదే వుంది. అతని శ్రద్ధ అంతా ఆమె చూపులమీదే వుంది.

చూసిచూసి “ఇలా రా” అన్న ట్టామె కళ్ళు చికిలించు కుని బయలుదేరింది. మంత్రముగ్ధు డన్న ట్టత నామె వెనకాలే నూతిపెరట్లో దొడ్డిగుమ్మం దాకా వెళ్ళాడు.

ఇలాగా అలాగా వొకమాటు పరకాయించి, బుచ్చమ్మ రెం డణాకాసు లెత్తిపట్టుకుంది.

వెంటనే అతని కుడిచెయ్యి ముందుకి సాగింది.

“ఈరెండణాలూపుచ్చుకో. కాఫీహొటలుకివెళ్ళిపెసరట్టూ వుప్పాతిని కాఫీ తాగు. చల్లగా ధవిభేష్వరం వెళ్ళిచక్కారా. జట్కాకి రానూపోనూ రెండణా లెందుకూ ఖర్చుపెట్టడం, తిన్నది జీర్ణంకూడా అవుతుంది, దర్జాగా నడిచివెళ్ళి నడిచే వచ్చేయ్యి” అంటూ ఆరెండణాలూ అతని చేతిలో విడిచి పెట్టిం దామె.

“బజారుకి వెళ్ళవద్దూ?” అనడిగా డతను, బిక్కమొగం వేసుకుని; గుచ్చిడి మాత్రం గట్టిగానే బిగించాడు.

“నువ్వెందుకూ?” అని గదిమిం దామె.
మాట్లాడ లేకపోయా డతను.

“నీపెళ్ళాం వెనుతోంది చాలదూ దొరసాని లాగ?”

“.....”

“దానికి దానితల్లితండ్రి సాయం వున్నారు, నేను లేకుండా నువ్వేం చెయ్యగలవూ వెళ్ళి?”

“.....”

“నిన్ను లోకువ చేసేస్తారు రా”

“.....”

“సారే అన్నప్పడు, వాళ్ళు, మనతాహతుకి తగ్గట్టు పట్టుకు రావాలి. సరిగా తెస్తారా, మనం పుచ్చుకుని వూరుకుంటాం. తక్కువ తెస్తే మాత్రం వూరుకోం, అల్లరిచేస్తాం. వాళ్ళు సామాను కొనేటప్పడు నువ్వు దగ్గిరే వుంటే, పేచీపెట్టడానికి తరవాత నీకు హాక్కిం వుంటుందీ?”

“.....”

“కాకపోయినా, నీపెళ్ళాని కొంటున్నారూ వాళ్ళు, వెన కాలే నువ్వెందుకురా?”

“డబ్బెక్కువ అయినా, అదీ నేనూ కొనమన్నవే కొంటు న్నారే”

“.....కూతూరి మాట వింటున్నారూ కామోసు, సీమాట

“వింటూరా యేమిటా వెర్రిమొగమా?”

“వింటూవుంటేనే”

“అయితే వెళ్ళు”

ఇలా అంటూ చేతులు దులుపుకుని వొక్క అడుగు వెనక్కి వేసిం దామె. “నీకర్థం . . . నా కేం?” అంటూ మూతి బిడాయించుకుని, మొగంకూడాతిప్పేసుకుంది, గుర్రాలక్కలాగ.

అతని కడుపులో రాయిపడింది.

వెడితే యేమిటో, వెళ్ళకపోతే యేమిటో?

పదిరోజుల కిందట అయితే అతనికి తటపటాయింపు లేక పోయివుండును. ఇప్పుడు ద్వంద్వప్రభుత్వం వచ్చిపడింది.

బజారుకి వెళ్ళాలని యెంతయినా వుం దతనికి. వెడితే తనూ పెళ్ళామూ యిరుకిరుగ్గా బండిలో కూచుని బజార్లో షికార్లు కొట్టవచ్చు. ఇవాళ, మామగారు, తాను కోరుకున్న కుర్చీ, దానికి తగ్గ టేబిలూ, వాటికి అనుగుణ మైన ఫౌంటెన్ కలమూ కొంటారు. రాసుకునే టప్పుడు కాగితం తెగిరిపోకుండా వొత్తు పెట్టుకోడానికి రెండుమూడు పెద్దగవ్వలు కూడా కొన మని కోరమందా మనుకుంటున్నాడు. “దాంతో చెబితే అదే కొనిపిం చేస్తుంది, నోరు విప్పి మనం అడగనే అక్కణ్ణే” దనికూడా చాలా ధీమాగా వున్నాడు తాను.

మరి, బజారుకి వెళ్ళకపోతే యెలాగా?

అంతా ముట్టడుగు కనపడిం దతనికి.

“ధవళేశ్వరం వెళ్ళకపోతేనేం?” అనుకున్నా డొకమాటు;
కాని ధైర్యం నిలిచేటట్టు కనపడలే దతనికి.

ఒకరికే సొకరు చూసుకున్నారు.

ఒక్కక్షణమే చూసుకున్నారు.

ఉత్తరక్షణంలో అతని దుర్బలహృదయంమీద వొక్క
మెరుపుమెరిసింది.

“సరే” అన్నాడు, దొడ్డితెరుచుకుని సందులో పడ్డాడు.

కానీ నాలుగడుగులు వేశాడో లేదో చిటికలు వేసి
వెనక్కి రప్పించి “పదిగంటలు దాటాకా.....తెలిసిందా?
ఈలోపుగా నువ్వు రావద్దు. వచ్చినా ఆల్కట్టుతోటకి అవతలే
వుండు, తెలిసిందా? మరి వెళ్ళు” అంటూ తల యెగరవేసు
కుంటూ సెలవిచ్చింది, బుచ్చన్ను.

“సరే” అన్నట్టు తలమాత్రం వూపి కప్పగంతులతో
సందు దాటేశాడతను.

17

ఖరాగా యెనిమిది న్నర అయింది.

“ఈవాటికి అంగళ్ళన్నీ తెరిచేసి వుంటా, రిక తొరగా
తెమలండమ్మాయి” అంటూ జోగమ్మనీ పూర్ణమ్మనీ
తొందరపెట్టి “చలపతీ” అని పిలిచాడు వేంకటాచలం.

జవాబు లేదు.

“ఎక్కడికివెళ్ళారోసమయానికి” అని చిరాకుపడుతూ కాలు
కాలిన పిల్లిలాగ యిల్లంతా వెతికివచ్చిందిజోగమ్మ.

ఉండలేక “మీ తమ్ము డేడమ్మా?” అని ప్రాధేయ పూర్వకంగానే అడిగింది పూర్ణమ్మ; కాని బుచ్చమ్మ “నే నే మెరుగుదునూ?” అని సాగతీసుకుంటూ నూతిపెరట్లోకి వెళ్ళిపోయింది.

వేంకటాచలం పూర్ణమ్మకేసి చూశాడు. జోగమ్మకేసి చూస్తూ “ఎక్కడికో పంపేసింది” అంది పూర్ణమ్మ. “సందేహంలేదు, ఆపీనుగు పనేయిది” అంటూ పళ్ళు కొరుక్కుంది జోగమ్మ.

ఉసూరు మంటూ చివరికి ముగ్గురే బయలుదేరారు వారు.

పడమటివసారాలో నక్కి ఇదంతా కిటికీల్లోనుంచి కనిపెడు తూనే వుంది బుచ్చమ్మ. బయలుదేర లేక బయలుదేర లేక బయలుదేరుతూ జోగమ్మ తండ్రికేసి చూసిన చూపుతలుచు కుని “కొంగున ముడివేసుకుని తిరుగుదా మనుకుంటున్నావు కాదూ మా తమ్ముణ్ణి? తొందరపడకు, తిరుగుదువు గాని” అనుకుంటూ గర్వపడింది పడమటింటో నుంచుని. వారు గుమ్మం దిగి నాలుగిళ్ళు దాటి వుంటా రన్నప్పుడు ధీమాగా వాకట్లోకి వచ్చి, మండువా అంచున నుంచుని, వీధిగుమ్మంకేసి చూస్తూ “ఇహాగింజుకు చావండి. మహా బాగా చేశాను కాదూ?” అంటూ పురిమినట్టు రాకాసినవ్వు నవ్వింది విరగబడి.

బండి మెయిన్ రోడ్ డైక్కుతుం దనగా “చలపతి యేడండీ బావగారూ?” అనడిగాడు, కూరలసంచితో యెదురువచ్చి, జగ్గయ్య.

మామగారిని చూసి యేడుపుమొగం పెట్టుకుంది జోగమ్మ,
వుడుకుమోత్తనం వచ్చి.

అందుకే జగ్గయ్య కుతకుతలాడిపోసాగాడు.

“ఇప్పటిదాకా యింట్లోనే వున్నాడు ; కాని తీరా ఒయలు
దేరతా మనగా యెక్కడికో వెళ్ళాడు పాపం. ఏం పను
లున్నాయో చెడిపోయేవి, చక్కబెట్టుకోకపోతే యెలాగా ? ”
అన్నాడు వేంకటాచలం గంభీరంగా చూస్తూ.

జోగమ్మ అర్థంచేసుకుంది.

తేరి చూడసాగింది పూర్ణమ్మ.

జగ్గయ్య ఈమాటలు విన్నాడు, అంతే.

పెద్దపెద్ద అంగలు వేసుకుంటూ యింటిదారి పట్టాడు,
బుర్రవంచుకుని.

బండి కూరలబజారులో వెడుతోంది.

వెనకాల నడుస్తూ వేంకటాచలం జోగమ్మ కేమిటో నచ్చ
చెబుతున్నాడు.

మధ్యమధ్య యేమిటేమిటో అంటోంది పూర్ణమ్మ కూడా.

ఎక్కణ్ణుంచి వచ్చాడో, ముసిముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ
చలపతి చక్కావచ్చా డీసమయాన. “ ఎక్కణ్ణుంచోయ్ ? ”
అని వేంకటాచలం కొంచెం చురుగ్గా అడిగేదాకా జోగమ్మా
పూర్ణమ్మా కూడా చూడలే దతణ్ణి.

మధ్యమధ్య మొగం వంచుకుంటూ అటూ యిటూ చూడ
సాగాడు చలపతి, అంతే.

“ఎక్కడికి వెళ్ళా రండీ?” అనడిగింది జోగమ్మ, చుర చుర చూస్తూ.

అప్పు డయినా వచ్చినందుకు సంబరపడలేకపోయిం దామె. ఉండుండి యెక్కడికో వెళ్ళిపోయినందు కింకా వుక్రోషం తగ్గలే దామెకి.

“ఎక్కడికయినా నువ్వే వెళ్ళావా,నిన్నె వరయినా పంపారా నాయనా?” అనడిగింది పూర్ణమ్మ, లాలనగా.

“మాట్లాడ రేనుండీ?” అని మళ్ళీ అడిగింది జోగమ్మ కొంచెం కరుగ్గానే.

ఎవరికీ బదులుచెప్పలేదు చలపతి. ముసిముసినవ్వులకు మాత్రం వొక అంశ ఎక్కువచేసిచూరుకున్నాడు.

“ఎక్కడికి వెళ్ళాడో వెళ్ళాడు, యెవరు పంపారో పంపారు, వూరుకోం డింక. వెళ్ళిన పని చక్కగా చక్కబెట్టుకునే వచ్చి వుంటా డందుకు సంతోషించండి” అంటూ జోగమ్మనీ పూర్ణమ్మనీ ముందు సముదాయించి “చెప్పివెడితే నన్ను కూడా తీసుకువెళ్ళవలసివస్తుం దని రహస్యంగా వెల్లవచ్చావు కాఫీ హూటలుకి, అవునా?” అని తరవాతే చలపతిని ముదలకించాడు వేంకటాచలం, కొంటెచూపులు చూస్తూ.

దానికీ బదులుచెప్పలేదు చలపతి.

మొగం వంచేసుకున్నాడు కూడా, సిగ్గుపడి.

దీనిమీద, కాఫీ నోరూరించగా జ్ఞాపకం వచ్చి “నిన్న మరిచిపోయాను. ఇవాళ నాకు కాఫీఫిల్టరు కొనియివ్వకపోతే

వొప్పుకోను నాన్నారోయ్” అంటూ గునిసింది జోగమ్మ.

“అవునేవ్! నేనూ మరిచిపోయాను చూశావా? ఇవాళ తప్పకుండా కొంటాను సరా; దానికి సాయం, చిన్న యిడ్డెన్ల పాత్ర వుంటుంది ముద్దొస్తూ, అదీ రెండుమూడు జతల పింగాణీ కప్పులూ సాసర్లూ, వాటికి చెంచాలూ కూడా కొంటాను” అంది పూర్ణమ్మ.

“అయితే, వెండికప్పులూ సాసర్లూ కొనిపించా వెందు కమ్మా? కాఫీ పోసీపోయ్యడంతోటే వేడెక్కిపోతా యవి. కాఫీవేడికి నాలుక చురుమనా, కప్పు వేడికి పెదవులు చురుక్కు మనా — యేమి సుఖమూ? కనక, మధ్యాహ్నం తీసుకువెళ్ళి కాస్త నవ్వాని కయినా సావుకారికే యిచ్చేస్తేను, బతిమాలి మళ్ళీ. తరవాత మరో రెండు జతలు పింగాణీవే కొనిపెడు తుంది దర్జాగా మీలమ్మ నీకు” అన్నాడు వేంకటాచలం, చిరునవ్వు అదిమిపెట్టుకుంటూ.

“వల్లకాదండీ” అంది జోగమ్మ, ముందు, తండ్రితో.

“చూ — శావుటే అమ్మా?” అంటూ తల్లికేసి తిరిగి గారాంకుడిచింది తరవాత.

ఈసంభాషణ తన హృదయవీణకు శ్రుతి కలపగా “బాబయ్య గారు పూరికే అంటా రం డమ్మాయిగారూ! కూతుళ్ళ కిచ్చిన వస్తువులు తల్లిదండ్రులు మళ్ళీపుచ్చుకోడం యెక్కడయినా వుందాండి, భూమ్మీద?” అన్నాడు, కొత్తపెళ్ళికొడుకు, బండిమనిషి.

“మరే” అంది జోగమ్మ. “విన్నావా? మాట్లాడవేం? వద్దని నాన్నారితో చెప్పవేం?” అంటూ తల్లి రెక్కమీది పొడిచిం దామె.

“మీమాటలు విని అల్లుడు నవ్వుకుంటున్నాడు తెలుసా?” అనడిగాడు, దానిమీద వేంకటాచలం.

“తప్పేం?” అనడిగింది పూర్ణమ్మ. “నాయనా, నీనవ్వే మాకు పదికోట్లు” అల్లుణ్ణి బుజ్జగించి “రా, కూచో నాయనా” అని అతణ్ణి పిలుస్తూ కొంచెం ముందుకి జరిగింది కూడా ఆమె.

జోగమ్మ కూడా కాస్త జరిగింది కళ్ళతో పిలుస్తూ.

“అయి శే, మామగారు నడుస్తూ వుండగా తాను బండెక్కడమా, మానడమా?” అని అతని బుద్ధి చర్చలోపడగా, అతని శరీరం మాత్రం యెగిరి అలా బండిలో పడింది.

18

అనుకున్నదీ, కనపడగా బుద్ధిపుట్టినదీ, జ్ఞాపకంరాగా “అవు నవు” ననుకున్నదీ సామా నంతా కొనేటప్పటికి పదకొండు కావచ్చింది.

అనుకోనినాటిలో కాఫీసామగ్రి వుంచుకోడానికి జోగమ్మ ముచ్చటపడ్డది చిన్నబీరువా వొకటి.

జోగమ్మా, చలపతీ, పూర్ణమ్మా వొకబండిలో కూచోగా చిల్లర సామానంతా తన దగ్గర పెట్టుకుని వేంకటాచలం మరో బండిలో కూచున్నాడు.

చేవచెక్కల బట్టలబీరువా, చక్కని తేబిలూ, దానికి తగ్గ
కుర్చీ, కూలీలు పట్టుకువస్తున్నారు, బళ్ళవెనకనే,

పింగాణీసామానుబుట్ట తన వొడిలో పెట్టుకూచుంది
జోగమ్మ. మధ్యమధ్య అవి చూసి మురిసిపోతోం దామె,
వొక్కొక్కటే పైకి తీసి తిరగా మరగా చూస్తూ. కాఫీ
కూడా కమ్మని సువాసనతో జ్ఞాపకంవస్తాం దామెకి.

ఉండుండి జ్ఞాపకం రాగా స్ఫురిత అయి “నువ్విచ్చిన కాఫీ
గింజలు వీసెడూ - మాయిద్దరికీ రెండుమాసాలు సరిపోతాయే
అమ్మా” అంటూ ప్రారంభించింది జోగమ్మ.

“అదేమిటే, నీమామగారి కివ్వవుటే పాపం?” అనడిగింది
పూర్ణమ్మ, చలపతి కేసి చూస్తూ.

“ఏమండీ, మీనాన్నారు కాఫీ పుచ్చుకోడం వుందా
యెప్పు డైనా?” అంది జోగమ్మ, చలపతినే చూస్తూ.

“ఎప్పు డయినా వుంది. అలవాటు లేదు. నిషేధం
అంతకంటే లేదు” అని ఒదులు చెప్పాడు చలపతి.

“అయితే, మాకు నెల్లాళ్ళు వస్తాయే, మరి”

“మరి, తరవాత?” అన్న ప్రశ్నతోచింది చలపతికి. నాలుక
చివరికే వచ్చింది కూడా మాట; కాని, పెదవులడ్డేశాయి.

పూర్ణమ్మ మాత్రం అందుకుంది “నన్నడగడం యెందుకే?”
అని ముదలకిస్తూ. “మీసంగతి నాకేం తెలుస్తుంది, నాకెందు
కసలు? రెండునెలల్లో కాదు, వొక్క నెలలో కాదు, చివరికి
వొక్క వారందినాల్లో కానిచ్చేసుకోండి మాకేం? కాదంటే,

మేమిక్కడ వున్నన్నాళ్ళూ మాకోసం ఖర్చయేవి కొని ముదరా యిచ్చేస్తారు మీనాన్నాడు నీకు. వొట్టి కాఫీ ఫిల్టరూ అవీ యివ్వకూడ దని వీసెడు కాఫీగింజలూ రెండు వీసెల చక్కెరా యిచ్చాం, వాటికోసం మూడు రూపాయలు పైగా అయింది మాటలా?” అని కూడా అడిగింది, కళ్ళు తిప్పుకుంటూనూ, తల యెగర వేసుకుంటూనూ.

“పోనీ, అవీసెడు కాఫీగింజలకు ఆరెండువీశల చక్కెరా సరపోతుం దేమో నువ్వే చెప్పు మరి, లెక్కలువేసి”

“చక్కెర అయిపోతే మీవంటింటో పొయ్యిమీద రెండు బెల్లబుట్ట లుండనే వున్నాయి లోతుం?”

అత్తగా రిలా అనగా చలపతి వులిక్కిపడ్డాడు. జోగమ్మ కూడా మాట్లాడ లేకపోయింది మొదట; కాని “యాక్కు రారీ, బెల్లంకాఫీటే నేను పుచ్చుకోడం?” అనడిగింది మొదట. “పోనీ, అవి కూడా అయిపోయాకా? అనడిగింది చివరికి.

“ఏమో, మీరేంచేసుకుంటారో చేసుకోండి. నాకు తెలియదు నన్నడక్కు” అంటూ బుంగమూతి పెట్టుకుని మొగం పక్కకి తిప్పుకుంది పూర్ణమ్మ.

“కొనిపెట్లకపోతే మానె, ఉపాయం చెప్పడాని కేమే అమ్మా” అని మళ్ళీ అడిగింది జోగమ్మ.

దానికి బదులుచెప్పలేదు పూర్ణమ్మ. ఇటున్నూ చూడలేదు.

“పోనీ, వొక పనిచేస్తానే” అంటూ జోగమ్మే అందు కుంది, చూసిచూసి.

“తెల్లగానే వుంటుంది కనక, తొమ్మిది కానులు పెడితే రెండు శేర్లు కూడా వస్తుంది కనక, మెత్తగా కొట్టుకుని యింత వుప్పు వేసుకుంటామే, ఏమే అమ్మా” అనిన్నీ అడిగిం దామె, కొంటెచూపులు చూస్తూ.

పకాలు మని విరగబడి నవ్వుకున్నారు, ముగ్గురూ.

బళ్ళప్పటికి వైగ్రాంరోడ్డు మొగకి వచ్చాయి.

“తప్పకో, తప్పకో” అంటూ నొక కావటివాణ్ణి అదలిస్తున్నాడు బండిమనిషి.

“ఆనవ్వెందుకు చెప్పా?” అనుకుంటున్నాడు వేంకటాచలం తొంగిచూస్తూ.

ఈసమయాన — అదేమండీ? దిగుతా రేమండీ?” అని జోగమ్మ అడుగుతూనే వుండగా, బదులు చెప్పకుండా గభీమని కింది కురికి, నాశంవారి సత్రంకేసి లఘువులు వేశాడు, చలపతి.

19

వివరాలు చెబుతూ, పూర్ణమ్మ, సామానంతా చూపించగా పరమానందభరితు డయిపోయాడు జగ్గయ్య.

తరవాత జోగమ్మ అందుకుంది.

ఒక్కొక్కటే కాఫీపరికరాలు తెచ్చి యెదట వుంచి, వాటి కోసం కొన్న చిన్న బీరువా కూడా చేతికందే టట్టూక పక్కగా నిలవబెట్టి, ఫిల్లరు ఏభాగాని కాభాగం విడమర్చి బోధిస్తూ చూపించి, చివరికి “మన యింట్లో పడకొండుదాకా భోజనాలు

కావు కనక పొద్దున్నా, తరవాత రాత్రి చీకటిపడేదాకా వుండడం కష్టం కనక మధ్యాహ్నం మూడుగంటలవేళా కాఫీ చేస్తూ వుంటా నేను. రెండుపూట్లా మీరు కూడా పుచ్చుకోవాలి మానుయ్యగారూ ! మీరు కనక, పుచ్చుకోకపోతే నేనూ మీలబ్బాయి కూడా మానేస్తాం సుమండీ ?” అని చాలాచనుపుగా చెప్పింది, తండ్రితో చెప్పినట్టు.

మరీ పొంగిపోయాడు జగ్గయ్య, దీనికి.

“అలాగే పుచ్చుకుంటాను తల్లీ” అన్నాడు ముందతను చాలాప్రేమగా. “మీరేమీ మానుకోవద్దు” అన్నాడు, తరవాత. “నీచేత్తో పచ్చిమంచినీళ్ళే యిచ్చినా అవే కాఫీ అని సంతోషిస్తాను గదా నేను, మరి, కాఫీయే ఇస్తే ఎంత సంతోషిస్తానో వేరే చెప్పాలా? కాఫీ పుచ్చుకోక మన కేమమ్మా? కొత్తది సంపాదించకపోయినా వున్నది వుంచి నాకప్పుచెప్పారు మానాయనగారు. నేనూ సంపాదించలేదు కొత్తది. అయితే, పాతదీ పాడుచెయ్యలేదు. మానాయన నాకిచ్చింది నేను చలపతి కిస్తున్నాను. ఇదివృద్ధిచేసుకుంటూ ఇప్పుడు చక్కగా అనుభవించవలసినవాళ్ళు మీరు. ఇక నేనా? మీలభ్యుదయం చూసుకోవలసినవాణ్ణి. మీసుఖమూ మీ ఆనందమూ చూసుకోవలసినవాణ్ణి. మీచేతిలో వెళ్ళిపోవలసినవాణ్ణి. ఇది గుర్తించి నువ్వు నన్నింతగా సుఖపెడతా నంటే అంతకంటే కావలసిం దేమిటమ్మా నాకు – నాలదృష్టంకొద్దీ దొరికావు నువ్వు నాకు. మీనాన్నా రొకటి నేనొకటి కాదమ్మా

నీకు” అంటూ ఆసామా నొక్కొక్కటే పుచ్చుకుని చూసి మెల్లిగా వుంచి “జాగ్రత్తచేసుకోమ్మా” అంటూ తన ప్రీతి అంతా వెల్లడించాడు చివరికి.

ఇది విని జోగమ్మ అదృష్టానికీ, జగ్గయ్య నిండుహృదయానికీ పూర్ణమ్మా వేంకటాచలమూ చాలా ఆనందించారు.

ఈసమయాన మెల్లిగా యింటికి వచ్చాడు చలపతి, నాశం వారి సత్రం తిరగవేసుకుని.

“ఏంనాయనా, బజారుకి వెళ్ళలేదూ?” అనడిగాడు జగ్గయ్య.

“ధవళేశ్వరం వెళ్ళాను నాన్నా”

జోగమ్మా, పూర్ణమ్మా, వేంకటాచలమూ మొగ మొగాలు చూసుకున్నా రులిక్కిపడి.

“పనేమిటి నాయనా?” అనడిగాడు జగ్గయ్య.

చలపతి బదులుచెప్పలేదు.

“నీకు నువ్వే వెళ్ళావా?”

దీనికి బదులుచెప్పలే దతను

“పోనీ, ఎవరు పంపారూ?”

“అక్కయ్య”

జోగమ్మా, పూర్ణమ్మా, వేంకటాచలమూ మళ్ళీ చూసు కున్నారు “మనం అనుకున్న దే కాదూ?” అనుకుంటూ.

“ఏమిచెయ్యమంది వెళ్ళి, అక్కయ్య?” అని మళ్ళీ అడి గాడు జగ్గయ్య.

చలపతి దిక్కులు చూడసాగాడు. అది గుర్తించి గభీమని

అందుకుని వేంకటాచలం “సంసారం అన్న తరవాత లక్షపనులుంటాయి, వివాహం అందుకు బావగాయా ?” అన్నాడు, సద్దు బాటు చేస్తూ.

కాని “నేనింటోనే వున్నాను గదా, వెళ్ళాటప్పుడు నాతో యెందుకు, చెప్పావు కాదూ ?” అని మళ్ళీ అడిగాడు జగ్గయ్య.

గభీ మని అందుకుని “బుచ్చమ్మా మీరూ కూడా సమానమే కదా బావగాయా, చలపతికి ?” అని మళ్ళీ సద్దిచెప్పాడు.

పడమటింటో, తలుపుచాటున నక్క వున్న బుచ్చమ్మ, ఇదంతా విని కొట్టినంత బాధపడి వెళ్ళి వంటింటి పెరట్లో కూలబడింది “మతిపోయింది ముసలాడికి” అనుకుంటూ.

20

“మీ అమ్మామీనాన్నారూ వెళ్ళారా వున్నారా చెల్లాయీ ?”

నూతిపల్లెలో వెండికంచం కడుగుతూ వుండగా యీమాట వినపడింది; కాని యెటుచూసినా యెవరూకన పడలేదు, జోగమ్మకి.

“ఇక్కడున్నా నేను” అంటూ మళ్ళీ వచ్చింది మాట.

పక్కని వున్న డాబాకేసి చూసింది; కాని దానిమీదా యెవరూ కనపడలేదు.

“ఇక్కడమ్మా వెరితల్లీ”

వెనక్కితిరిగిచూడగా, గోడలవతల, కరివేపచెట్టు కొమ్మల్లో నక్కవుండి మాట్లాడుతోంది సోదెమ్మ.

ఆమె కనపడగానే మొగం యింతయింది జోగమ్మకి.

“ఇంకా వెళ్ళలే దండీ, బజారునుంచి వచ్చాము, భోజనం చేశా మిప్పుడే”

“ఇవ్వదలుచుకున్న సామానంతా కొనడం అయిందా?”

“అయింది, వచ్చి చూడరూ అక్కయ్యగారూ?”

“ఇంతకంటేనా అమ్మా? అయితే, నువ్వు రమన్న ప్పూడు వస్తాను”

“ఇది కాదూ రమ్మనడం?”

“ఇలా కాదు చెల్లీ”

“మరెలాగ అక్కయ్యగారూ?”

సోదెమ్మ చెప్పలేదు; కాని అంతా బోధపడింది జోగమ్మకి.

“ఈజన్మలో నాకంత అదృష్టం పడుతుందా అక్కయ్య గారూ?” అనడిగిం దామె.

“అదేమి తల్లీ, అలా బేలపోతావూ ఇదంతా నీదే కాదూ? తక్కినవాళ్ళు గుప్పెడు మెతుకులకోసం చేరినవాళ్ళే కాదూ?”

“ఇప్పుడు నేనే అనా వున్నా నండీ”

“తప్పుతప్పు, అలా అనుకోకమ్మా”

వంటింటో యేదో చప్పు డయింది.

“ఉపాయం చెప్పరూ అక్కయ్యగారూ?” అనడిగింది జోగమ్మ. దానికి జవాబు రాలేదు. చూడగా సోదెమ్మ కనపడలేదు. కరివేపచెట్టు మాత్రం వూగిపోతోంది.

21

“ఇంకో రెండేళ్ళుపోతే నీయింటిపే రయినా పైకి రానియ్యదు.

పెళ్లయి ఆరుమాసా లయినా తిరక్కుండా ఇల్లుపట్టింది, తన యిల్లని చెబుతోంది భామ, నడివీధిలో నుంచుని”

“ఇందుకే కామోసునే సోదెమ్మ అక్కయ్యగా రలా అన్నారు?”

“అందంటే అనదూ ఆవిడ? దీని గుణాలు మొదట్నుంచీ యెరగనివా మనకంటే కొత్త గానీ? నీమూమగా రేమనుకుంటారో అని చూస్తున్నాను. లేకపోతే, వొక్క క్షణంలో దిగ్గుంజెయ్యనూ రాకాసిని?”

“ఏమి” టనడిగాడు వేంకటాచలం.

“ఎవరో ముసీలి సరదేశి బ్రహ్మ డడగ్గా, బుచ్చమ్మ ఈయిల్లు తన దన్నట్టు చెప్పింది. “కందుకూరివారి దనక పోడం యేమీ? “అంటుం దమ్మాయి”

“ఆమాట నేనూ విన్నాను. “మాది” అంటే బాధ లేకపోవును “నాది” అంది, వెన్ను విరుచుకుంటూ. అయితే, మన బంగారమే మంచిది కాదు”

“అశనికి చేతకాకపోతే అమ్మాయి చేసుకుంటుంది పెత్తనం, మధ్య యీభూతం యెవ రండీ?”

“కొంచెం వోపిక పట్టాలి. వీలుకానప్పుడు పడివుండాలి”

“ఎన్నాళ్ళూ?”

“వో—హో—హో, చలపతికి జ్ఞానం వచ్చేదాకాను, చెప్పడం యెందుకూ?”

“సముద్రంలో కరటాలు గొగ్గడమూ, చలపతికి—”

“నాకంత నిరాశలేదు ”

“ఇక నేను లేననుకోండి నాన్నామా ”

ఇలా అంటూ తల్లిమీదికి వాలిపోయింది జోగమ్మ.

అది చూశాటప్పటికి వేంకటాచలం కళ్లు చెమ్మగిల్లాయి.

పూర్ణమ్మ కూడా అలాగే అయింది ; కాని కూతురు తన పొదిగిట వుండడంవల్ల బాధ్యతగుర్తించి “నీకేం తల్లీ? ఆమనో వర్తిమనిషి నిన్నేం చెయ్యగలదమ్మా!” అంటూ వోదార్చి “ఇంకో పదిహేనురోజులు సెలవు పొడిగించుకోండి. ఆరెండు వారాలూ కూడా చూసి అమ్మాయిని అల్లుణ్ణి మనయింటికే తీసుకువెడదాం వీలులేకపోతే ” అంది, వేంకటాచలంతో.

“అది రానిస్తుందిటే అమ్మా?”

“అవునేవ్ ! మీరే నుంటా రండీ?”

“రానిస్తుందే అనుకో. అతను మన యింటికి వస్తే యిక్కడ యేది యేమయిపోతుందో_”

“అదీ నిజమే. గండకత్తైరవచ్చి పడిం దండీ, మనకి”

“సరే, ముందు సెలవుమాట చూసుకుని వస్తాను. తరవాత అట్నుంచి నరుక్కువద్దాం”

ఇలా చెప్పి, సూపర్నెంటు అఫీసుకి బయలుదేరాడు వేంకటాచలం.

22

“ముందుముం దింతకంటే సయ్యాధ్య లుండి యేడుస్తామా యేమిటి? ఏమయినా సరే, వోమాట సోదెమ్మగారి యింటికి వెళ్ళి వస్తానే అమ్మాయి”

జోగమ్మ నిలువుటద్దం యెదట నుంచుని వుండగా, ఆమె జడకి మీదుగా గులాబీబంతి సద్దుతూ ఇలా అంది పూర్ణమ్మ.

“నేనూ రావద్దూ?”

“కళ్ళల్లో నిప్పులు పోసుకోదూ?”

“ఎ — లాగే మరీ — ?”

ఇలా గునుస్తూ యెదటికి తిరిగి తల్లి జబ్బలు పట్టుకుని వేళ్ళాడింది జోగమ్మ.

“ముందొకమాటు నన్ను వెళ్ళి రానియ్యి”

“పోనీ, రేపు తీసుకువెడతావా నన్ను?”

ఈసమయాన గుమ్మంలోకి వచ్చి “అమ్మాయీ, వంటిల్లు సవరించాలిట కాస్త చూడమ్మా” అని చెప్పి చక్కాపోయాడు జగ్గయ్య.

ఉత్కట నందంతో తల్లి కూతురూ వొక్క ఊణం మాట్టాడలేకపోయారు.

“బతికాం” అంది జోగమ్మ, వొక్క ఊణానికి.

“నువ్వు కూచో నేను సవరిస్తా నదంతా” అంటూ పూర్ణమ్మ బయలుదేరింది.

జోగమ్మ మళ్ళీ నిలువుటద్దంకేసి తిరిగింది.

చేగిన కనుబొమలు సవరించుకుని, లోలకుల సీమకమలాల జగజగలతో ధగధగలాడుతున్న ఆబుగ్గ వొకమాటూ యీబుగ్గ వొకమాటూ చూసుకునే టప్పటి కామె కేదో వూహ తట్టింది.

చిటి కెలు వేసుకుంటూ వెంటనే ముందు పడవంటోకి,
అక్కణ్ణించి పెరట్టోకి పురికి, సరిహద్దుగోడ దగ్గరగా నుంచుని
“అక్కయ్యగారూ” అని పిలిచింది కంఠం నొక్కుకుంటూ.
బదులు రావదు.

కాని, అవతల బిందెలో చెంబుముంచిన చప్పుడు.

“ఆభూతానికి వినపడుతుం దేమోనే” అంది పూర్ణమ్మ.

“ఎక్కడో - ఫర్లాంగుదూరాన వీధిగదిలో వుంది, విన
పడదే! ... అక్కయ్యగారూ!”

అమ్మదూ బదులు లేదు.

“పని పూర్తిచేసుకుని వాకట్లలోకి వెళ్ళిపోయా రేమోనే
అమ్మదూ”

“వెళ్ళిపోలే దింకా వంటంటోనే వున్నా రమ్మా!.....
సో దమ్మక్కయ్యగారూ!”

“చెల్లీ!”

“ఆ”

“పిలిచావా? అమ్మా?”

“అవునండీ”

“ఏమమ్మా?”

“ఏం చేస్తున్నారూ?”

“ఇక వాకట్లలోకి వెళ్ళిపోదా మనుకుంటున్నాను, పిలిచావు
నువ్వు”

“మూణ్ణళ్ళ పండుగు వచ్చిందండీ నాకు”

“వచ్చిందా తల్లీ! వెయ్యిమంది దేవుళ్ళకు మొక్కుకుంటున్నా నేను, మీఅమ్మా నాన్నా వుండగా యిలా జరగాలని. పిన్నిగా రేం చేస్తున్నామా?”

“ఇక్కడే వుండండి, తరవాత ఏం జరిగినా సరే అని మీఅమ్మ మీయింటికి రావా అనుకుంటూ వుండగా ఇల్లు సవరించా అని చెప్పారు మామగారు వచ్చి”

“వెర్రబ్రాహ్మడు. మాయామర్మమూ యెరిగడు పాపం. సత్యము. అంచేతనే ఆడుతోం దాట : పిన్నిగామా!”

“వింటున్నా” నంది పూర్ణమ్మ.

“నూతిపెరట్టోకి రండి”

“వస్తున్నా తల్లీ, వంటిల్లు నువ్వు సద్దుకో”

ఇలా అంటూ ఎక్కడి పని అక్కడ విడిచిపెట్టేసి పూర్ణమ్మ వెళ్ళిపోగా “ఇంట్లో వుండకుండా యెక్కడికి పంపిందో? ఈమూడురోజులూ కంటపడనివ్వను” అనుకుంటూ, జోగమ్మ వంటింటి పని అందుకునే టప్పటికి “ఎక్కడికి రా యిట్టేట్టే వెదుతూ వుంటామా? కుదురు నేర్చుకో నాయనా యీపాటికి” అని వాకట్లోనుంచి జగ్గయ్య మాట వినవచ్చింది.

23

గదిలో కూచోపెట్టుకుని ఫలహారం చేయిస్తూ, తాను కూడా చేస్తూ, జోగమ్మ, చలపతికి జ్ఞానస్నానం చేయిస్తూ వుండగా, జగ్గయ్యకి వేంకటాచలానికి వంటింటివసారాలో వడ్డించింది పూర్ణమ్మ.

అది చూశాటప్పటికి ప్రాణాలు లేచిరాగా “ఇదేమి టండోయి భావగారూ, మీకు మేము చెయ్యవలసిన మర్యాదలు మాయింట్లో మీరే మాకు మొదలుపెట్టా రేమిటండోయ్?” అనడుగుతూనే జగ్గయ్య వొకపల్లెందగ్గిరకూచున్నాడు.

“మాయింట్లోనూ మాయింట్లోనూకూడా మేమేచెయ్యాలి మీకు. ఆడిసిల్లని కనుక్కున్నవాళ్ళం కాదుటండి మేము?” అని బదులుచెప్పాడు దానికి వెంకటాచలం.

“నీకూతురి వాలకం యేమయినా బోధపడుతోందా నీకు?” అన్న ప్రశ్న స్ఫురించింది దిందులో జగ్గయ్యకి.

మూడో మనిషితో సహవాసం తటస్థపడలేదు, తమ కింత వరకూ.

కోడలు కాపరానికి వచ్చేదాకా “సద్దుకోడం” ఆవశ్యకమే రాలేదు తమకి.

రుచిభేదమూ, భావనై విధ్యమూ, భిన్నదృక్పథమూ, ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వమూ, విభిన్నసంప్రదాయమూ — ఇన్నింటితో సంఘర్షణ యేర్పడింది తమ కిప్పుడు.

“సామరస్యం” అనే సంగతి యిప్పుడే ఆలోచించవలసి వచ్చింది దతనికి కిన్నాళ్లకి.

ఇరవై దినాలుగా ఆకుటుంబం ధోరణి చూస్తున్నాడు తాను.

మరి, ఆసంస్కారం కనపడుతోందా తన కుటుంబంలో?

కోరి తనతో బంధుత్వం చేసుకున్నవారు పర్వతశిఖరాన వుండడమూ తాము లోయలో వుండడమూ బాగా అవగాహన అయింది అతనికి, దీంతో.

దీనికే అతను సిగ్గుపడవలసివుండగా “ మా అదృష్టం అంతా మీదయాదాక్షిణ్యాలనుపట్టివుంది మరి ” అని కూడా అన్నాడు వేంకటాచలం.

“ అదేమిటి చాలా కొత్తమాటలు సెలవిస్తున్నారు మీరు. మీ అనుగ్రహమే కావాలి మాకు. చలపతి భారం అంతా మీమీద వుంది ”

“ మీరు చల్లగానే వుండగా అది మేము అందుకోడం ధర్మమా? మీ రిలా సెలవిప్పించవచ్చా? ”

“ నాథోరణి మీరు గుర్తించే వుంటారు. నా పక్షంగా చూస్తే నేనన్నదే ధర్మం ”

“ మీకంటే చాలా చిన్నవాణ్ణి నేను ”

“ వయస్సులో చాలా పెద్దే నేను. మరి, తక్కిన సంగతులు ”

“ ”

“ వ్యవహారం యింతవరకూ వచ్చాక యిక తాక్యాలు చూపించడం శ్రేయస్కరం కాదు. నాకు వ్యవహారజ్ఞానం లేశమూ లేదు. మీవియ్యపురా లయినా నాలాగే శుద్ధ అమాయికురాలు. మాయిద్దరిలో యెవరు కాస్త శ్రద్ధపట్టినా మా ఆస్తి యింతకి రెట్టిం పయి వుండకపోవునా? మీరు బాగా చదువుకున్నవారు. అన్నీ తెలిసినవారు. అంతా చేతనయినవారు. ఒక బాధ్యత స్తుతిపాత్రంగా నిర్వహించు కుంటున్నవారు. ఇక్కడి బాధ్యత కూడా మీమీదే వుంది. అంచేతే నేనిలా అంటున్నాను ”

“చలపతి మీకు కుమారుడూ మాకు అల్లుడున్ను. పైగా, చిట్టితల్లి తప్ప మాకు కడుపున పుట్టినవాళ్ళు మరెవరూ లేరు. ఆమె అభ్యుదయమే మాకు తారకం. అది సంపాదించుకోవాలంటే మా అమ్మాయికంటే చలపతే మా కెక్కువ. అశనికి శ్రేయస్సు కలగా లంటే మీతోబాటు మేమున్నా -”

“అదే నేను మనవిచేసేది. నేను చెయ్యలేని పని మీరు చెయ్యాలిక్కడ”

ఈమాటమీద అందుకుని “ఈకాలపు మొగపిల్లల కొకళ్ళు చెప్పవలసిన పనే లేదు. ఆపైని, ఏమీ దిగడిపోకుండా అన్నివిధాలా మీ అమ్మాయి దిద్దుతూనే వుండి చలపతిని” అంటూ సన్నాయి నొక్కులు నొక్కి భర్తకి కన్నుగీటింది పూర్ణమ్మ.

“అవు నవు” నన్నాడు, వేంకటాచలం, అది గుర్తించి.

ఉలిక్కిపడ్డాడు జగ్గయ్య.

జోగమ్మ వచ్చినప్పట్లొచ్చి బుచ్చమ్మ చేస్తున్న కుట్ర అంతా కాకపోతే కొంతయినా తెలుస్తూనే వుంది; కానికజ్జా అంటే వెనక్కితీసే వేంకటాచలమే యిలా అనడంతో అది దుర్భరమే అయివుంటుందని తోచి దతనికి. దాంతో మొగంచిన్నపుచ్చుకున్నా డతను.

ఇది గ్రహించి ప్రసంగం మార్చడానికి చూశాడు వేంకటాచలం; కాని పూర్ణమ్మ అది సాగనియ్యలేదు.

“ఇంతకీ, - పాపం బుచ్చమ్మకి మాత్రం యింకెవ

రున్నాడు గనకా? చలపతి బాగుపడ్డంకంటే మరోకోరిక
యేమి వుంటుంది దామెకి? మాలమ్మాయి కత్తగా రయినా,
ఆడబడు చయినా — చలపతికిన్నీ తల్లి అయినా, అక్క
అయినా సర్వమూ — ”

కాఫీ పుచ్చుకుంటున్న జగ్గయ్య, గ్లాసు చేత్తో పట్టుకుని
మాట కడ్డంవచ్చి “ అక్కయ్యగారూ, మీ రనవలసినమాటే
అన్నారు మీరు; కాని చల్లకి వచ్చి ముంత దాచడం నావల్ల
కాదు. భావగారూ, మీరు బాగా వినండి. ఇక్కడిగొడవలు
నాకు హొత్తిగా తెలియకపోలేదు. నేను ఆందోళపడకపోనూ
లేదు. అయితే, నిజానికి మీ కిదంతా పూర్తిగా తెలుసు.
మాలమ్మాయే కాదు, మీరున్నా అనుభవిస్తున్నా రిదంతా.
కనక, నా బాధకంటే మీ బాధ యెక్కువది. ఇది సవరణ
చెయ్యడం నావల్ల కాదు. నాప్రవృత్తే అలాంటిది కా దసలు.
కాక, — మాటమీద మాట వస్తూనే వుంటుంది. కనక,
వాగ్వాదం వద్దు. నామాట వినండి. వెంటనే మీరీవూరు
బదిలీచేయించుకోండి ” అన్నాడు, దృఢస్వరంతో.

వేంకటాచలం “ యిదంతా నీమాట మహిమ ” అన్నట్టు
మాడగా “ వొప్పుకోండి ” అన్న భావం పూర్ణమ్మచూపుల్లో
వేంకటాచలాని క్కనపడింది.

“ మీరు వికోదంకోసం యిలా అంటున్నా రని కాదు;
కానీ, — మాలమ్మాయిలో — ”

“ అవసరంలే ” దన్నాడు జగ్గయ్య, కచ్చితంగా.

“మీరు నేను చెప్పినట్లు చేస్తే, మీరు మీయేకపుత్రి కను విడిచిపెట్టకుండా వుండినవారూ అవుతారు. చలపతిని బాగుచేసినవారూ అవుతారు” అన్నాడు జగ్గయ్య.

“తప్పి దారి, చిక్కు లేమయినా — ”

“మనం ద్వంద్వతీతులం కాము, నాక్కావలసింది నాకొడుకు బాగుపడడమూ, నానంశం వృద్ధికావడమూ—ఇం తే. కనక, మీరు తప్పకుండా — వెంటనే బదిలీ చేయించుకోండి ”

ఎటూ చెప్పలేక ఆలోచనలో పడ్డాడు వేంకటాచలం.

“ఊ అనండి ” అన్నాడు జగ్గయ్య, మౌనము.

“మీసెలవు ”

“నాసెలవా, మీవిధా ? ఇది నేను వివరించి చెప్పలేను ”

“అయితే, తప్పకుండా బదిలీచేయించుకుంటాను ”

“చాలా సంతోషం, మీదయవల్ల నాకిప్పటి కొక బెంగ తీరింది ” అన్నాడు జగ్గయ్య.

తరువాత పూర్ణమ్మకి కూడా కొన్ని సంగతులు చెప్పి వాళ్ళల్లోకి బయలుదేరా డతను.

కూతురు సిద్ధంచేసి వుంచిన తాంబూలం జగ్గయ్య కిచ్చి తానున్నా వేసుకుని, “వెళ్ళండి, వెళ్ళండి ” అని తొందర పెడుతూ, పూర్ణమ్మ తెచ్చియిచ్చిన కోటు తొడుక్కూనీ, పాగా పెట్టుకునీ సూపర్నెంట్లు ఆఫీసుకి వెళ్ళిపోయాడు వేంకటాచలం, వుపాయం ఆలోచించుకుంటూ.

“ఇప్పటికి కొక్క బెంగతీరిందా ? ఇంకా ఆవుండి పోయిన

బెంగ లేమిటి చెప్పా?” అనుకుంటూ నిమిషంలో స్థలశుద్ధి చేసేసి, యీసంగతి జోగమ్మో చెబుదామని తూనీగలాగ బయలుదేరింది పూర్ణమ్మ.

అప్పటికి, ఇక్కడ గదిలో “కాఫీ తరవాత యేమిటో?” అయినాడు చలపతి. “తాంబూలం తరవాత యేమిటో?” అంటోంది జోగమ్మ.

24

ఆవేళా, మర్నాడూ, ఆమర్నాడూ కూడా, జోగమ్మ వీధి గుమ్మం తొక్కి చూడలేదు.

జగ్గయ్య, ఎప్పుడో - ఎందుకో - ఎక్కడికో నెడతాడు వస్తాడు, అంతే.

ఎప్పుడు చూసినా, ఎక్కడో నేముకుర్చీలో కూచునో, గుడ్డకుర్చీలో ఏకో ఆలోచించుకుంటూ పడుకునో, వీధిగుమ్మం దగ్గరనుంచి పడమటింటి గుమ్మందగ్గిరికి, పడమటింటి గుమ్మం దగ్గరనుంచి వీధిగుమ్మందగ్గిరికి పచారుచేస్తూనో కనపడతాడు వేంకటాచలం.

పూర్ణమ్మ మాట వినపడ్డమే కాని మనిషి కనపడదు.

ఒకటిరెండునూట్లు బజారుకి వెళ్లవలసివచ్చింది. అయితే, బుచ్చమ్మ వీధిగదిలో తలుపు వేసుకుని వుంటే సింహద్వారం నుంచి, తలుపు తెరుచుకుని వుంటే దొడ్డిగుమ్మంనుంచి వెడుతూ వస్తూ వచ్చాడు చలపతి.

దీంతో, ఏకాంతవాసశీత అనుభవిస్తున్నట్టు బాధపడి పోయింది బుచ్చమ్మ.

అయినా, చలపతిని పిలవా లచ్చ సంకల్పం మొనరిస్తాను బలవంతాన అణిచిపెట్టుకుం దామె. ఎండోనాడు కూడా మధ్యాహ్నం దాకా చాలా పెట్టుగానే వుండిపోయింది.

మధ్యాహ్నం కాళ్ళి లయినాక, సింహద్వారాన పూర్ణమ్మ లోగుమ్మంలో నుంచుని వున్నట్టుయిం దామెకి.

ఇక వుండలేకపోయింది.

కూచోనే లేకపోయింది.

చరచరా గుమ్మందాకా వచ్చి “మాతమ్మ దేంచేస్తున్నాడండీ అత్తయ్యగారూ?” అంటూ మృదువుగానూ, చాలా వినయంగానూ, మహామర్యాదగానూ అడ్డిగింది, కొండంత ఆశతో.

ఒక్క భోజనం పెట్టాటప్పుడు తప్ప పూర్ణమ్మ కూడా మెదటపడ్డంతేదు బుచ్చమ్మకి.

ఇది పట్టుదలగా సరుపుకుంటోం దామె.

కాగా, - బుచ్చమ్మ కనపడ్డంతోనే ముందు తలుపు చాటుకి జరిగేసిం దామె.

తరవాత, బుచ్చమ్మ నేర్పినపాఠం బాగా వల్లించుకుని వుండేమో “ఏమో నే నే మెరుగుదునూ?” అంటూ తిరగ వేసికొట్టి, వచ్చిన పనికూడా విడిచిపెట్టేసి, గిరుక్కున మల్లి లోపలికి వెళ్లిపోయింది.

బుచ్చమ్మ మొగం గూక్కుపోయింది, దీంతో.

“భాగోతం ఆడేస్తా రీవూడు రోజులూ వీళ్ళు” అంటూ వొళ్ళు రవలబెట్టుకుందామె. అయినా, పూరుకోదలుచుకో లేదు.

“ఇప్పుడు మూ డయివుంటుంది” అని వ్రాహంచుకుంది. “కనక యిది ఫలహారసమయం” అని దృఢపరుచుకుంది. “పడికగదిలోనే వున్నాడు చలపతిగాడు” అని నిశ్చయించు కుంది. “పలికేదాకా వూడరకొడితే కళ్ళబడకుండా వుండ గలడా?” అని ఆలోచించింది. “అటో యిటో తేలిపోవా లివాఫ్” అని నిరుకచేసుకుంది.

చప్పుడు కాకుండా తలుపులు తెరుచుకుని అరుగుమీదికి వచ్చింది ముందామె.

మెల్లిగా వీధిలోకి దిగజారి, యెవరయినా చూస్తున్నా రేమో అని వొకమాటలాగా యిలాగా చూసి, యేడెనిమిది మాసాలనుంచి వీధిలోపడివున్న గుట్టలోనుంచి పట్టెడు కంకర రాయి సంగ్రహించింది, తరవాత.

వెంటనే వుత్తరపు అరుగెక్కి “చలపతీ, వొరేయ్ తమ్ముడూ” అంటూ పిలుపుమీద పిలుపుమొదలుపెట్టింది, టక్కుటక్కున కిటికీతలుపుమీద కొడుతూ, చివరికి.

ఫలహారం ప్రార్తయి తాంబూలచర్వణం జరుగుతోం దప్ప టికి గదిలో.

చలపతి “సాంత” కుర్చీలో కూచుని వున్నాడు.

ఎదట నుంచుని, చేతులు కుర్చీచేతులమీద ఆనుకుని, అతని

మీదికి వాలి, మొగంమీద మొగంపెట్టి కువకువలాడుతోంది. జోగమ్మ.

ఎడమచేయ్యి ఆమె సదుముకి చుట్టవేసి తెరపిమరపుల్లో వున్నాడు, చలపతి కూడా.

ఎలాంటి అలికిడిలేని అర్థరాత్రివేళ యివతల గాఢనిద్రలో వుండగా, దొంగపోటుగా వచ్చి అవతల కోటమీద ఫిరంగులు మోర్జాయించిన ట్టయింది, వీంతో.

ఉలిక్కిపడ్డారు దంపతు లిద్దరూ.

కంగారుపడుతూ వెంటనే లేవబోయాడు చలపతి.

కాని, అది నాగనివ్వలేదు జోగమ్మ.

ఇంకా యింకా మీదికి వాలిం దామె.

రెండుచేతులూ మెడకి చుట్టవేసి గడ్డిమని వొళ్ళోకూచుంది.

మాటరాకుండా పెదవులతో పెదవులు నొక్కిసింది.

ఇక అత నులకడు పలక .డన్న ధైర్యం కలిగిం దామె.

మెల్లిగా లేచింది, చురుగ్గా చూస్తూ.

బొడు కరుచుకుని “పలికినా లేచినా బాగా జరగదు సుమండీ” అన్నట్లు శబ్దంతో టాకాయించింది.

హఠోన్మీనియం తీసి, ఆరున్నర శ్రుతివేసి, శ్రీరాగం వర్ణం యెత్తుకుని మూడోకాలం వాయించసాగింది, చివరికి, యూమ్మని.

అటు గండం గడవడం—ముసలమ్మపాటే అయినా, యిటు సంగీతం దొరకడం — దీంతో, కాళ్ళూ చేతులూ ఆడించు

కుంటూ, లోపల్లోపలే “భలే - భలే” అని తల తిప్పేసు
కుంటూ పొంగిపోసాగాడు, చలపతి.

కాని, బుచ్చమ్మ, తనపని మానలేదు.

మళ్ళీమళ్ళీ తలుపు కొట్టిం దామె.

ఇంకా యింకా గట్టిగా కొట్టింది, గబాగబా కూడా కొట్టింది.

ఇంకా గట్టిగా పిలిచింది, రకరకాలుగానూ పిలిచింది.

అయినా జవాబు రాలేదామెకి.

దీనికి సాయం, వీధి అరుగుమీద కూచుని చెల్లెలితో
యేమో మాట్లాడుతున్న సక్కింటి సోదెమ్మ “ఈఅల్లరంతా,
యేమిటిచెప్పా?” అనుకుంటూ నడివీధిలోకి వచ్చి చూసింది.

అక్కడితో సరి.

నిలువునా నీరయిపోయింది బుచ్చమ్మ.

కంకరరాయి అరుగుమీదే జారవిడిచేసింది.

“ఓసి నీమొగం మండెను గదే, నీకళ్ళు దించుకుపోయెను
గదే” అని సోదెమ్మని మెల్లిగా తిడుతూ తన గదిలోకి వెళ్ళి
పోయి తలుపులున్నా బిడాయించుకుంది, భడీమని.

25

“ఒసే ఆమ్మోయ్” అంటూ యిలా వెళ్ళి జోగమ్మా

“విన్నారా విన్నిగానూ?” అంటూ అలా వచ్చి సోదమ్మా

యిదంతా చెప్పేశారు పూర్ణమ్మకి. వొగర్చుకుంటూ.

“అదేమి పోయేకాలం అమ్మాయిగానూ! సిల్ల ముచ్చట
పడితే కోవాబిళ్ళలు తెప్పించా నండీ బజారునుంచి, ఇప్పుడే

పెట్టివచ్చానండీ యిద్దరినీ తినమని. ఒక్కటిశ్శ అయినా నోట వుంచుకున్నాడో లేదో పాపం అతను, ఇంత అల్లరా దీనికి? ఎక్కడయినా విన్నామా యిలాంటి దారుణం? పట్టపగలా? కంకరగాయి పుచ్చుకుని కిటికీ తలుపులు బద్దలు కొట్టడమా? హా—వ్య అని నోరు నొక్కుకుంటూ వెళ్ళి వేంకటాచలానికి చెప్పింది పూర్ణమ్మ.

“ఆడపుట్టుక పుట్టలేదూ? మనిషా పశువా యిది?” అని చర్రుమంటూ లేచాడు వేంకటాచల.. ఆపుద్ధృతం చూసి, వీధిలోకి వెళ్ళి అల్లరిచేసిపోతా డేమో అని గభీ మని వెళ్ళి అడ్డంగా నుంచుంది పూర్ణమ్మ; కాని అప్పటి కప్పుడే తగ్గి పోయి “చలపతి పలకలేదు గదా?” అనడిగా డతను, ఉబ్బెత్తుగా లేచినవా డల్లా తాగేగా కూచుంటూ.

“నేను పలక నివ్వలేదు నాన్నాహూ” అంది, వొక్క దూకున యెదటికి వచ్చి జోగమ్మ.

“ఆ, అదీ పద్ధతి. అదీ మందు దానికి”

“లేవబోయారు, పాపం! కాని కదలనివ్వలేదు నేను”

“నీకా మాత్రం శక్తి వుంటే యిక లేని దేమిట?”

“.....”

“జీర్ణంజీర్ణం వాతాపిజీర్ణం. ఏమన్నా పడ్డం — ఏమిచేసినా చడిచప్పుమా కాకుండా బదులుచేసి వూరుకోడం — ఇదీ చెయ్యవలసింది”

“అవునే అమ్మాయీ! మనమాట పైకి వినబడగూడదు.

మనం కోపంగా వున్నా మని కూడా యెవరూ అనుకో గూడదు” అంది పూర్ణమ్మ.

“అమ్మా” అని పిలిచాడు వేంకటాచలం మళ్ళీ.

“అందరికీ ఆధారం చలపతి. అతణ్ణి విడిచిపెడితే యెవరికీ యేమీ లేదు. కాక, — తన పెత్తనానికి నువ్వువస్తా వన్న యేడుపే గాని, తన హద్దు ఎక్కడికో, నీహక్కుంతటిదో గుర్తించుకోడం లేదామె. ఇది మనకి తెలుసుకుంటే చాలదు, ముఖ్యంగా నీచూమగా రంగీకరించాలి. లోకం కూడా హద్దించాలి. అంటే, నువ్వెంత జాగ్రత్తగా మసులుకోవాలో తెలుసా?” అనిన్నీ అడిగా డతను.

తన బాధ్యత గుర్తించి జోగమ్మ నీరవ అయిపోగా, పొదివి పట్టుకుని గదిలోకి తీసుకువెళ్ళిం దామెని, పూర్ణమ్మ.

పడమటి-టి వసారాలోనుంచి వాకట్లోకి వచ్చాడు వేంకటాచలం.

కవాచీబల్లమీద కూచుని వున్నాడు చలపతి.

బుచ్చమ్మ చేసిన అల్లరికి కంగానూ, ఏమి జరుగుతుందో అని బెదురూను, అతనికి.

ఇద్దరి చూపులూ కలిశాయి.

వొణికిన ట్టయి చలపతి జరిగికూచోగా “ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నా” వనమగుతూ వెళ్ళి పక్కని కూచున్నాడు, వేంకటాచలం.

“ఏమీ లేనండి” అన్నాడు చలపతి.

“అబద్ధం. నువ్వేదో ఆలోచిస్తున్నావు. పోనీ, రహస్యం కామోసు, నాతో చెప్పవద్దులే”

“ఆలోచనా లేదండి, రహస్యమూ లేదండి, వూరికెనే కూచునివున్నా నండి”

“అయితే అయింది గాని బజారుకి వెడదాం వస్తావా?”

“వస్తా నండి”

ఇలా అంటూనే లేచినుంచున్నాడు చలపతి.

“తమలపాకు లయిపోయాయి నాన్నారోయ్” అంటూ, వచ్చింది జోగమ్మ, యివతలికి.

“మీ నాన్నారితో చెబుతావేం, కావలిస్తే నీ మొగుడితో చెప్పుకో” మంటూ పూర్ణమ్మ వచ్చింది వెనకాలే.

ముగ్గురూ సరాగా లాడుకున్నా రొక్క క్షణం.

“సోఫా కావా లంటోంది అమ్మాయి, కొనుక్కువద్దాం రా” అంటూ మామగారు బయలుదేరగా, చంకలు గుద్దుకుంటూ అతని వెనకనే వెళ్ళాడు చలపతి.

ఆవెళ్ళడం, తలుపురచేసుకుని చూస్తోంది, బుచ్చమ్మ కళ్ళబడింది.

తానెంత పిలిచినా పలకని చలపతి, సంబరపడుతూ మామ గారితో కలిసి వెళ్ళడంచూసి కొట్టినంత బాధపడిపోయింది, ఆమె.

“సోదీ వాళ్ళూ లాలోచీ అయినా రేమో” అనుకుండామె. “పూర్ణమ్మే దాన్ని వీధిలోకి పంపివుంటుం” దనిన్నీ వూహించుకుంది.

దీంతో అభిమానం ముంచుకురాగా, ముసుగు తన్నుకుని
కి మపులో కాళ్ళు పెట్టుకుని పడుకుంది.

ఆరాత్రి తిండితినలే దామె.

ముందు జోగమ్మ పిలిచింది. తరవాత పూర్ణమ్మా పిలి
చింది. ఇదేమీ యెరగని జగ్గయ్య చాలా బలవంతం చేశాడు ;
కాని యెవరినూగా వినలే దామె.

26

తెల్లవారితే బుచ్చమ్మకి స్నానం.

“ఇంట్లోకి వెళ్ళాలప్పటి కేమి గందరగోళం పుడుతుందో”
అనీ “నాళ్ళూవాళ్ళూ కలిసి యేమేమి తలుచుకుని వున్నారో”
అనీ చాలా డమరుపట్టుకుం దామెకి.

మన స్వంత చీకాకు పడిపోయింది.

కాని “నాదినీ చెల్లెల్ని విడతీసి దాన్ని అల్లరి పెట్టకపోతే
నాపేరు బుచ్చి కా” దనుకుం దామె యెన్నోమాట్లు.

“తల్లినీ తండ్రినీ చూచుకుని యెగిసిపడుతోంది, తరవాత
నేలబెట్టి రాసెయ్యకపోతే నేను బ్రాహ్మణజన్మ యెత్తలే”
దనుకుందెన్నో మాట్లు, జోగమ్మని తలుచుకుని.

“ఆసానిపాపతో కులకనిస్తానేమో చూసుకోనిన్ను” అని
చలపతిని తలుచుకుని పళ్లు కొరుక్కుం దామె.

“మాయకాఫీలు పోసి లోబరుచుకున్నారు వాళ్ళు, అన్నం
అయినా సరిగా పెడతా నేమో చూసుకో తరవాత నీకు ?”

అని తండ్రిని తలుచుకునిన్నీ అగ్గయిపోతూవచ్చిం దామె,
యెన్నోమాట్లు.

ఆ కంఠాదులో యీ వూహలు కొంత నిలవబెట్టగలిగా
యామెని.

అయినా, పొద్దుస్తమానూ తలుపులు బిగించుకుని కూచునీ
పడుకునీ గడపడంలో కాళ్ళు గుదులుపట్టగా, మతిన్నీ పోయినట్టు
కాగా, నాలుగంటలవేళ గోదావరిగట్టుకి ఒయలుదేరిం దామె.

వెళ్ళి చూడగా, ఇలాంటిదే వొకామె గట్టుకింది రావి
చెట్టు వేళ్ళమీద కూచునివుంది.

“నువ్వెప్పు” డంటే “నువ్వెప్పు” డని నివరాలు
చెప్పుకుని లోకాభిరామామయణంలో పడిపోయారు, క్షణంలో
వాల్చిదూ.

సాగతీసుకోడాటూ, బుగ్గలు నొక్కుకోడాటూ, శాబా
సులూ అవ్యాహతంగా వెళ్లిపోసాగాయి.

నాలుగు రోజులకిందట (ఫలానా) ప్రాశ్నదంపతులు మసక
చీకట్లో గోదావరిలో చాలాసేపు స్నానం చేశారు. అప్పు
డామొగుడు, ఆపెళ్ళానికి సబ్బుతో వీపు తోమాడు ట.

“కొత్తగా వచ్చావుతే చదువుకోడానికి. వారా లింకా
పూర్తిగా కుదరలేదుతే పాపం. ఇవాళ రెండు పూట్లా
కాస్త అన్నంపెట్టవే” అని ముసలి మొగుడు ఎంత బతిమా
లినా “ససేమిరా” అని, మరో నాలుగు రోజుల కామొగు
డు పూరికి వెళ్ళగా పిలిచి ఆపిల్లాడికే భోజనంపెట్టి, నాలుగు

గంటలవేళ ఆపిల్లాకిచేతే బజారు నుంచి తినుబండారాలు తెప్పించుకుని వాడికింత పెట్టి, తానింత తిని “ఆకల్లేమ కాదూ?” అంటూ రాత్రి పదిగంటలుదాకా కూచోపెట్టి అప్పుడు స్నానం పెట్టిపంపేసిందిట.

ఒక మొగుడూ పెళ్ళామూ బజారుకి వెళ్ళాడుట. ఒక గజం జానట్టుగుడ్డికోసం ఆమె, ఒక తువ్వలుకోసం అతనూ కలిసివెళ్ళాడుట జట్కాయెక్కి. నచ్చక పడిషాపులు తిరిగారు. బేరాలు కుదరక పదికొట్లు తిరిగారుట. అప్పటి కావిడకు నీరసం వచ్చిందిట. “రేపు వచ్చి కొనుక్కుందాం, రా, జట్కాయెక్కు” అని మొగుడుట. “ముందు కాఫీహాటలుకి వెడితేగాని జట్కాయెక్కలేనని ఆవిడట. చివరికి చెయ్యి చెయ్యి కలుపునుని వొక రిలా లాగనూ, వొక రలా లాగ నూట. బజారంతా విరగబడిపోయిందిట. ఎక్కడ మనుషు లక్కడ ఆగిపోయారుట, ఎక్కడి బళ్ళక్కడ నిలిచి పోయా యిట. “మాబేరాలు చెడిపోతున్నా” యని వర్తకులు పోలీసులకు కభురుచేశారుట. చివరికావిడ, వొక చెయ్యి విసు రుతూ దారిచేసుకుంటూ, వొకచేత్తో మొగుణ్ణిగోదావరిస్తేషను దాకా బరబరా లాక్కుపోయిందిట, పెద్ద కాఫీహాటలుకి.

ఇలాగ సర్గమీద సర్గా, కాండమీద కాండా తిరిగిపోయి, చివరికి, పుట్టింటివారు వచ్చి జోగమ్మకి సారెసామాను కొనడం దగ్గర నిలిచి పోయిం దారామాయణం.

“కూతురంటే యెంతముద్దే వారికి?” అనడిగింది చెలికత్తె.

“ముద్దుముద్దు అంత అబ్బరం యెందుకూ? అవతల మరెవరయినా వుంటేనా వారికి?” అంటూ గింజుకుంది బుచ్చమ్మ.

“అలాకాదే. నిజంగా, మరెవరూ లేరే అనుకో. డబ్బా కావలసిసంత వుందనుకో. అయినా, అందచందాలు తెలియవద్దూ? ముద్దుమురిపా లుండవద్దూ? సాహసమున్నూ వుండవద్దూ?”

“పెళ్ళిలో చూశాను, వాళ్ళమీద చెప్పాలి నువ్వు.”

“నేను చూశానా చేశానా మీవాడి పెళ్ళి? నీమరదలు కావాలన్నవన్నీ కొన్నారు. ముద్దిననువస్తువులూ కొన్నారు. ఎంత డబ్బయినా కొనమన్నవన్నీ కొన్నారు”.

“నోరు మూసుకోవే. కూతురి కివ్వడం కూడా గొప్ప అంటా వేమిటి నువ్వు?”

“కూతురే కాదు, మీచలపతికూడా కోరుకున్న కుర్చీ —”

“ఏమిటి?” అంటూ తెల్లపోయింది బుచ్చమ్మ.

“మాచలపతా, కోరుకున్నాడా కుర్చీ?” అనినీ అడిగింది.

“అవును”

“మాచలపతికా?”

“మీచలపతికే”

“మాతమ్ముడికే?”

“మీతమ్ముడికే, ఏం, అలా వింతపడతావేం? ఆకుర్చీకి తగ్గ టేబిలు కొన్నారు”

“టేబిలూ కుర్చీనా?”

“అవును, ఏ, అలా అంటావేం?”

చలపతిని తాను ధవళేశ్వరం పంపిన పూత కొన్నారు వారా కుర్చీ, ఆటేబిలూను. బాగా జ్ఞాపకం వుంది బుచ్చమ్మకి.

“అబ్బే, యేమన్నానూ? ఎందు కంటానూ? అయినా, నీకి లేకా మావాడు వాళ్ళని దేవురించడం?”

“అదేమిట నీమొగం యీడ్చా! అత్తవా రివ్వడమూ, అల్లుడు పుచ్చుకోడమూ, అడిగి, కోరి, అలిగి కూడా అవీ యివీ రాబట్టుకోడమూ అదో అందం కాదుటే మనలోనూ?”

“నీఅందం అడుక్కుతిన్నట్టే వుంది లే”

ఇలా అంటూనే యెగిసి నుంచుంది బుచ్చమ్మ.

“లేస్తా వేం?” అనడిగింది జతకత్తె, ఆత్రంగా.

“పోతా”

“అదేమిట?”

“ఏమిట అంటే, నీకేం? వచ్చినవారు వియ్యాలవారాయె, ఏవుందో యేమి లేదో - మాకెన్ని వంకలు పన్ను తున్నారో వారు -”

మాట పూర్తిచెయ్యకుండానే బయలుదేరింది బుచ్చమ్మ.

“ఇంట్లోకి వెళ్ళి వండాలా వార్చాలా నువ్వు? వాళ్ళకి తోచింది వాళ్ళు చేసుకోకుండా, అదనీ యిదనీ, రమ్మనీ పొమ్మనీ - ఇంతే కాదూ వీధిగదిలో కూచుని నువ్వు చేసేదీ? ఇంట్లోకిగిరి పూసిపోక వచ్చానే. కాస్తేపు కూవోవే మామ్మా”

ఇలా అంటూ లేచివచ్చి బతిమాలింది జతకత్తె.

అడ్డంగా నుంచుంది.

అయినా బుచ్చమ్మ వినిపించుకోలేదు.

నుంచోనూ లేదు.

విసురుగా బయలుదేరిం దామె.

“అయిన రెండనాలూ పుచ్చకుని యింతపని చేశాడా చలపతిగాడు? ఇంకా యేం చేస్తాడో ముందుముందు? వాళ్ళేమి చేయిస్తారో?”

అని యిలా రవిలిపోతూ - మండిపోతూ యెగిరిపోయిందామె.

27

బుచ్చమ్మ యిలా గోదావరిగట్టుకి బయలుదేరింది, కోవా బిళ్ళలు తెమ్మని డబ్బు లిచ్చి జోగమ్మ అలా బజారుకి పంపించింది, చలపతిని.

చిటికలు వేస్తూ “.....రావాలి, తెలుసా?” అని చాలా చురుగ్గానే చెప్పిం దామె, త్వరగా రావా అని; కాని గోదావరిస్తేషనుదాకా వెడితేగాని మంచిరకం దొరకలే దతనికి.

అక్కడికీ, జోగమ్మ యెందుకు చెప్పిందో అందుకు - బుచ్చమ్మ కళ్ళబడకుండా వుండడానికి వాయువేగమనోవేగాల మీదే నచ్చేస్తున్నా డతను; కాని జూపూడినారి కొట్ల దగ్గర మళ్ళుపు తీరగేటప్పుడు దొరికిపోయా డన నామెకి.

ఆమెకూడా చెలికత్తె చెప్పినదానిమీద వొళ్ళు రవల

బెట్టికుంటూ అంతకంటే యెక్కువ వాయువేగమనోవేగాల
మీదే వచ్చేస్తోంది, మరి.

అక్కడ తారసపడ్డందు కత నెంత పరితపించాడో, ఆమె
అంత మురిసిపోయింది.

నిర్ఘాంతపడిపోయా డతను. అగ్గయిపోయిం దామె.
ఇద్దరూ నిలిచిపోయా రప్రయత్నంగా, ఒక్కక్షణం మిడుతూ
మిడుతూనూ, పులుకూపులుకూనూ చూసుకుంటే గాని
ప్రకృతిలో పడలేకపోయారు వారు.

“అనుగ్రహం తప్పినట్టుందే” అనందుకుం దామె.

“.....”

“ఇక నేను కనపడను కామోసు.....అవునా?”

“.....”

“అక్కయ్య చచ్చిపోయిం దనీ, శని విరగ డయిపోయిం
దనీ అనుకుంటున్నావు, కదూ?”

“.....”

“మాట్లాడవేం?”

“.....”

“పోనీ, చూడవేం రా?”

“.....”

“వాళ్ళు ఏదన్నారా?”

“.....”

“మొగంపై కెత్తూ”

“.....”

“వినపడ్డం లేదుట్రా?”

“ఏం?”

“ఏమి జరుగుతోందేమిటి?”

“.....”

“అయిపోయిందయ్య పని?”

“.....”

“వాళ్ళేదో మందు రాశారు పెద్దమ్మవారికి. నేననుకుంటూనే వున్నాను. మాయలమారి ముండలు వాళ్ళెందుకైనా తగుదురు. కాకపోయినా, వాళ్ళిక్కడ వుండగానే ఈగ్రహచారం తటస్థించాలా నాన?”

“.....”

“పండువంటి సంసారం యిక కుక్కలికీ నక్కలికీ అయిపోతుంది కామోసా?”

“.....”

“నోరిచెవలవాజమ్మా, యిప్పటికయినా కళ్ళు తెరుచుకో?”

“.....”

“పెళ్ళాం చెప్పినట్టలా వింటావుట్రా?”

“.....”

“అసట్టు మొన్నపొద్దున్న నువ్వెక్కడికి వెళ్ళావా?”

“ధవళేశ్వరం వెళ్ళ మన్నావు కాదూ నువ్వు?”

“వెళ్ళావా?”

“అ”

“ చిఛీ నీబతుకు బండ లయిపోనూ. పెళ్ళాం కొంగుపట్టు కని బజారుకి పోయి — ఎంత పొగరుపట్టావురా ? ”

“ ”

“ ఎంతలో మారిపోయావురా ? ”

“ ఎవరు చెప్పా రమ్మా నీకు ? ”

“ బుకాయిస్తావా యింకా ? ”

“ నే నక్కడికే వెళ్ళాను ”

ఈమాటలో “నీకు దిక్కున్న చోట చెప్పుకో యిక ” అన్న అర్థం స్ఫురించిం దామెకి. దాంతో రోషం పెరిగిపోయింది.

“ నోరు ముయ్యి ” అంటూ వురిమింది. పళ్ళు కొరుక్కుంటూ ఆమె.

“ ధవళేశ్వరం వెళ్ళమన్నావు నువ్వు. వెళ్ళాను. అక్కడ నేను చెయ్యవలసిం దేమీ చెప్పలేదు నువ్వు. వెళ్ళడం అయి పోయింది. వెళ్ళి రమ్మన్నావు, వచ్చేశాను, తప్పే ? ”

“ ”

“ ఎవళ్ళే నేను ధవళేశ్వరం వెళ్ళలే దని చెప్పినవాళ్ళు ? ”

“ అయితే, పుల్లయ్య వేంవారం అనిపించుకొమ్మనా నిన్ను పంపు త ? ”

“ ”

“ హానీ, పది దాటితే గాని యింటికి రావద్దన్నాను కదా నేను ? ”

“ పదకొండు కావచ్చింది నేనింటికి వచ్చాటప్పటికి. నీకు తెలియకపోతే యెవళ్ళ నయినా అడుగు ”

తెల్లపోయింది బుచ్చమ్మ.

తనదే పై చెయ్యి అయినట్టు కనపడింది దతనికి.

పులుకూ పులుకూ చూశాడు.

“సరే, నీయిష్టం వచ్చినట్టే వచ్చుకో” అంటూ చెందుకుండామె, అంతకంటే పులుకూ పులుకూ చూస్తూ.

“.....”

“చేతకాని పెద్దమ్మల కెంతచేసినా బూడిదలో పోసిన పన్నీరే అయిపోతుంది”

“.....”

“ఎంతకష్టపడ్డా నురా నీకోసం?”

“.....”

“ఎంతెంత ఆలోచనలు చేశానురా, నిన్నుద్ధరిద్దామని?”

“.....”

“చివరి కెంత గొంతుకోక్కావురా నువ్వు?”

తనమీద కారాలూ మిరియాలూ నూరడం కంటే, ఆమె పరితపించడం యెక్కువగా ధ్వనించింది దతని కిందులో.

మెల్లిగా బయలుదేరాడు, మాట్లాడకుండా.

“వెళ్ళిపోతావుట్రా?”

“.....”

“ఇలా రావూ? నుంచోవూ?”

ఆగి, మొగం వెనక్కితిప్పి “ఏం?” అన్నట్టు పెంకితనంగా తల యెగర వేసుకున్నా డతను. నాలుగడుగులు అతనికేసి తానే వేసి “మించిపోలే దిప్పుడయినా బుద్ధితెచ్చుకో” అం దామె.

“

“నామాట విను నే నెందుకు చెబుతున్నానో ఆలోచించుకో”

“

“ ... ఇదిగో ... వాళ్ళ సంప్రదాయం మంచిది కాదు ”

“

“అసానిపాప నిన్నెలాగా ససిపెట్టదు. దానివల్ల పెద్ద తప్పు కనపడేదాకా వోపికపట్టి, తరవాత, రెండో పెళ్ళి చేసేస్తా న్నీకు, మూడోనాటికి ”

“

“ఎరక్క పూరికే చేసుకున్నాం మనం దాన్ని. బోలెడు కట్నం వస్తుంది నీకిప్పుడు ”

గుండెలు కొట్టుకున్నా యతనికి. కాళ్ళు వొణికాయి.

“ఆపెద్దమ్మ వారిని సాగనం చేశా నంటే, రంభల్లాంటి పిల్ల ల్ని తెచ్చి లక్షమంది నీకాళ్ళమీద పడేస్తారు, ఊణంలో ”

“

“ సమర్థాడిన పిల్లలే దొరుకు తున్నా రిప్పుడు, చూస్తున్నావా? ”

వాళ్ళు రణకంపరం యెత్తిపోయిం దతనికి. దురుసుగా బయలుదేరాడు.

“ వెళ్ళిపోతా వేం రా? ”

కంగారు పడిపోయిం దామె.

వడి యెక్కువయిం దతనికి.

“ఇదిగో

“

వెంటనే, నడకా కాకుండా పరుగూ కాకుండా రొప్పు కుంటూ వెళ్ళి, బుచ్చమ్మ, కంఠం నొక్కుకుంటూ “వాళ్ళతో గానీ, నాన్నతో గానీ చెప్పావు సుమా యీ మాట? ఏం వినపడిందా? వోరేయ్, చలపతిగా - వోరి నీయిల్లు - వోరేయ్ - ”

మాట సగాన కంఠంబిగుసుకుపోయిం దామెకి.

28

కంభంపాటి వేంకటచయనులుగారి మేడమీద, వారి చిన్న కోడలితో వసారాగదిలో కూచుని గవ్వలాడుతున్న సోదెమ్మ యిదంతా చూసింది.

బుచ్చమ్మ మాట వినపడగానే లేచి, కిటికీ రెక్కచాటున నక్కి, మాట్లాడవద్దనీ, యెదటికిన్నీ వెళ్ళవద్దనీ స్నేహితు రాలికిన్నీ సన్నచేసి గొడవ అంతాబాగా వింది కూడా.

“అదేం పోయేకాల మండీ?” “యెంత ఘోరం తల పెట్టిందో చూశావా?” అంటూ బుగ్గలు నొక్కుకున్నారద్దరూ.

సోదెమ్మ, వెంటనే వెనకవీధి నింటి కెగిరిపోయి, కరివేప చెట్టెక్కి, పిలిచినట్టు నూతికి వచ్చివున్న పూర్ణమ్మని దగ్గిరసా రమ్మని “తెలిస్తే పీకేస్తుంది సుమండీ పిన్నిగారూ, నన్ను” అంటూ అందుకుంది.

“ఏమిటో, చూసుకున్న వేళావిశేషం అలాంటిది. ఒక్క కడుపున పుట్టకపోయినా, జోగమ్మ నాకు పెండ్లి చేస్తాలే అనుకుంటున్నాను”

“ఇంతకంటేనా? మా అమ్మా యదృష్టవంతురాలు. ఇంతకీ, — ఏదో చెప్పవచ్చారు”

“విన్నపపూర్వకంగానే తమకుపోతోంది నాకడుపు. మీతో యెలా చెప్పనూ? ఇదేం శుభవార్త కనకనా?”

“అదేమిటి తల్లీ? ఇప్పుడేం వచ్చింది మామ్మా?”

కంగారుపడుతూ నూతిగోడకి చేరబడింది పూర్ణమ్మ. ఏకపుత్రుడు చనిపోగా, ఏకపుత్రిక జోగమ్మే తమకు సర్వమూ అని నమ్ముకుని వుండామె. జోగమ్మ విషయమే ఇప్పుడేదో అశుభం అనేటప్పటికి ఆమె నవనాడులూ కుంగిపోయాయి.

ఇది చూశాటప్పటికి సోదెమ్మకీ పట్టుకుంది కంగారు.

“కొంపతీసి యెవరితో నయినా అన్నారు సుమండీ.”

నామాట పైకి వచ్చిందంటే యిక ఒత్తకడాని కాస్కారం వుండదు సుమండీ యీవూళ్ళో” అని అడుగడుక్కి బెదురుతూనే, తాను చూసిందీ, తాను విన్నదీ, పూసగుచ్చినట్టంతా చెప్పేసి “ఏంచేస్తారో మరి. మీజాగ్రత్తమీద మీరుండండి. అమాయికబ్రాహ్మణుడు, ఈ సంగతి తెలిస్తే గోల పెట్టేస్తాడు, జ్ఞయ్య మామ. బెంబేలుపడిపోతుంది చెల్లాయిక్కూడా తెలియనివ్వకండేం” అంటూ ముక్తాయించి, ఇదంతా చెల్లెలికి తండ్రికీ మరిదికీ చెప్పడాని కింట్లోకి చక్కాపోయింది.

“ఎంత ఘోరం తలపెట్టావు బుచ్చమ్మతల్లీ! మేము నీకేం విషంపెట్టాము మామ్మా?” అని గుండెలు బాదుకుంటూ, ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది, పూర్ణమ్మ కూడా.

29

అరటిబోదెచాటున కొబ్బరి మొక్కకి పాదు కడుతూ పెరట్లోనే—
వారి కిద్దరికీ మధ్యగానే వున్నాడు జగ్గయ్య. సోదెమ్మ చెప్పిన మాట లన్నీ ముందతని చెవిలో పడే తరవాత పూర్ణమ్మ దాకా వెళ్ళాయి.

అతనికి గుండెలు కొట్టుకున్నాయి. కాళ్ళు తేలిపోగా వోపట్టాన లేవలేకపోయాడు. లేచా కయినా, గొబ్బరిమట్ట పట్టుకుని గాని నడవలేకపోయాడు.

తాను నెత్తినోరూ బాదుకుంటూ, మధ్యమధ్య బుజ్జగిస్తూ అడిగాడు జగ్గయ్య. కొంతసేపు కొయ్యయిపోయి, కొంతసేపు వొణికిపోయి, చివరికి “మరే నాన్నా” అంటూ జరిగిందంతా చెప్పేశాడు చలపతి.

ఈ సమయాన వేంకటాచలం వచ్చాడు.

అతని చూపులు చాలా చురుగ్గా వున్నాయి; కాని ప్రయత్న పూర్వంగా వుద్వేగం అణచుకుంటున్నట్టుది వాలకం.

అతణ్ణి చూసి మరీ కంగారుపడిపోయాడు చలపతి.

విధిలేక “రండి” అని పిలిచి, చోటిచ్చి “ఏమి సెలవు?” అనడిగాడు జగ్గయ్య.

“మీ...లవుకోసమే వచ్చా న్నేను. అయితే, కొత్త సంగతి యేమయినా విన్నారా మీ రివాళ?”

“కొత్తసంగతి అంటే -”

“మా అమ్మాయి విషయమై”

“విన్నాను విన్నాను. ఒకరు చెప్పగా కాదు, నాచెవులారా విన్నాను. అంటే, పూర్ణమ్మక్కయ్యగారూ నేనూ వొక్క మాటే విన్నాం”

అర్థంకానట్లు మిడుతూమిడుతూ చూశాడు వేంకటాచలం.

“అక్కయ్యగారు నూతిగోడకి ఆనుకునివున్నారు. అరటి బోదె చాటున కొబ్బరిపిలక దగ్గర నేనున్నాను. అక్కయ్య గారికి మాత్రమే చెబుతున్నా ననుకుంది సోదెమ్మ తాను. నాకు తెలియనియ్య వద్దని కూడా అందది; కాని జరుగు తున్నది యెరగదు, తానే చెప్పింది నాకున్న”

“అలాగా?” అంటూ కనుబొమ్మలూ తలా యెగర వేసు కున్నాడు వేంకటాచలం.

“సోదెమ్మ చెప్పింది కల్పన కాదు. చలపతికూడా యిప్పుడే చెప్పాడు, వివరంగా” అన్నాడు జగ్గయ్య.

“భావగానిని నమ్మించగలమా?” అనుకుంటూ వచ్చాడు వేంకటాచలం. “భావగారు సత్యమే” అనుకున్నాడు చివరికతను.

“మేమేం పాపం చేసుకున్నా మన్నయ్యగారూ?” అంటూ గోలపెడుతూ వచ్చిందక్కడి కీసమయాన పూర్ణమ్మ - వెక్కి వెక్కి యేగుస్తూ ఆమె వెనకనే వచ్చింది జోగమ్మకూడా.

ఇది చూశాటప్పటికి కళ్ళమ్మట సీళ్ళువచ్చాయి జగ్గయ్యకి. కొయ్యే అయిపోయాడు చలపతి.

వెంటనే తూల్తూతూల్తూ జోగమ్మ దగ్గరికి వచ్చి, జగ్గయ్య
 “ఏడవ కమ్మా, యేడవకు. ఈ క్షణాని కందరమూ బాగు
 న్నాము. లోటేమీ రాలేదు. నిండింటో యేడవకు తల్లీ !
 నాకొడుకే నువ్వు నువ్వే నాకొడుకూను, నాకు. నిన్ను విడిచిపెట్టి
 మేముబతగ్గలమా అమ్మా?” అని, గద్గదికతో మరి మాట్లాడ
 లేక “నాయనా” అని మాత్రమే అన్నాడు చలపతి కేసిచూసి.

కడుపు చెరువయిపోయింది చలపతికి. మండువా వాకిట్లోకి
 వచ్చేవాడతను వెంటనే.

తల్లి యింగితం గుర్తించి అతని వెనకనే వచ్చింది జోగమ్మ
 కూడా.

చలపతి కేమీ తోచలేదు.

ఒకరి నొకరు పొదువుకుని అప్రయత్నంగా గదిలోకి వెళ్ళా
 రిద్దరూ.

చలపతి కుర్చీమీద కూచోగా, అతని వొళ్ళో కూచుంది
 జోగమ్మ.

ఇద్దరూ ఏడ్చారు.

ఏడుస్తూనే ఏమిటేమిటో అందామె.

అతనూ యేమిటేమిటో అన్నాడు తానూ ఏడుస్తూనే.

బాష్పావకుంతనం వొత్తిగించుకుంటూ అతని కళ్ళల్లోకి
 చూసిం దామె.

కన్నీటిప్రవాహం పాయలుపాయలుగా విడగొట్టేసుకుంటూ
 ఆమె కళ్ళల్లోకి చూశా డతనున్ను.

ఆలేతహృదయాలు రెండూ మిళితం అయినాయి.

ఇద్దరికీ దుఃఖం తగ్గిపోయింది, దీంతో; కాని వాన వెలిసినా

కొంతసేపు చూరునీళ్లు తప్పనట్టు, దుఃఖం తగ్గినా, వారి కను రెప్పల్లోనుంచి బాష్పబిందువులు రాత్తూనే వున్నాయి.

అక్కడ, జగ్గయ్య వేంకటాచలం రెండుచేతులూ పట్టు కున్నాడు.

“భావగానూ, ఇవి చేతులు కావు కాళ్లు” అన్నాడు సానునయంగా.

“చలపతి మీనాడు కాని మానాడు కాడు. మాసూరి శాస్త్రి చెప్పినమాటమీద మీమీద యిలాంటి నమ్మకం పెట్టుకునే నూవాడికి చేసుకున్నాను, మీఅమ్మాయిని. కనక, మీ రిదేమీ బయటపెట్టవద్దు. దీనివల్ల మీరేమీ చలించ నక్కర లేదు కూడా. చలపతి జీవితం యివాళ కొత్తదారి తొక్కింది. చాలు, దీంతో వాడి అజ్ఞానం తొలగిపోతుంది”

తరవాత పూర్ణమ్మని పలకరించాడు జగ్గయ్య. “అక్కయ్య గారూ” అన్నాడు. “మీకింకేం చెప్పనూ? జోగమ్మ కోడలే కాదు, నాకు, కొడుకున్ను. అలాగే అల్లుడే కాదు చలపతి మీకు కొడుకున్ను. ఇక రెండురోజులు వోపిక పట్టండి. భావగానూ నేనూ ఆలోచించి ఎవళ్లకి తగిన సేర్పాట్లు వాళ్ళకి చేస్తాం. ఏమీ విననట్టూ, ఏమీ యెరగ నట్టూ వుండాలి మీరు. మీపిల్లని బాగానే దిద్దుకున్నారు మీరింతవరకూ. ఇప్పుడు చలపతిని కూడా దిద్దండి” అని ఆమెని కూడా బతిమాలా డతను.

ఏదోవిధంగా గోలపెంచక మానరనుకున్న వియ్యాలవారిలా అతిసులభంగా శాంతించగా, జగ్గయ్య “మాసూరి శాస్త్రియింటికి వెళ్ళినస్తా” నంటూ మెల్లిగా బయలుదేరాడు.

చిమ్మచీకటి పడేదాకా యింటికి రాలేదు బుచ్చమ్మ.

అప్పు డయినా, ఆతిరహస్యంగా వచ్చి, ఆతిగుట్టుగా గదిలో ప్రవేశించింది.

ఇంట్లో భోజనం లవుతున్నా యన్నప్పడు ఎదిటింటివారి పిల్లను బతిమాలి చీసుకువచ్చి “నాకీపూట పిండివద్దు, మరేమీ వద్దు” అని తండ్రికి చెప్పించి, దీపం పూదేసి ముసుగు తన్ను కుని పడుకుంది.

కాని, కన్ను పొడుచుకున్నా నిద్రరాలేదు. పోనీ అంటే, బలవంతాన కళ్ళు మూసుకుందే గాని సకలమూ నానాబీభత్సం గానూ కనపడసాగింది.

తానన్నమాట లన్నీ చలపతి యింట్లో అందరితోనూ చెప్పేవాడేమో అని ఆదుర్దా. భవిష్య త్తేమి టని బెంగ. అది యేమయినా “జోగమ్మని సాధించడమూ, పూర్ణమ్మ నేడిపించడమూ యెలాగా?” అని ఆందోళన. ఈపని చెయ్య కపోతే తనని చచ్చు సెద్దమ్మకింద కట్టేసి మాటిమాటికీ సోదెమ్మ, దెప్పుతూ చంపేస్తుందేమో అని తహ. ఇంతవరకూ వచ్చాక “చలపతినిమాత్రం విడిచిపెడతానా?” అని పట్టుదల.

నిజంగా, అట్టుడికన ట్టుడికపోయిం దామె.

మొదటిజాము తెలియకుండానే గడిచిపోయింది ; కాని రెండోజాము, నిజంగా, ప్రాణాలు కరికేసింది.

ఎక్కడా అలికిడి లేదు. నిద్రరాదు.

ఏకాంతవాసపు కైదుశిక్షా ఈస్థితి వొకటే వర్గంలోవి.

కొంతసేపటికి గోదావరివం తెనమీద రైయిలు వస్తున్న చప్పు డయింది.

మరికొంత సేపటిక కోటిపల్లిబస్సులు బ్రూబురూ మంటూ, గందరగోళం చేసేశాయి.

రాత్రి గడిచిపోయిం దని అప్పటికి నిశ్చయం చేసుకుం దామె ; కాని తెల్లవారితే ఏమి జరుగుతుందో ?

అయితే కాలం ఆగుతుందా ? ఎంత పాత్యం సేకరించుకో వాలో సూర్యుడు ? ఎన్ని కడుపులు నకనక లాడిపోతున్నాయో ఇడ్లీ సాంబార్ల కోసం ?

ఉండుండి భర్తూ తెల్ల వారింది. అంటే, కిర్కవిప్పి చూడగా టిక్ రెక్కల సందుల్లో తెల్లని రేకలు కనపడ్డా యామెకి.

నెంటనే లేచి పావుగంటలో గోదావరికి వెళ్ళిపోయింది బుచ్చమ్మ.

వచ్చిన తరవాత యింట్లో యెవరూ పలకరించలే దామెని. కర్కవిప్పి చూడనూలే దెవరూ.

కట్టకట్టినట్టూ వెలివేసినట్టూ కనపడ్డా రందరూ.

దీనికి సాయం, తానే యజమానురాల నన్నట్టు యిల్లం తాస్వేచ్ఛగా తిరుగుతూ, అన్నీ స్వతంత్రంగా సద్దుతూ వంటింటి వసారాలో కాఫీ తయారుచేస్తోంది పూర్ణమ్మ.”

జన్నాని కల్లా శివరాత్రి అన్నట్టు, నూతిదగ్గిర స్వయంగా స్నానంచేసేశాడు చలపతి. “ఇక పట్టుషర్టులు కుట్టించుకుంటే గాని వొప్పుకోను మరి” అంటూ చలవమడత నూలుషర్టు అందిస్తోం దతనికి జోగమ్మ.

నిదానించగా, జోగమ్మా వోరచూపులే, చలపతి వోర చూపులే, పూర్ణమ్మా వోరచూపులే, వేంకటాచలమూ వోరచూపులే.

పోనీ అనుకుంటే, జగ్గయ్య చిన్న చూపు.

వొళ్ళంతా చీమలూ జెరెలూ పాకుతున్న ట్టనిషించి దామెకీ, దీంతో.

ఇలాంటి సమయాన “అత్తయ్యగా రేరీ?” అని చలపతి నడిగింది పనిమనిషి.

దానిమీద “లాంజముండా, నువ్వు కూడా నన్ను పరాయిదానికింద కట్టేశావా?” అనుకుంటూ కొట్టినంత బాధ పడిపోయింది బుచ్చమ్మ; కాని “అత్తయ్య” అన్నమాట మీద తన అత్తవారి యిల్లు జ్ఞాపకంవచ్చిందామెకీ.

“నూటయ్యాభైరూపాయల మనోవృత్తి వుండగా, అత్తవారి యింట రెండుగదులున్నూ కేటాయింపుగా వుండగా, ఈనరకంలో యెందుకుమగ్గిపోవాలీ?” అనుకుంటామె, వెంటనే.

“నా రెక్కలశక్తి అంతా నా చిన్నతోటికోడలికి ధార పోస్తాను. నామరిది యింటికి బంగారపుగోడలు పెట్టేస్తాను. దాంతో, యిక్కడ “జోగి” కి చెప్పుదెబ్బ కొట్టిన ట్టవుతుంది. అప్పటికి తీరుతుంది నాకసి” అనుకుంది.

31

దక్షిణపుగదిలో బుచ్చమ్మ తనబట్టలు సద్దుకుంటూ వుండగా అది చూసి ఆసంగతి పూర్ణమ్మతో చెప్పాడు వేంకటాచలం. పూర్ణమ్మ జోగమ్మతో చెప్పింది. జోగమ్మ చలపతితో చెప్పగా, చలపతి జగ్గయ్య కందించాడాసంగతి.

ఇలాగ అందరికీవుప్పందాటప్పటికిది బుచ్చమ్మగ్రహించేసింది.

యథాప్రకారం, వియ్యంకు లిద్దరూ కవాచీబల్లమీద కూచున్నారు, వాకిట్లో.

జోగమ్మ యేదో చెప్పగా, చలపతి, మండువా అంచున పచారుమొదలుపెట్టాడు, చేతులు వెనక్కి విరుచుకునీ, పెదవులు బిగించుకునీ, మధ్యమధ్య మొగం యెత్తి చూస్తూనూ.

“పని తరవాత చూసుకోవచ్చు” నని పడమటింటి తలుపుచాటుకి చేరుకుంది పూర్ణమ్మ.

కాశీనుజీవీకథల పుస్తకం చేతపుచ్చుకుని, జోగమ్మ, ఉత్తరపుగదిగుమ్మంలో కూచుండి, వోరచూపులు చూసుకుంటూ.

చిన్నమూట చంకనపెట్టుకుని మెల్లిగా వానట్లోకి వచ్చింది బుచ్చమ్మ, దక్షిణపు గదిలోనుంచి.

వేంకటా చలం మొగం వంచుకున్నాడు.

జగ్గయ్య వీధి కేసి చూడనాగాడు.

తరవాత, వొక్క షణం నడవమొగలో నుంచుని, వీధి కేసి చూస్తూ తండ్రిని పిలిచింది బుచ్చమ్మ.

“ఏం?” అన్నా డతను.

“నాయింటికి వెళ్ళిపోతున్నా న్నేను” అంది బుచ్చమ్మ.

“అదేం?”

ఇలా అడుగుతూ బాసినపట్టు వేసుకూచున్నవాడల్లా కాళ్లు కిందికి చాపుకుని నిటాగ్గా కూచున్నాడు జగ్గయ్య.

“కూలిమెతుకులు తప్ప నా కిక్కడేం వుందీ?” అనడిగింది ఆమె, నిష్ఠూరంగా చూస్తూ.

ఇది విని “ఇప్పటికి నెమరుకి వచ్చిందా చిట్టిశల్లీ?” అనుకుంటూ తలపంకించుకుంది, పూర్ణమ్మ.

చలపతి యెగిసి తనకేసి చూడగా “విన్నారా?” అన

చుగుతున్నట్టు పెదవులు కదుపుకుంటూ, కనుబొమ్మ లెగర వేసుకుంది, జోగమ్మ.

“ఈసంగతి నీకిప్పుడే తెలిసిందా?” అనిడిగాడు జగ్గయ్య.

“ఇదివరకే తెలుసు”

“మ రిప్పు డేం వచ్చిందీ కొత్తగా?”

“నన్నడగవద్దు, నీకే తెలుస్తుంది ముందుముందు”

“ఉన్న దంతా యెప్పటి కప్పుడే తెలిసిపోతోంది నాకు, ఎప్పటిదాకానో ముందటిదాకా వేచివుండనక్కరలేదు.

“ఎన్నయినా కల్పించీ కవ్వించీ చెప్పేవా భృన్నప్పుడు నీకేం లోటూ?”

“ఎవరమ్మా, ఆకల్పించీ, ఆకవ్వించీ చెప్పేవాళ్ళు?” అని నిలనతీద్దా మని చగ్రున మండువాలోనికి వచ్చింది పూర్ణమ్మ; కాని వేంకట-చలం యింగితం గుర్తించి వూరుకుంది, పులుకూ పులుకూ మాత్రం చూస్తూ.

గభీమని లేచి గది చివరిదాకా వచ్చింది జోగమ్మ, గంభీరంగా చూస్తూ.

అప్పటికి సాహసించి “నిజమే, బంగారబొమ్మ వంటి పెళ్ళాం బతికివుండగా నాకొడుక్కి మళ్ళీ పెళ్ళి కల్పించేవా వున్నారు నాకు, లోటులేదు నున్నన్నట్టు” అన్నాడు జగ్గయ్య నిరసనగా చూస్తూ.

ఉలిక్కి పడిపోయింది పిల్ల; కాని నెంటనే తేరుకుని “ఇంకేం? ఎవ శేమి చెబితే మాత్రం వినపడుతుందీ యిక? కనక, ఇదిగో వెళ్ళిపోతున్నా న్నేను” అని, ఒక్క అడుగు ముందుకి వేసిం దామె.

కాలచక్రం నిలిచిపోయిన ట్టయిం దొక్క క్షణం; కాని

శరవాత “అయితే, నాతాళాలు నాకిచ్చేసి మరీ కదులు” అని వొక్క పురు మురిమాడు చలపతి, పచారు కట్టిపెట్టి తీక్షణంగా చూస్తూ.

అక్కడ వుండినవారికే కాదు, రెండు తరాల శరవాత, నిండా, ఆయింటికి కూడా పురుమే యిది. జగ్గయ్య తండ్రి చనిపోయాక నేటివరకూ, మళ్ళీ అంత గుణాంకారమైన మొగ నూట వినపడలేదు, ఆయింటో.

అది విని కొత్త ప్రపంచంలో నడ్డ ట్టయినాడు జగ్గయ్య, “ఏమిటీ?” అనుకుంటూ తిరగబడి నిరగబడి చూశాడు వేంకటాచలం.

చలపతి మొగాన పూర్తిగా కొత్తవాలకం కనపడింది, పూర్ణమ్మకి.

ఆపురుసుకి నెమిలిసిట్టే అయిపోయింది జోగమ్మ.

కాని, తొడచరిచి, పంజాచాపి, ఎదటిపెట్టి “ఠ - ఠా” అంటూ పిలిస్తే వీరు డైనవాడి కెలా వుంటుందో అలా వుంది యీబొబ్బిరింత బుచ్చమ్మకి.

రుసరుస లాడుతూ కైజా రున్నట్టు మొలలో వున్న తాళాలగుత్తి చద్రుస లాగి, నిప్పులు కక్కుతూ, చూస్తూ మంచువాలోకి విసిరేసి సర్వత్రంగా మళ్ళీ అడుగువేసింది. బుచ్చమ్మ, దాంతో.

అప్పుడు, ఇక బాగుండ నని అడ్డంవెళ్ళి ఆమె రెక్క పట్టుకుంది పూర్ణమ్మ.

“ఇప్పు రేంవచ్చిందని వెడతావా?” అనడిగాడు వేంకటాచలం కూడా, లేచినుంచుని.

మెల్లిగా గదిలోకి జాగుకుంది జోగమ్మ, చూస్తూ తా నూరుకుంటే బాగుండ దని.

మూట వుళ్ళాకోళ్ళపోయాడు జగ్గయ్య “చాల్లే, నడు, నడు ఇంటోకి” అంటూ.

కాని, అందర్నీ విదలించికొట్టి, బుచ్చమ్మ “అందరి పాలూ పొంగాయి కదా?” అంటూ మూట విడిపించుకుంది విసురుగా.

జగ్గయ్య మనస్సు పూర్తిగా విరిగిపోయింది. “వెళ్ళిపో నివ్వండి” అంటూ వెనక్కి తగ్గేశా డతను. “తొందర పడకు. నామూట విను. నీఅధికారాని కెవరూ అడ్డురాలే దిక్కడ. అల్లరి పడిపోతావు సుమా” అన్నాడు, వేంకటా చలం. “వెనక్కి రావమ్మా వెరిసిల్లా” అంది పూర్ణమ్మ, వొక్క అడుగు ముందుకి వేసి.

కాని, యెవర్నీ, యెందుకూ లెక్కచెయ్యలేదు బుచ్చమ్మ. “ఎంతెంతలేసి ముళ్లముచ్చే లయినా వున్నారు భూమ్మీద. నావుసురు తగలదూ? ముందుకి ఎస్తారా ఈ పీనుగులు?” అంటూనే వీధిలోకి వెళ్లిపోయిం దామె బాగా దురుసుగా.

వాకట్లో యిది యిలా జరుగుతూ వుండగా, గది లోగు మ్మాన నుంచుని చెవు లోరచేసుకునివున్న జోగమ్మని, “చూసుకోనామజా” అంటూ అమాంతంగా యెత్తికుదేసి మళ్ళీ వాకట్లోకి వచ్చేశాడు, శ్రీకందుకూరి చలపతిరావుపంతులు.

32

రెండుమూడు నిమిషాలసేపు అధరస్పందం చెయ్యలే దెవరూ. చేసినప్పుడు మాత్రం జగ్గయ్య ప్రారంభించాడు.

“భావగారూ, నాఅదృష్టం యిలా వుంది. ఏమి లేదని

యేమి పోయిందని యీ అల్లరి చెప్పండి. కడుపు చించు కంటే కాళ్ళమీద పడుతుంది. ఆవిడ నన్ను విడిచిపెట్టేసి వెళ్ళిపోయినా, యిక నా కేలోటూ వుండ దనుకున్నాను. ఏమయినా, స్థితిగతు లన్నీ మీరు చూశారు కదా? నేనిక మీకేమీ చెప్పనక్కరలేదు. వెంటనే యీవూరు బదిలీ చేయించుకోండి” అని చెప్పాడతను.

దీనిమీద “ ఈదురదృష్టం మాది కాని మీదికాదు. ఏం నలుగు రున్నా రనీ? మాచిట్టితల్లికి వొక్కగా నొక్క ఆడబడుచు. ఆమె కయినా వొక్కడే తమ్ముడు. ఆపైని తల్లి లేకపోడం. ఇటు మా అమ్మాయిని దిద్దుతూ అటు తాను పైనుండి చక్రం తిప్పుతూ వుంటే యెంత బాగుండి పోను?” అని బదులు చెప్పాడు, వేంకటాచలం.

ఎదటికి వచ్చి వెంటనే పూర్ణమ్మ అందుకుంది. “ మేమీ వూరికి బదిలీచేయించుకున్నా, మాయింటో మామానాన మేమూ, మాయింటో మీమానాన మీరూ వుంటూ వస్తూనూ పోతూ, వొకళ్ళకు వొక ప్లాసరా అవుతూ వుంటే యెంత అందంగా వుండునో ఆలోచించం డన్నయ్యగారూ? తనకి మేమేమి లోటుచేశామూ? ఏమి అపకారం మాత్రం చేశామూ? అడుగుపెట్టింది, అత్తగారిని సాగసంపేసిం దని నాకూతుర్ని నాటికి నాడూ అల్లరిపెట్టింది. “ కాపరానికి రావడానికి తడువుగా ఆడబడుచుని లేవగొట్టించిం దని నేటికి నేడూ దండోరా వేస్తుంది. మాకీ ప్రారబ్ధం యేమిటి? పోనీ మాపిల్లవల్ల యేమయినా తప్పుంటే తాను మందలించరాదూ? లేకపోతే, మేమిక్కడే వున్నాం గదా, మాతో చెబితే మేము కూకలేసుకోమూ? కాదంటే మీతో నయినా చెప్పి

మమ్మల్ని ఛీ అసిపించరామా? కాకపోయినా, మా మొగాన కొట్టినట్టు మేమిక్కడ వుండగానే తానింతపని చెయ్యాలా?” అనడిగి, చాలా నొచ్చుకుందామె.

వారి కిద్దరికేసి తిరిగి “వూరుకోండి” అన్నట్టు మొదట చెయ్యాలేలా వూరాడు. శరవాణ చలపతిని పిలిచి “ ఏం తాళాలు తీసుకున్నావు కావేం నాయనా? విసిరి మండునా లోకి గిరవ పేసిం దని కోపమా?” అనడిగాడు జగ్గయ్య.

తాను వెళ్ళి స్వయంగా గుత్తి పట్టుకువచ్చి “నాయనా, ఇది నాదికాదు నీదీయిల్లు” అంటూ మళ్ళీ ప్రారంభించాడు.

“ఈయింటికి యజమానివి నువ్వు. ఇవిగో నీతాళాలు నువ్వు పుచ్చుకో; కాని అమాయకుడవు నువ్వు. న్యవహార జ్ఞానం సంపాదించుకున్నావు కా దింకా. ఇక నైనా జాగ్రత్త పడు. నీమామగారు సమస్తమూ తెలిసినవారు. సరసులు. పైగా నాలాగే నీమీదే ప్రాణాలు పెట్టుకుని వున్నారు చారు. వారు చెప్పినట్టువిను, బాగుపడు. ముందీతాళాలు నీ పట్టాం దగ్గర వుంచు, మీరిద్దరూ కలిసి పెత్తనం చేసుకోండి. ఈయింటో, కెందుమూడు తరాలుగా ఆడబడుచుల చేతిలో ఉంటూవచ్చిన పెత్తనం యజమానురాలి చేతికి మారుతోందినాళ. ఇక ముందుతరంలోనే యజమాని చేతికి మారు తుంది, నాకు తెలుసు. నాక్కావలసినదిక గుప్పెడు మెతు కులు” అని చెప్పి గుత్తి చేతి కందించాడు, అతను.

“భావగానూ” అని పిలిచా డతను, ఇటు వేలకటా చలాన్ని “ఇంటి జమాఖర్చు లెవడికీ చెప్పకుండా తాళాలి

క్కడ పడిచిపెట్టి వెళ్లిపోయింది కూతురు. గర్వం కాదు, మాది తక్కువ ఆస్తి కాదు. అయితే ఆదాయం అంతా యేమయిందీ?” అని యెవరికైనా అనుమానం కలుగుతుంది. నాలుగుచూసాలకిందట పదివేలు నిలవవున్నాయి, మాయంటో. చెవినిల్లుకట్టుకుని పోరి మాసూరిశాస్త్రి చక్కనిమేడ వొకటి తనఖాపట్టించి అప్పు ఇప్పించా డారొక్కం అంతా. పోతే, బుచ్చమ్మ మనోవృత్తి డబ్బు. అది దానిదగ్గరే ఉంచుకోమన్నా న్నేను. అది పట్టుకు వెళ్ళివుంటుందది. దానికోసం తగువుపెట్టడానికి చలపతి కథికారంలేదు” అంటూ వివరించి చెప్పాడతను.

చూసిచూసి, జగ్గయ్య “ఇప్పుడే వస్తా” నంటూ వీధిలోకి వెళ్ళి పోయాడు.

చూసుగా రక్కడ లేకపోడం గమనించి తల్లి దగ్గరికి వచ్చి నుంచుంది, జోగమ్మ. “నీదగ్గర వుంచు” అంటూ వెంటనే తాళా లామెచేతిలో పెట్టాడు, చలపతి. అయితే, తల్లి యింగితం గ్రహించి, జోగమ్మ “నాదగ్గరే మిటండి? నాకేం తెలుసునండి? మీదగ్గరే వుంచండి” అంటూ మళ్ళీయిచ్చెయ్యబోయింది. “వద్దు, నీదగ్గరే వుండనియ్యి” అంటూ మామగారి దగ్గరికి వెళ్ళి కూచున్నాడు చలపతి.

33

ఎగిరెగిరిపడుతూ వంటింటి పెరట్లోకి వెళ్ళి, పక్కయింటికేసి చూస్తూ “అక్కయ్యగారూ” అంటూ పిలిచింది, ఆత్రంగా జోగమ్మ.

జవాబు లేదు.

“సోదెమ్మక్కయ్యగారూ” అంటూ మళ్ళీ పిలిచింది.
దామె, కొంచెంగట్టిగా.

“అ”

“ఎక్కడున్నా రండీ?”

“వచ్చే వచ్చే ... చెల్లాయీ”

“నేనే నండీ”

“ఏం తల్లీ?”

“నేను రమ్మన్నప్పుడు మాయింటికి వస్తా నన్నా రుమీరు.
ఇదిగో, నేనే పిలుస్తున్నాను మరి. తొరగా - నుంచున్న
పాళంగా రావాలి”

సోదెమ్మకి జోగమ్మ పిలుపులో కంటే చిటికెల్లో ఆదరాభి
మానా లధికంగా స్ఫురించాయి.

అందు కానందిస్తూ “కందుకూరి జోగమ్మ -”

“అవును, బ్రహ్మశ్రీ కందుకూరి జగ్గయ్యశాస్త్రిలుగారి
కోడలు, శ్రీమతి జోగమ్మ - మీదర్శనం కోరుతోంది.

“అబ్బో అబ్బో, ఎంతచక్కగా పిలిచావు చెల్లీ, ఏం
జరిగిందేమిటి?”

“భామ వెళ్ళిపోయిందండీ”

“నిజంగా?”

“నిజంగానేనండీ”

“ఎక్కడి కమ్మా?”

“అత్తవారింటికి”

“అయ్యో, దానిల్లు బంగారంగాను - ఎంతనే పయిం
దమ్మా?”

“ఇప్పుడిప్పుడే వెళ్ళింది, ఈపాటికి మళ్ళుపు తిరుగుతుం
దండీ”

“ఎంతపని చేసిందీ?”

“అక్కడ, రెండుగదులు కేటాయించాను ట కాదూ.
తనకోసం?”

“అయితే?”

“అక్కడ వుంటుంది కామోసు”

“కాదమ్మా, మరిదిగారి యింట్లో వంటలక్క -”

“అన్నమాట. సరిగా చెప్పారుమీ రక్కయ్యగారూ”

“ఇలాంటివాళ్ళ బతుకు చివర కంటే; కాని చోద్యంగా
నే వుంది చెల్లీ”

ఈసమయాన గబగబా వచ్చి పూర్ణమ్మ “తాళాలమాట
మాత్రం చెప్పకుమా ఆవిడతోను” అంది కంఠంనొక్కుకునీ,
కళ్ళు తిప్పుకుంటూనూ.

“చెప్ప” నంది జోగమ్మ, మెల్లిగానే.

తనమాట మీద మళ్ళీ మాట రాకపోగా “అసలు,
దేసిమీద యింతగొడవ పెరిగింది చెల్లీ?” అనడిగింది
సోదెమ్మ.

“కథ అంతా చెబుతా, నలా రండి” అంటూనే
వాకట్లో కుడాయించింది జోగమ్మ.

“అమ్మాయిగారూ” అంటూ అందుకుంది పూర్ణమ్మ.

“పిన్నిగారూ”

“విన్నారా”

“ఎంతపని జరిగిందండీ?”

“ఎంత రాగతనం వుంది మామ్మా”

“మీరేం చూశారు పిన్నిగారూ?”

“అలా వస్తారు కాదు?”

“వస్తున్నా”

“నేనూ రానా?” అని మరోమాట.

“వస్తే రా” అని సోదెమ్మ.

“వారెవరూ? చిన్నమ్మాయా?” అనడిగింది పూర్ణమ్మ.

“అవునండీ, మారుక్కమ్మ”

“తీసుకురండి”

“తీసుకువస్తా... తొరగా కదలాలి, చెల్లీ, తొరగా”

“వీధిలోనుంచే రండి”

“రాక? ఇంకేం భయమూ?”

స్వాగతసత్కారం జరపడానికి వాకట్లోకి బయలుదేరింది పూర్ణమ్మ.

హెర్, హైవేస్, మహారాణీ సాహేబా, శ్రీశ్రీశ్రీ శ్రీమతి పీసపాటి సోదెయ్యమ్మాదేవిగారి ప్రయాణం సందర్భంలో, రాజ లాంఛనంగా, వంటింటి రెక్కతలుపాలు రెండూ రెండు ఫిగంగులు వేశాయి.

1931 మార్చి, భారతి

(పెపంకం)

BLP

శ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

- సంపుటం : 1 అన్నంతపనీ జరిగింది ; విమానం ఎక్కబోతానూ
 సంపుటం : 2 ఇల్లుపట్టిన వెధవాడబడుచు
 సంపుటం : 3 కీలెరిగిన వాత ; కలుపు మొక్కలు
 సంపుటం : 4 గూడుమారిన కొత్తరికం ; అరికాళ్ళకింద మంటలు
 సంపుటం : 5 వడ్లగింజలు
 సంపుటం : 6 'శుభి కే ! శిర ఆరోహ' ; తాపిమేష్ఠి రామదీక్షితులు బి.ఏ. ;
 గులాబీ అత్తరు
 సంపుటం : 7 మార్గదర్శి
 సంపుటం : 8 "కన్యాకాలే ! యత్నాద్వరితా"
 సంపుటం : 9 కొత్తచూపులు ; గుర్రప్పందాలు ; జాగ్రత్తపడవలసిన ఘట్టాలు
 సంపుటం : 10 తల్లిప్రాణం ; కూతుళ్ళ తల్లి ; ముళ్ళుచెట్టు - కమ్మని
 పువ్వును
 సంపుటం : 11 యావజ్జీవం హోష్యామి ; షట్కర్మయుక్త : నాటకం ;
 రాచపీనుగు తోడులేకుండా వెళ్ళదు.

వెలువడి సిద్ధంగా వున్నాయి. ఒక్కొక్క సంపుటం వెల రు. 1.25

శ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
 జననం 1891. రచనలు శతాధికాలు.
 చిన్న కథలూ, రత్నాబంధనమూ,
 ఆత్మబలీ, రాజరాజా, కలం
 పోటూ, వీరపూజా, వీరాంగనలూ
 అనుభవాలూ - జ్ఞాపకాలూను,
 మహా భక్తవిజయమూ, రామాయ
 ణమూ, మహాభారతమూ, శ్రీ
 రేవదయోగ ముక్తావళీ, వైద్యక
 పరిభాష. ఇంకా అచ్చుకావాలి
 నవి వున్నాయి. 9 ఏళ్ళు ప్రబు
 ధాంధ్ర పత్రిక నిర్వహించారు.

పబ్లిషర్స్ : ఆద్వైత లింగండు కొ

స ర స్వ తీ ప వ ర్ ప్రెస్

రా జ మ హే ం ద్ర వ ర ము

మనమే పాఠశాల పుస్తకాల పరిశీలన

పుస్తకం పంఖ్య	LPSA112B111
పుస్తకం పేరు	శ్రీమద మధ్యమ్యాయాస్త్ర చిత్త కథలు 2
తారీఖు	14 March 2025
మొదటి అర్థం	yes
రెండవ అర్థం	yes
మొత్తం పేజీలు	153
పేర్ల పైకా పేజీలు	no
భాగం పేజీలు	CI, IV, BCI
లేని పేజీలు	no
తయారు చేసినది	margy
పేజీలు పరిశీలించినది	akshaya
సాక్షి చేసినది	lakshmi
పేజీలు పరిశీలించినది	
ప్రింటింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిశీలన	Good